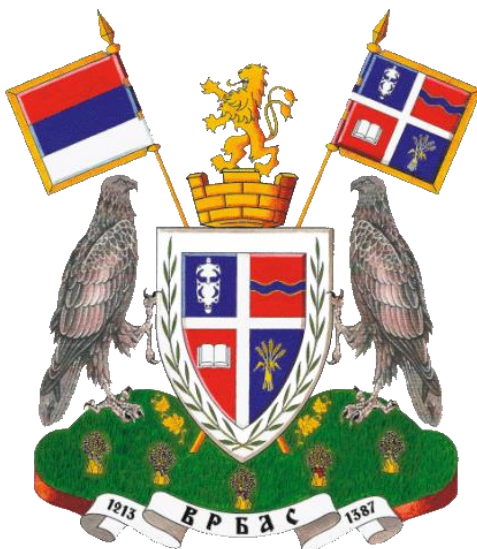

ОПШТИНА ВРБАС

СТРАТЕШКИ ПЛАН РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ ВРБАС за период 2023 – 2028. године

Врбас
децембар 2022. године

Садржај

Уводна реч председника општине	3
Увод.....	4
Стратешки план развоја социјалне заштите општине Врбас за период од 2023. до 2028. године.....	4
1. Визија.....	7
2. Мисија.....	7
3. Принципи и вредности.....	7
4. Анализа контекста	8
Стратешки правци и циљеви развоја социјалне заштите у општини врбас.....	48
Приоритетне циљне групе	49
Стара лица	49
Роми, избегла и интерно расељена лица повратницица по основу Споразума о реадмисији, тражиоци азила и мигранти без утврђеног статуса.....	58
Особе са инвалидитетом	82
Деца и млади	101
Породица/и насиље у породици/	120
Аранжмани за промену имплементацију стратешког плана развоја социјалне заштите општине врбас за период 2023.-2028. године	129
План мониторинга и евалуације	131
Акциони план са циљевима, мерама и индикаторима	133

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Област социјалне заштите усмерена је ка побољшању социјалног статуса грађана на личном, породичном и ширем социјалном плану. Социјална заштита треба да јача друштвену кохезију. Настојимо да кроз ефикасан систем социјалне заштите одговоримо на потребе грађана у новим околностима и да подржимо рањиве и маргинализоване појединце и групе којима је неопходна организована помоћ заједнице и државе, као и грађане који нису у стању да учешћем у економској активности обезбеде своју егзистенцију.

Програм унапређења социјалне заштите у општини Врбас за период 2023-2028.године је синхронизован и усклађен са циљевима одрживог развоја и *Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године*. Циљеви одрживог развоја су јединствен инструмент за решавање виталних питања осетљивих друштвених група. Препознали смо потребу за развојем већег броја услуга у нашој локалној самоуправи која је усмерена ка повећању капацитета система социјалне заштите да омогући останак корисника у свом окружењу и њихову интеграцију у општини Врбас.

Приоритет нам је веће препознавање и утврђивање најсиромашнијих и већа усмереност на радно неспособне чланове друштва, повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу, увођење нових услуга социјалне заштите у оквиру постојећих установа социјалне заштите и пружалаца услуга социјалне заштите, афирмацију породице као најбољег оквира заштите рањивих група, као и подстицање раног развоја деце кроз УНИЦЕФов програм *Подстицајног родитељства*.

Реализацијом сваког појединачног циља *Програм унапређења социјалне заштите у општини Врбас за период 2023-2028.године* омогућиће се адекватно задовољавање потреба и интереса грађана подршком програма који подржавају живот у заједници и обезбеђују неодложну заштиту.

Велику захвалност дугујемосвим привредним субјектима, удружењима и друштвено одговорним грађанима, као и нашим јавним предузећима и установама који су дали свој допринос за унапређење постојећих и развоју нових услуга из области социјалне заштите.

Председник општине Врбас
Предраг Ројевић

УВОД

СТРАТЕШКИ ПЛАН РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ ВРБАС ЗА ПЕРИОД ОД 2023. ДО 2028. ГОДИНЕ

Врбас је мултинационална, мултиконфесионална и мултиетичка средина у којој живи преко 22 нације у узајамном поштовању и толеранцији и то је једна од карактеристика која издваја ову општину. Негује се дух толеранције, међусобног уважавања, поштовања и слоге.

Укупне промене политичког, привредног и вредносног система и неповољна демографска кретања, довела су до нарушене социјалне равнотеже нашег друштва. Последице тих негативних кретања су велики пораст незапослености, сиромаштва и социјалног раслојавања и повећана угроженост деце, немоћних и старијих људи, услед смањених могућности породице и друштва да оствари своју заштитну улогу.

Стратешки план за социјалну заштиту је развојни документ општине Врбас, којим се пружају смернице за развој општинске социјалне политике.

Одборкао радно тело за дефинисање приоритета у области социјалне политике и израду општинског документа -„ Стратешког плана развоја социјалне заштитеопштине Врбас за период 2022 – 2028. године”у даљем тексту: /Стратешки план/,усклађеног са периодом за који се усваја програмски буџет за социјалну заштиту, који треба да обухвати мере и активности за подстицај и развој постојећих и нових услуга социјалне заштите на територији општине Врбас и који мора бити усаглашен са стратегијом развоја коју доноси Влада.

Поред чланова Одбора за израду Стратешког плана укључили су се, кроз рад пет тимова за поједине групе и бројни појединци, дајући свој пуни стручни и професионални допринос у сарадњи са драгоценим сугестијама и доприносом целом процесу волонтера и представника корисника, како би се креирале адекватне социјалне услуге у складу с постојећим ресурсима и стварним потребама корисника.Свима њима, овим путем, упућујемо велику захвалност.

Општински Одбор за социјалну заштиту општине Врбас чине:

1. Јасна Бјелица,члан општинског већа за социјална питања и избегла и расељена лица – председник
2. Мира Недић – Општинска управа, Одељење за друштвене делатности,заменик и чланови:
3. Марија Милинић,помоћник председника општине за образовање
4. Ивана Антић– Општинска управа,Одељење за друштвене делатности
5. Бојана Пузигаћа– Општинска управа, Одељење за друштвене делатности
6. Дубравка Радовић– Општинска управа, Одељење за друштвене делатности
7. Нада Батрићевећ – Центар за социјални рад,
8. Маја Куч– Центар за социјални рад,
9. Драгана Сарић– Центар за социјални рад,
10. Радмила Мусић – Геронтолошки центар,
11. Михајло Симић–Геронтолошки центар
12. Марија Килибарда – Национална служба за запошљавање,
13. Ивана Котлаја Николић–ССШ „4.јули“

14. Небојша Дешић– Предшколска установа "Бошко Буха",
15. Татјана Глушчевић – Општинска организација Црвеног крста,
16. Александра Бајић – Друштво за помоћ МНРО,
17. Борис Бијеловић– Удружење „Мултиарт“
18. Милан Шолаја– Удружења особа са инвалидитетом, „УОСИК“
19. Милић Мијовић– Удружење пензионера,
20. Александар Суботин – Хуманитарна организација "Табита",
21. Милица Шајин– Удружење Рома „Врбас“

Стручни сарадници на изради овог стратешког документа су и Александра Баровић, члан Комисије за процену потреба детета, ученика и одраслог за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком за територију општине Врбас и Бојана Јоцковић Делић, психолог запослене у Предшколској установи „Бошко Буха“.

Из Стратегије развоја социјалне заштите из 2005. године проистекао је нови Закон о социјалној заштити /"Службени гласник Републике Србије", број 24/11./ и његова решења успостављања и развоја услуга социјалне заштите у надлежности локалне заједнице, док правни оквир за успостављање услуга социјалне заштите у заједници чине и Закон о локалној самоуправи.

Услуге социјалне заштите у заједници су услуге које користе сви грађани, свима доступне услуге, посебне услуге и интервенције подршке за групе које су у повећаном ризику, усмерене на маргинализоване друштвене групе и породице којима треба подршка у старању о рањивом члану и индиковане услуге и интервенције које се користе у ситуацијама када су негативне последице ризика већ наступиле, да би се минимализовали ефекти стања које омета оптималан развој и благостање. У социјалној заштити је посебан квалитет социјалних услуга степен способности система и/или службе да задовољи социјалне потребе, што подразумева усклађеност жељених циљева и расположивих могућности у оквиру актуелног друштвеног контекста. Квалитетна социјална услуга води до побољшања: живота оних који користе услуге, ефикасности услуге и ефикасности оних који те услуге пружају, задовољства оних који те услуге поручују/финансирају, одређена је природом потреба које корисници имају и центрирана је на особу и вођена њеним потребама (холистички приступ).

Ефикасна социјална заштита захтева стратешко планирање, као и доношење мера, активности и механизма којима се обезбеђују најповољнији исходи за корисника услуга и обавезује локалну самоуправу на активну улогу у креирању и спровођењу социјалне политике на локалном нивоу.

Приликом израде Стратешког плана велику мотивацију за рад је представљала Визија развоја и дефинисане вредности на којима почива реформисана социјална заштита у општини Врбас: Врбас је општина која пружа једнаке могућности свим својим грађанима и грађанкама и која ће омогућити достојанствен живот и социјалну сигурност кроз одржив, ефикасан, доступан, примењив, партиципативан и умрежен систем социјалне заштите у локалној заједници. Место где сви равноправно могу да развијају своје потенцијале; заједница усмерена ка општој добробити свих чланова.

Овај Стратешки план сачињен је тако што су сагледане актуелне потребе, анализирано постојеће стање и уочени проблеми и недостаци. Документ је фокусиран на развој социјалне политике у општини Врбас, успостављајући интегративни систем социјалне заштите, којим се обједињују активности Општинске управе, установе социјалне заштите, установа образовања, запошљавања, здравства, као и активности организација грађанског друштва.

Усвајањем Стратешког плана, којим су утврђени основни правци деловања у области социјалне заштите стварају се могућности да се услуге развијају плански, у складу са идентификованим потребама корисника на различитим нивоима, на основу доброг познавања и дефинисања приоритетних потреба и постојећих ресурса.

Овом Стратегијом постављају се следећи конкретни циљеви:

- Обезбеђивање адекватног нивоа социјалне заштите
- Обезбеђивање заштите најрањивијих друштвених група
- Промоција једнаких могућности грађана
- Смањење социјалног искључивања и дискриминације

Приликом израде Стратешког плана Одбор је тимски радио на прикупљању података и дефинисању приоритета. С обзиром на ограничена буџетска средства којима општина располаже, било је потребно јасно и прецизно утврдити приоритете деловања и усмерити активности ка дефинисаним циљним групама и корисницима услуга.

Анализом делатности заинтересованих актера социјалне заштите у општини (локалне самоуправе, институција социјалне заштите, образовних установа, националне службе за запошљавање, институција здравствене заштите и удружења грађана која функционишу на територији општине као и осталих важних институција) и анализом окружења у општини, националног и регионалног оквира за унапређење социјалне заштите, структуре становништва, демографских процеса у општини и привредне и економске ситуације добили смо резултате које институције и организације пружају услуге социјалне заштите и у ком обиму, да ли је обим пружених услуга довољан и разноврстан, које су социјалне групе у нашој општини најугроженије и које им нове услуге треба пружати да би се побољшали услови њиховог живота.

Резултати те анализе су изложени у делу Стратегије посвећене циљним групама. У општини су препознате следеће циљне групе којима је потребно посветити посебну пажњу ради унапређења њиховог социјалног статуса: стара лица, деца и омладина, Роми, особе са инвалидитетом и породица /и насиље у породици/. Као приоритети у побољшању социјалног стања и услова живота маргинализованих група истакнути су: обезбеђење одрживости постојећих услуга социјалне заштите /унапређење заштите најсиромашнијих грађана/, пружање нових услуга ван институцијалне заштите/развијање мреже услуга у заједници/ и едукативно–информативни рад са припадницима маргинализованих група и грађанима.

Одбор има задатак да прати имплементацију општинског Стратешког плана и одговоран је за спровођење процеса мониторинга и евалуације, као и праћење спровођења стратешких докумената развоја и унапређења социјалне заштите на територији општине Врбас.

Паралелно са израдом локалног стратешког документа предвиђена је комуникација са јавношћу, која је нарочито интензивирана током јавне расправе пред усвајање Стратешког плана.

Локална самоуправа и Општински Одбор ће поштовање принципа и циљева овог Стратешког плана, издвајањем буџетске линије за социјална давања и услуге локалног карактера, као и учешћем на конкурсима са пројектима за остваривање циљева локалног стратешког документа – код државних институција, домаћих и страних донатора – осигурати велики напредак у систему пружања социјалних услуга на локалном нивоу.

ВИЗИЈА

Врбас је општина која пружа једнаке могућности свим својим грађанима и грађанкама и која ће омогућити достојанствен живот и социјалну сигурност кроз одржив, ефикасан, доступан, примењив, партиципативан и умрежен систем социјалне заштите у локалној заједници.

Место где сви равноправно могу да развијају своје потенцијале; заједница усмерена ка општој добробити свих чланова.

МИСИЈА

Све активности које воде остваривању мисије, одвијаће се у складу са начелима одрживог развоја и са пажњом доброг домаћина. Мисија социјалне заштите у општини Врбас је унапређење квалитета живота грађана, развијање нових и унапређење постојећих услуга социјалне заштите.

ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ

- Поштовање најбољег интереса корисника – пружајући услуге које су у највећем степену усаглашене са потребама корисника уз поштовање људских права и достојанства
- Доступност услуга корисницима и најмање рестриктивно окружење – унапређењем квалитета постојећих услуга и развојем нових како би грађани своје потребе приоритетно задовољавали на локалном нивоу развојем програма који превенирају настанак и генерацијски пренос социјалних проблема
- Партиципација, одговорност и самосталност корисника – Обезбедити учешће корисника у доношењу одлука о начину и задовољавању својих потреба и одговорност за избор и коришћење сопствених потенцијала, њихово оспособљавање за продуктиван живот у заједници, одговорно родитељство и предупређење зависности од социјалних служби

- Континуитет заштите и могућност избора услуга и пружаоца услуга, успостављање партнерства – развијати разноврсне услуге у оквиру јавног, невладиног и приватног сектора. Кориснику се благовремено пружа могућност коришћења одговарајуће услуге, у континуитету и потребном трајању
- Транспарентност - повећава се доступност услуга корисницима и унапређује се сарадња међу пружаоцима услуга

АНАЛИЗА КОНТЕКСТА

Опште информације о општини

Уводни подаци

Општина Врбас је смештена у Јужнобачком управном округу у АП Војводини на северозападу Републике Србије. Општина има веома повољан географско - саобраћајни положај, јер у непосредној близини Општине пролази аутопут Е-75 који је Европски коридор 10, а преко њене територије пролази и железнички путни правац који повезује градове Београд – Будимпешта - Беч који представља важну железничку саобраћајницу јер повезује 3 главна града у три државе. Такође, преко Општине се простире и мрежа путева: Сомбор-Врбас-Бечеј, Врбас-Бачка Паланка и Врбас-Суботица. Кроз општину Врбас пролазе и канали који су део хидросистема Дунав-Тиса-Дунав. Просторно општина је омеђена са општином Мали Иђош на северу, општином Србобран на истоку, општином Темерин на југоистоку, као и градом Новим Садом и Бачким Петровцем на југу, односно општином Бачка Паланка на југозападу, општином Озаци на западу и општином Кулом на северозападу. Општина се простире у виду правоугаоне траке у правцу Великог бачког канала, у подножју тзв. „Телечке заравни“ и делимично на њеним падинама. Општина Врбас се налази на следећим координатама: 45° 34' 10" северне географске ширине и 19° 38' 16" источне географске дужине.

Слика 0 1. Положај Општине Врбас у Републици Србији

Општина Врбас је мултинационална и мултикултурална средина. Према резултатима Пописа становништва из 2011. године, на територији општине Врбас живело је 42.092 становника. По етничком саставу највише има Срба, 23.251 становника, затим следе Црногорци, 7.353 становника, Русина, 3.375, Мађара, 2.464 становника итд. Општину Врбас чини укупно 7 насеља: урбано насеље Врбас (24.112 становника), Куцура (4.348 становника), Змајево (3.926 становника), Бачко Добро Поље (3.541 становника), Равно Село (3.107 становника), Савино Село (2.957 становника) и Косанчић (101 становник).

Извор: https://sr.wikipedia.org/sr-el/Општина_Врбас

Према првим писаним документима Врбас се спомиње 1387. године. Међутим, историја места је много дужа. Неолитска насеља су констатована још око (5.000-2.500. г.п.н.е.). У бронзаном добу (1.800-800. г.п.н.е.) констатовано је насеље са некрополом недалеко од Чарнока, као и мање насеље на северној, левој обали Црне баре. Археолошко веома значајно налазиште је из млађег гвозденог доба (4. в.п.н.е. – 1. в.н.е.) на локалитету Чарнок - Бачко Добро Поље. Чарнок је келтски опидум (земљано утврђење) које првенствено представља трговачки центар, а касније добија и одбрамбену улогу.

У периоду од 4. века н. е. у ово подручје се досељава велики број народа. Најдуже су боравили Авари иза којих је остала некропола на локалитету „Полет“. Сам по означава крај доминације

Авара и еру Франака. Затим подручје насељавају Бугари. Крајем 9. века у Панонску низију стижу угарска племена.

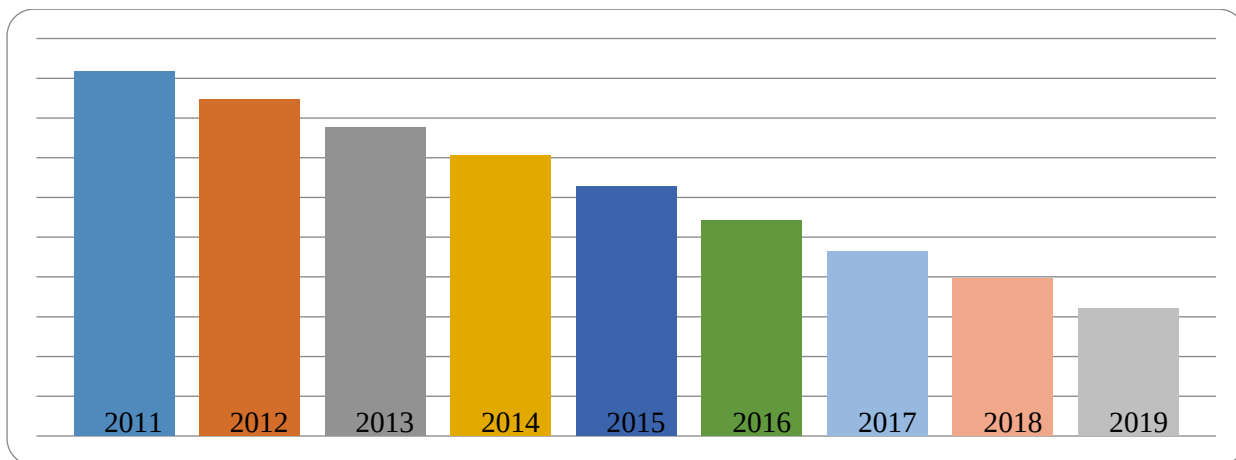
Према писаним подацима подручје су углавном насељавали Срби, који су због различитих разлога напуштали ово подручје (ратови, поплаве, различите болести итд.). Од 1720. године почињу велике промене у етничким односима у Бачкој. Срби мигрирају у Русију, а у подручје данашње Војводине почињу да се насељавају Русини, Немци, Мађари итд.

Као важан чинилац у привредном развоју Врбаса, узима се прокопавање канала и изградња железничке пруге Нови Сад-Суботица. То је условило и раст инфраструктуре места, отварале су се школе, јачало занатство и трговина. Почетак 20. века карактерише јачање радничке класе која се организује у синдикате који почињу да се боре за њихова права.

Демографија

Резултати пописа 2011. године, као и процене за наредне године, указују на присуство и повећање интензитета неповољних демографских појава и процеса са којима се већ деценијама суочава Србија. Приметно је смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење које детерминише прилично ограничавајући популациони оквир формирања радног контингента, а самим тим и активног становништва (са 42.092 становника у 2011. на 39.099 становника у 2019. години). Број становника у општини Врбас се, у периоду 2011-2019. година, смањио за 7,11 % (Графикон 1)

Графикон 1. Број становника у општини Врбас, у периоду 2012-2019. година

Извор: РЗС (2020) Општине у Србији

Подаци о старосној структури становништва према попису из 2011. године показују да је: 13.791 становника (22,57 %) популација преко 60 година, деце и омладине до 19 година има 9.138, што чини (21,71%) укупне општинске популације. Пад укупног броја становника, ниска стопа наталитета и фертилитета, негативан природни прираштај - 8,0 (виши од војвођанског просека -4,7), као и висок индекс старења су карактеристике општинске популације (Табела 1).

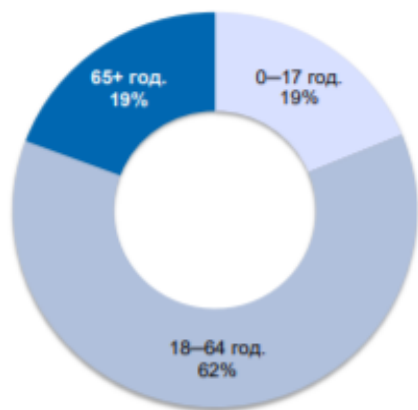
Табела 1. Основни демографски подаци, упоредни приказ (2019. година)

Опис	Врбас	Јужнобачка област	Република Србија
Број становника	39.099	618.829	6.945.235
Просечан број чланова домаћинства	2,99	2,7	2,9
Стопа природног прираштаја	-8,0	-2,0	-5,3
Очекивано трајање живота живорођених	74	75	74
Просечна старост	42	44,5	44,7
Индекс старења	126	138,57	144,05
% проценат деце старости од 0-14	15,35	15,54	14,54
% проценат становништва радног узраста	65,68	65,91	65,02
% 65 у укупном становништву	19	18	19

Извор: (РЗС) 2020, Девинфо.

У 2020. години, укупан број становника је био 38.658 лица, са густином насељености од 103 становника/км². Стопа природног прираштаја је била -8, умрлих 17, а живорођених 9.

Слика 0 2.Становништво према старосним групама, у 2020. години.

Просечна старост становништва је 42 године, са индексом старења 126. Просечан број чланова домаћинства је 2,99. Према старосној структури, млађе становништво (од 0 до 17 година) и становништво старије од 65 година је заступљено са истим уделом од 19% у односу на укупан број становника општине Врбас.

Пунолетно становништво општине Врбас, које се налази у групи од 18-64 године је најзаступљенија старосна група и чини 62% укупног броја становника Општине (Слика 2).

Извор: Витална статистика, 2020.

Организациона структура општине

Основне организационе јединице су: Одељење за управу и управљање људским ресурсима; Одељење за друштвене делатности; Одељење за финансије и буџет; Одељење за пољопривреду, привреду и локални економски развој и туризам; Одељење за урбанизам и просторно планирање, стамбено комуналне послове и заштиту животне средине; Одељење за инспекцијске послове; Одељење за локалне јавне приходе; Служба Скупштине општине; Служба председника општине и општинског већа и Кабинет Председника општине.

Пословником Скупштине општине формирано је укупно 8 сталних радних тела и то: Савет за буџет, финансије и привреду, Савет за урбанизам, стамбено-комуналне делатности и заштиту животне средине, Савет за друштвене делатности, Савет за родну равноправност Комисију за

статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштине, Комисију за кадровска, административна питања и радне односе, Мандатно-имунитетну комисију и Комисију за представке и жалбе.

Општина Врбас је оснивач следећих јавних институција и установа: Културни центар Врбас, Јавна библиотека „Данило Киш“ Врбас, Јавна предшколска установа „Бошко Буха“, Центар за физичку културу „Драго Јововић“ Врбас, Центар за социјални рад, Јавно комунално предузеће „Стандард“ Врбас, ЈП ВРБАС ГАС, Јавно комунално предузеће „Комуналац“ Врбас, ЈКП „Пречистач“ Врбас-Кула Врбас, Јавна Апотекарска установа Врбас, Јавна Агенција за зоохигијену и пољопривреду општине Врбас, Туристичка организација општине Врбас.

Природни ресурси

Географски положај општине Врбас је изузетно повољан. У погледу рељефа, територија Општине се простире на лесној заравни и лесној тераси, на надморској висини 81-104 м. Клима је умерено-континентална са јасно израженим годишњим добима. Ливадска карбонатна црница је доминантни тип земљишта на 26.215 ха (69,8%) а после ње чернозем на 10.326 ха (27,5%). Општину карактерише и изузетно богатство у водним ресурсима који се јављају у виду површинских и подземних вода у оквиру којих су присутне и термоминералне воде.

На територији општине Врбас постоје могућности за коришћење обновљивих извора енергије али је њена примена ипак мала. Енергија биомасе се мало користи. Коришћење сунчеве енергије, енергије ветра и геотермалне енергије је такође занемарљиво.

Животна средина и комунална инфраструктура

Подручје општине Врбас спада у подручја са локалитетима деградиране животне средине, са негативним утицајима на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота.

Систем водоснабдевања обухвата шест независних водоводних система, посебан систем за свако насеље. Поред јавног водовода, већа индустријска постројења у насељу располажу сопственим изворима водоснабдевања (микроводоводни системи).

На водоводну мрежу прикључено је 15.804 домаћинстава, што чини 100% од укупног броја домаћинстава Општине. Квалитет пијаће воде из јавног градског водовода је задовољавајући, иако постоје мања одступања када је у питању микробиолошка исправност воде за пиће

На канализациону мрежу прикључено је укупно 6.349 домаћинстава, што чини 44,99% од укупног броја домаћинстава на подручју Општине.

Више од половине отпадних вода из домаћинстава испусти се у септичке јаме, а преостале отпадне воде у канализациону мрежу, одакле се одводе на постројење за пречишћавање отпадних вода и након тога испуштају у каналску мрежу. Део индустријских отпадних вода пролази кроз канализациону мрежу и одводи на постројење за пречишћавање отпадних вода, док се део испушта директно у каналску мрежу.

Кроз Општину пролази Велики бачки канал, који је веома загађен отпадним водама различитог састава и порекла (највише радом индустријских капацитета).

Проблем управљања чврстим комуналним отпадом на подручју Општине је изражен. Главна депонија је несанитарна, лоцирана поред пута Нови Сад – Врбас. Осим главне депоније, постоји више дивљих депонија/сметлишта, које се спонтано стварају у насељима Општине. Одељење за инспекцијске послове Општинске управе налаже по пријавама грађана кроз систем 48 сати или gReact апликације Министарства заштите животне средине чишћење дивљих депонија и врши надзор над истим. Примарна сепарација отпада је делимично заступљена (ПЕТ амбалажа).

Општина Врбас је усвојила Одлуку о доношењу Регионалног плана управљања отпадом за град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беоцин, Жабал, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019-2028. године. План предвиђа трансфер станицу у Врбасу са простором за рециклажно двориште и простором за постројење за компостирање зеленог отпада. Тренутно је у фази израде Локални план управљања отпадом за општину Врбас.

Инфраструктура

Саобраћајно-комуникативни значај општине Врбас проистиче из њеног географског положаја (лоцирана је у средишту Бачке, уз релативну близину појединих регионалних и обласних центара, попут Новог Сада, Београда, Суботице или Сомбора), директног ослањања на европски коридор 10 и близине европског коридора 7 (река Дунав). Иако су на територији Општине расположиви ресурси за експлоатацију већине видова саобраћаја, тренутно је друмском саобраћају додељена примарна важност.

Мрежу друмских саобраћајница на територији општине Врбас сачињавају државни путни правци I и II реда, као и општински категорисани и некатегорисани путеви. Државни путеви су најчешће у функцији примарних општинских саобраћајница, тако да проласком кроз центре насељених места интензитетом транзитног саобраћаја угрожавају одвијање интерног насељског саобраћаја, негативно утичући на параметре екологије и безбедности саобраћаја.

На територији општине Врбас физички постоје два пружна коридора у функцији превоза људи и терета. Један је део магистралног једноколосечног међународног пружног правца бр. 2 на правцу Београд-Нови Сад-Суботица-гранични прелаз са Мађарском-Келебија (пруга је електрифицирана), док други представља регионални пружни правац бр. 33 Бечеј-Сомбор (пруга није електрифицирана).

Значајан природни и привредни ресурс за општину представља мрежа канала у хидросистему ДТД. Канали омогућавају пловидбу бродова депласмана 500-1.000 тона. Просторни план Општине дефинише пристаниште у Врбасу као основни терминал водног транспорта.

Општина Врбас се сматра нето увозником електричне енергије. У функцији снабдевања електричном енергијом иницијално је трансформаторска станица ТС Србобран (220/110 kV) од које полазе високонапонски далеководи 110 kV до преносних трансформаторских станица ТС Врбас 1 (110/20 kV) са два трансформатора укупне инсталисане снаге 63 MVA и ТС Врбас 2 (110/20 kV) са трансформатором укупне инсталисане снаге 31,5 MVA. Даља дистрибуција електричне енергије до свих насеља Општине врши се преко дистрибутивних средњенапонских далековода 20 kV, који полазе од ТС Врбас 1 и ТС Врбас 2 и завршавају у појединачним типским дистрибутивним трафостаницама 20/0,4 kV, лоцираним у сваком насељеном месту општине. Преко дистрибутивне нисконапонске 0,4 kV електричне мреже, врши се снабдевање електричном енергијом крајњих потрошача. Сва насељена места општине Врбас су електрификована. Капацитет расположиве дистрибутивне мреже и трансформаторских станица генерално задовољава садашње потребе потрошача.

Сва насељена места Општине покривена су гасоводном мрежом. Од ГМРС Врбас до расположивих МРС (у насељеним местима или поседу великих привредних потрошача) спроведен је преносни гасовод средњег притиска (8-12 бара), док је од сваке МРС спроведена дистрибутивна гасоводна мрежа ниског притиска (8-4 бара) која је у функцији испоруке земног гаса крајњим потрошачима (домаћинства и мали привредни потрошачи).

Расположиви гасни системи на територији Општине су капацитетом и дисперзијом гасоводне мреже, техничким карактеристикама и енергетском ефикасношћу, те утицајем на стање животне средине на врло задовољавајућем нивоу.

На територији Општине Врбас организована испорука топлотне енергије (даљинско грејање) присутна је само у насељеном месту Врбас. Инсталирана опрема за производњу и инсталације за дистрибуцију топлотне енергије су генерално у незадовољавајућем стању (превасходно су технолошки застарели и технички дотрајали).

Сва насељена места Општине покривена су мрежом фиксне телефоније, а њено функционисање је задовољавајуће. Скоро комплетна територија општине Врбас покривена је сигналом мобилне телефоније сва три оператера мобилне телефоније активна на територији Републике, при чему је јачина доступног сигнала генерално задовољавајућа. Иако су асортиман и квалитет услуга пружених од ЈП Поште Србије у великој мери усклађени са захтевима крајњих корисника, потенцијално се отвара питање потребе додатних испостава у насељеним местима општине са већим бројем становника. На територији општине Врбас послује неколико привредних субјеката (провајдера) који нуде услуге везане за интернет саобраћај и кабловски дистрибутивни систем. Унутар Општине постоји једна емисиона ТВ станица регионалног карактера (ТВ Бачка), као и две радио станице регионалног карактера (Радио Врбас и Радио Fantasy Naxi). Општинска управа Врбаса располаже скоро потпуно имплементираним WEB порталом за Е-управу.

Друштвени развој

Образовање, здравство, култура и спорт

На основу важеће Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину "Службени гласник РС", број 104 од 1. октобра 2014. Општина Врбас је по степену развијености сврстана у прву групу.

¹ Друштвени развој општине Врбас мерен *индексом друштвеног развоја* (ИДР) градова и општина, износио је 2018. године 52,22 (нпр. најнижи је Гацин Хан 30,5 и Мало Црниће 33,7; највиши Нови Београд 63,9 и Врачар 65,4).

Према Попису становништва, домаћинстава и станова, РЗС 2011., у Врбасу је 2,4% женског и 0,6% мушког становништва *неписмено*, од тога је изразито доминантна категорија жена 65+. Од укупног броја неписмених, 0,7% је из градских насеља, а 2,6% из осталих. Школска спрема је лошија од просека Републике код виског и вишег, а боља код средњег образовања, а истовремено је мањи број становника само са основном школом.

Јавна предшколска установа „Бошко Буха” је једина предшколска установа на територији општине Врбас. Установа располаже са 5.600 м² у 12 објеката, са 58 радних соба. Објекти су у целини гледано, у добром стању, неки су адаптирани, а некима предстоји адаптација, а у 4 објекта је урађено побољшање енергетске ефикасности.

У општини Врбас, налазе се следеће основне школе: ОШ „Светозар Милетић“, ОШ „20 октобар“, ОШ „Петар Петровић Његош“, ОШ „Братство јединство“, у Врбасу; ОШ „Вук Караџић“, у Бачком Добром Пољу; ОШ „Бранко Радичевић“ (Савино Село); ОШ „Бранко Радичевић“ (Равно Село); ОШ „Јован Јовановић Змај“ (Змајево) и ОШ „Братство јединство“, у Куцури. У Врбасу ради и Основна музичка школа. Постоје три средње школе у Врбасу: Гимназија „Жарко Зрењанин“ (Основана је 1809. године, спада у три најстарије школе овог типа у земљи.); Средња стручна школа „4. јули“ (са четири образовна подручја и: пољопривреда, прерада и производња хране; хемија, неметали и

¹ <https://ras.gov.rs/uploads/2019/01/uredba-o-utvrdivanju-jedinstvene-liste-razvijenosti-regiona-i-jedinica-l-2.pdf>

графичарство; машинство и обрада метала; саобраћај и приватна Средња стручна медицинска школа „Козма и Дамјан“ (са два образовна профила).

Здравствени центри су укинати 2005. године и настају три правна лица: Општа болница Врбас, Дом здравља „Вељко Влаховић“ и Јавна Апотекарска установа Врбас. *Општа болница* је установа за секундарну здравствену заштиту становништва. Основана је 2008. године раздвајањем од Дома здравља „Вељко Влаховић“. Пружа секундарну здравствену заштиту становништву на територији у општинама Врбас, Србобран, Бечеј, Мали Иђош, Бач, Бачка Паланка, Кула и насељеним местима Руски Крстур и Липар. У оквиру болнице ради 25 амбуланти. Од 2008. године *Дом здравља „Вељко Влаховић“* радио је као самостално правно лице чији је оснивач била општина Врбас (од 2019. године АП Војводина је преузела оснивачка права над ДЗ), а обавља здравствену заштиту на примарном нивоу. У општини постоје здравствене станице у свих пет насељених места. *Апотекарска установа Врбас* у граду има 2 апотеке и 2 јединице за издавање готових лекова, а у Куцури, Савином Селу, Равном Селу, Змајеву и Бачком Добром Пољу су јединице за издавање готових лекова.

Културни центар Врбаса основан је 1968. године, а под овим именом ради од 2002. године. Културни центар представља матичну установу културе за сва места у општини. У власништву Културног центра налазе се и Домови културе по насељеним местима, галерија и биоскоп у Врбасу. Од оснивања се Културни центар бавио низом делатности из области културе као што су музејска, галеријска, књижевно-трибинска, издавачко-фестивалска, фолклорно-балетска и рецитаторско-драмска. У галерији су излагана дела познатих аутора, а и данас излажу и признати и талентовани уметници.

Библиотека је основана 1962. године од стране СО Врбас. Од 1990. године носи садашње име, *Јавна библиотека „Данило Киш“*. Од 2001. године води се електронски каталог, али још увек није комплетиран и за то ће требати још неколико година. Библиотека има више од 3.500 активних чланова, располаже са фондом од преко 113.000 књига. Од 2016. године библиотека је прикључена на Академску мрежу Србије (библиотека је покривена WiFi сигналом), чиме је постигнут стабилнији и бржи приступ интернету. Интернет имају и огранци библиотеке. Библиотека је издавач часописа „Траг“, једног од најпознатијих часописа у српској књижевној периодици.

Физичка култура и спорт у Врбасу имају дугу традицију, масовно се упражњавају, од најмлађих до професионалних спортиста. Центар за физичку културу „Драго Јововић“ рађен је у фазама током 70-тих и 80-тих година прошлог века. У склопу центра су површине од преко 42.000 м² отвореног и 8.500 м² затвореног простора. Овај изузетан комплекс комплетирао је понуду 2013. године, када је изграђен објекат за смештај. Капацитет објекта је 24 смештајне јединице са 47 кревета, а има и конференцијску салу и паркинг. У склопу центра на располагању је и ресторан са кухињом. У Врбасу постоје два *фудбалска игралишта* са 4 помоћна терена. У осталим насељима општине постоје фудбалска игралишта и *отворени терени за рукомет и кошарку*.

Безбедност и социјална заштита

У сарадњи са Полицијском станицом Врбас и Општином све основне школе општине Врбас организују школске патроле састављене од радника школе.

Социјална заштита општине Врбас обухвата два аспекта. Први се односи на услуге социјалне заштите и новчана давања на националном нивоу, док се други аспект односи на услуге социјалне заштите и новчана давања на локалном нивоу. Центар за социјални рад општине Врбас има овлашћења и обавезу спровођења социјалне и породично-правне заштите грађана на територији општине Врбас. Права на социјалну заштиту обезбеђују се пружањем услуга

социјалне заштите и материјалном подршком. Геронтолошки центар Врбас, као установа социјалне заштите, пружа услугу смештаја старијих и одраслих лица. Поред услуге смештаја, Геронтолошки центар Врбас пружа и дневне услуге у заједници: помоћ у кући и кућна нега и Клуб за стара лица. Ове услуге функционишу у оквиру Службе ванинституционалне социјалне заштите, која се финансира из буџета локалне самоуправе.

Црвени крст Врбас је организација од посебног интереса за локалну заједницу. Црвени крст реализује: програм добровољног давалаштва; програм деловања у несрећама; здравствено-васпитну делатност; социјалну делатност, а волонтерску службу чини 50 волонтера.

Млади

Општина може да се похвали формираном *Канцеларијом за младе* (www.kzmvrbas.org) која реализује политику, програме и пројекте за младе². На подручју општине Врбас је током 2020. године било око 38.654 становника, где млади чине 17,5% (што је изнад просека Србије 16,4%).³

Канцеларија за младе обавља активности у вези са унапређењем омладинске политике, а у складу са Националном стратегијом за младе Републике Србије. Кроз различите активности и пројекте циљ Канцеларије за младе је побољшање положаја младих у области образовања, спорта, коришћења слободног времена, повећања запослености, информисања, здравства, културе и равноправности полова.

Едукације - У нашој канцеларији можете присуствовати бесплатним едукацијама које су намењене јачању компетенција младих. Спровођење омладинске политике - Подржавамо активно укључивање младих у решавање актуелних проблема локалне заједнице. Волонтерске праксе - Канцеларија за младе омогућава младима да се укључе у волонтеризам кроз учешће у различите манифестације које се одржавају на нивоу општине. Подршка организацијама цивилног друштва - омогућавамо подршку организацијама цивилног друштва при реализацији активности, пројеката и манифестација намењених младима.

Развијеност невладиног сектора

На територији општине Врбас функционишу бројне организације цивилног друштва и невладиног сектора. Доминантан извор финансирања ових организација је буџет Општине. Невладине организације (НВО) баве се афирмацијом спорта и рекреације, социјалним давањима, верским организацијама, националним мањинама и сл. Дотације невладиним организацијама чине 2% укупног буџета Општине. Највећа издвајања реализована су у оквиру Програма 14 и чине око 83% укупних издвајања за дотације НВО. Ово показује да је Општина у средиште свог развоја ставила спорт и рекреацију. Такође, општина је део средстава издвојила и за верске организације, друштвене хуманитарне организације, добровољна ватрогасна друштва, савете националних мањина и др.

ОПШТИНСКЕ СТРУКТУРЕ – ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Скупштина општине је највиши орган општине, који врши основне функције локалне власти, утврђене Уставом, законом и Статутом. Скупштину општине чини 36 одборника, које бирају грађани на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом и Статутом општине Врбас. Скупштина општине на својим седницама доноси правне акте и одлуке који су неопходни за функционисање локалне самоуправе. Између осталих, најважнији послови који спадају у домен Скупштине општине, везани су за доношење Статута општине, управљање буџетом, оснивање и надзор комуналних и других јавних предузећа, као и постављање

² Сходно Члану 3 Закона о младима, омладина или млади су лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота (Службени гласник РС, број 50/2011).

³ DevInfo Србија и прорачун аутора.

руководећих кадрова у јавним институцијама. Пословником Скупштине општине формирано је укупно 7 сталних радних тела и то: Савет за буџет, финансије и привреду, Савет за урбанизам, стамбено-комуналне делатности и заштиту животне средине, Савет за друштвене делатности, Комисија за статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштине, Комисија за кадровска, административна питања и радне односе, Мандатно-имунитетна комисија, Комисија за представке и жалбе и Комисија за родну равноправност Скупштине Општине Врбас.

✓ *Радна тела и Комисије релевантна за социјалну политику и социјалну политику и социјалну заштиту општине Врбас*

- 1 Савет за миграције у општини Врбас
- Локални Савет за запошљавање
- Комисија за популациону политику општине Врбас
- Координациони тим за спречавање и сузбијање насиља у породици
- Комисија за праћење остваривање родне равноправности у општини Врбас
- Савет за здравље
- Савет за родну равноправност
- Радно тело за подршку подстицајном родитељству и развоју деце
- Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас.

Савет за миграције у општини Врбас основан је са задатком да обавља послове који се односе на праћење и извештавање Комесаријата о миграцијама на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, предлагање програма, мера и планова активности које треба предузети ради ефикасног управљања миграцијама на њиховим територијама, друге послове у области управљања миграцијама, у складу са законом.

Локални Савет за запошљавање – основан јеса задатком да: "даје мишљење и препоруке надлежном органу локалне самоуправе у вези са доношењем и реализацијом локалних програма запошљавања и другим питањима од интереса за запошљавање".

Комисија за популациону политику општине - Прва комисија је у општини Врбас основана 10. новембра 1997. године са задатком да сагледава популациону ситуацију у општини, сагледава стање у систему друштвене бриге о деци, стања у области здравствене и социјалне заштите, васпитања и образовања и сл. у циљу предлагања мера за побољшање услова живота деце и породица са децом, трајно праћење планова развоја појединих области живота и рада у општини, нарочито оних области за која средства обезбеђују општина: предшколско, основно и средње образовање и васпитање, проширени облици социјалне заштите деце и породице уз залагање да се за ове намене издвајају средства већег обима од предвиђених законом.

Од 01. јуна 2002. године Комисија је основала "Саветовалиште за унапређење и заштиту репродуктивног здравља младих", а од 01. јуна 2006. Пројекат је проширен на "Школу за труднице".

Општина Врбас конституисала је 07.03. 2022. године Комисију за популациону политику. Ово тело чине представници локалне самоуправе, здравствених, социјалних и образовних установа и организација цивилног друштва. На конститутивној седници утврђене су програмске активности за 2022. годину.

Циљ језвично успостављање снажне интерсекторске сарадње да постанемо део УНИЦЕФ-овог пројекта посвећеног подстицајном родитељству - 'Подршка локалним самоуправама за ширење добрих политика и пракси подршке родитељству', који покреће Влада Србије, заједно са Сталном конференцијом градова и општина. Такође, Комисија за популациону политику промовише разне конкурсе важне за грађане, посебно конкурс за

доделу бесповратних средстава породицама у којима се роди треће или четврто дете за решавање стамбеног питања или унапређења услова становања, који се односи на АП Војводину, односно уредбу о начину остваривања права на новчана средства за изградњу, учешће у куповини или куповину куће или стана по основу рођења детета, која се односи на целу Републику Србију.

Комисија за популациону политику пружа родитељима јаку, интегрисану подршку у процесу подизања и развоја деце, кроз разне редовне и пројектне активности.

Координациони тим за спречавање и сузбијање насиља у породици - основан је 2006. године Решењем Председника општине након доношења Породичног закона /јула 2005. године/ у коме се насиље у породици први пут квалификује као кривично дело. Како би се Породични закон што боље и ефикасније примењивао основан је Координациони тим кога чине представници Општинског суда Врбас, Полицијске станице Врбас, ЦСР Врбас, Општинског тужилаштва, преставник локалне самоуправе и по потреби представници других релеватних институција (образовања, здравства, предшколских установа...).

Саветовалиште за брак и породицу – Сложеност проблема породице захтева један комплекснији приступ - примену примарне превенције која једина може дати дугорочне резултате. Препознајући значај примарне превенције у раду са породицама у стању дисфункције Саветовалиште је почело са радом у јануару 2003. године као облик реализације Пројекта "Породица, то смо ми" под покровитељством Покрајинског Секретаријата за здравство и социјалну политику у Новом Саду. У току 2004. године наставак финансирања је обезбедио Фонд за социјалне иновације, а **од 01. јануара 2005. године Саветовалиште ради као услуга социјалне заштите која се финансира уз буџета општине Врбас.**

Одлуком о социјалној заштити грађана општине Врбас /"Службени лист општине Врбас", број: 3/2013, 5/2014, 11/2015, 12/2016/, чланом 20. су прописане саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге:

"Саветодавно – терапијске и социјално – едукативне услугесу интензивне услуге подршке породици која је у кризи, саветовање и подршка родитеља, подршка породици која се стара о свом детету или одраслом члану породице са сметњама у развоју, одржавање породичних односа и поновно спајање породице, саветовање и подршка у случајевима насиља, породична терапија, медијација, активација и друге саветодавне и едукативне услуге и активности.

Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге се пружају као вид помоћи појединцима и породицама које су у кризи, ради унапређења породичних односа, превазилажења кризних ситуација и стицања вештина за самосталан и продуктиван живот у друштву.

Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге пружа Саветовалиште за брак и породицу при Центру за социјални рад.

Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге Саветовалишта за брак и породицу су бесплатне за кориснике."

Циљ Саветовалишта је да се ојачају здрави капацитети породице:

- бољим разумевањем потреба, жеља и понашања,
- развијањем знања и вештина за конструктивно и одговорно понашање,
- стицањем знања и вештина за ненасилно решавање проблема и
- пружањем информативне и психосоцијалне подршке самохраним родитељима.

Саветовалишту се корисници могу обратити за: консултације, едукативне услуге, саветодавно – терапијске услуге, подршка и оснаживање жена и деце жртава насиља, помоћ у разрешавању развојних проблема и потешкоћа код деце, подршка самохраним

родитељимаи услуге правног саветника како би се разрешиле: тешкоће и проблеми у породичним односима, брачни проблеми и проблеми одрастања и сазревања. Саветовалиште ради три пута недељно, понедељком, средом и четвртком од 17,00 до 19,00 сати. Саветовалиште за брак и породицу је формирано као Стручна екипа коју чине три тима. Ангажовано је девет стручних радника: три правника, два социјална радника, два психолога и два педагога. Сви ангажовани стручњаци поред редовних четворогодишњих студија имају завршене две године Системске породичне терапије и звање "породични саветодавац".

Савет за здравље

ЗАКОНО јавном здрављу"Службени гласник РС", број 15 од 25. фебруара 2016 у .чл 15 дефинише послове Савета за здравље.

Савет за здравље, образован у јединици локалне самоуправе, поред задатака утврђених актом надлежног органа, односно одлуком јединице локалне самоуправе, као и законом којим се уређује област права пацијената, обавља и одређене послове из области деловања јавног здравља, и то:

1) међусекторску сарадњу, координацију, подстицање, организацију и усмеравање спровођења активности у области деловања јавног здравља на локалном нивоу, заједничком активношћу са органом аутономне покрајине, јединицом локалне самоуправе, носиоцима активности и другим учесницима у систему јавног здравља;

2) прати извештаје института и завода за јавно здравље о анализи здравственог стања становништва на територији јединице локалне самоуправе која за то наменски определи средства у оквиру посебних програма из области јавног здравља из члана 14. овог закона, као и предлаже мере за њихово унапређење, укључујући мере за развој интегрисаних услуга у локалној самоуправи;

3) доноси предлог плана јавног здравља на локалном нивоу, који усваја скупштина јединице локалне самоуправе и прати његово спровођење кроз посебне програме из области јавног здравља;

4) иницира и прати спровођење активности промоције здравља и спровођења мера за очување и унапређење здравља, спречавања и сузбијања заразних и хроничних незаразних болести, повреда и фактора ризика на територији јединице локалне самоуправе кроз посебне програме из области јавног здравља;

5) даје мишљења на извештај о остваривању посебног програма у области јавног здравља, које доноси јединица локалне самоуправе;

6) учествује у различитим областима деловања јавног здравља у кризним и ванредним ситуацијама из члана 11. овог закона;

7) јача капацитете носилаца активности и учесника у областима деловања јавног здравља;

8) обавештава јавност о свом раду;

9) даје подршку раду и развоју носиоца активности и учесника у систему јавног здравља на својој територији, у складу са законом;

10) извештава јединице локалне самоуправе и завод односно институт за јавно здравље о свом раду у областима деловања јавног здравља.

11) подршку раду и развоју носилаца активности и учесника у систему јавног здравља на својој територији, у складу са законом.

Гласило Савета за здравље општине Врбас је „Здравствени билтен“. На порталу врбас.нет се објављују бројеви Здравственог билтена.

<https://www.vrbas.net/e-uprava-vrbas/planovi-dokumenti/870-zbov-2019-k03>

<https://www.vrbas.net/e-uprava-vrbas/planovi-dokumenti/870-zbov-2020-k03>

<https://www.vrbas.net/e-uprava-vrbas/planovi-dokumenti/987-zdravstveni-bilten-2021>

Савет за родну равноправност

Надлежност Савета су:

- Прати примену прописа из области родне равноправности
- Предлаже и предузима мере и активности које доприносе унапређивању родне равноправности, нарочито у областима: запошљавања, социјалне и здравствене заштите, образовања, васпитања, науке и технолошког развоја, културе, спорта, заштите животне средине, спречавање и сузбијање насиља на основу пола, полних карактеристика, односно рода и насиља према женама, финансија и др.
- Рад на организовању превентивне здравствене заштите жена и здравствених контрола у циљу раног откривања малигних обољења
- Разматрање питања из области социјалне заштите
- Разматрање питања развоја женског предузетништва
- Израда програма за samozapošljavanje сеоске жене
- Пружање помоћи при формирању женских организација
- Вођење евиденције о положају жена и њиховим потребама
- Едукација жена за укључивање у инсталацију политичког система, односно одлучивање
- Рад оснивању СОС телефона за жене које трпе насиље и сл.
- Обављање и друге послове које се односе на остваривање родне равноправности на територији општине у складу са прописима.

Комисија за праћење остваривања родне равноправности општине Врбас- основана је од представника релевантних институција у општини. Према актуелном Решењу о именовању: "Задатак Комисије је: рад на организовању превентивне здравствене заштите жена и здравствених контрола у циљу раног откривања малигних обољења, разматрање питања из области социјалне заштите, развоја женског предузетништва, израда програма за samozapošljavanje сеоске жене, пружање помоћи при формирању женских организација, вођење евиденције о положају жена и њиховим потребама, едукација жена за укључивање у институције политичког система, односно одлучивање, евидентирање кандидаткиња и њихово укључивање у друштво, рад на оснивању СОС телефона за жене које трпе насиље и сл." Комисија је међу првима у Републици Србији била покренула рад Саветовалишта „За живот без насиља у породици" са сврхом да се створе услови да жртва насиља говори о насиљу које трпи или које је претрпела, а да стручњаци у Саветовалишту идентификују постојање насиља, изврше преглед и процену психичких и физичких последица, изврше документовање насиља, примене безбедоносне мере и упуте жртву на даљи поступак. Основни принцип је да све информације морају бити усмерене да оснаже жртву насиља. Наставак рада Саветовалишта данас је реализација "Споразумао сарадњи у спровођењу заштите жртава насиља у породици и жена у партнерским односима на подручју општине Врбас" који је потписан у општини Врбас 22.04.2015. године, на основу члана 58. Закона о социјалној заштити.

Пословником о измени и допуни Пословника Скупштине општине Врбас члан 81а је дефинисано да Комисија за родну равноправност као стално радно тело Скупштине разматра предлоге аката које доноси Скупштина и друга питања која се упућују на разматрање Скупштини из перспективе родне равноправности. Комисију чине председник, заменик председника и три члана.

Радно тело за подршку подстицајном родитељству и развоју деце

Образује се Радно тело за подршку подстицајном родитељству и развоју деце („Службени лист општине Врбас“ број 18/2022), као мулти-секторско тело, у циљу унапређења постојећих и дефинисања нових мера јавне политике усмерених на подршку подстицајном родитељству и развоју деце на територији општине Врбас. Радно тело се образује у циљу

реализације активности дефинисаних Меморандумом о сарадњи који је потписан између општине Врбас и Сталне конференције градова и Општине, а које су планиране за период од 13. јуна 2022. године до 13. јануара 2024. године. II У састав Радног тела именују се следећа лица: 1. Тијана Алексић, заменик председника општине Врбас – председник Радног тела, 2. Бојана Пузигаћа, испред Одељења за друштвене делатности- члан, Милица Јовановић, заменик члана, 3. Небојша Дешић, директор Предшколске установе „Бошко Буха“ Врбас – члан, Бојана Јоцковић, заменик члана, 4. Горан Ђуровић, директор Дома здравља „Вељко Влаховић“ Врбас – члан, Тајана Радовић Тадић, заменик члана, 5. Нада Батрићевић, директор Центра за социјални рад – члан, Драгана Савић, заменик члана.

Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас („Службени лист општине Врбас“, број 16/2022). Задаци Координационог тела су: примењивање превентивних мера и активности у раду са ученицима, наставницима, психолошко-педагошким службама кроз обавезне едукације путем стручних састанака, радионица, трибина намењених ученицима и запосленима у школама; организовање стручних скупова и семинара за представнике школа; активна сарадња и комуникација са родитељима ученика; предузимање активности које су усмерене на правовремено препознавање и адекватно и ефикасно реаговање на све облике насиља; упућивање препорука активним субјектима и праћење доследности примене истих; остваривање комуникације са медијима и учествовање реализацији свих планираних мера за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас. Координационо тело има дежурног члана који је задужен за правовремено и ефикасно реаговање и поступање у случају насиља и доступан је 24 сата директорима, психолошко-педагошким службама и другим субјектима задуженим за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас.

Председник општине има извршну функцију у општини. У оквиру своје функције и надлежности, Председник општине обавља низ послова, од којих треба споменути најважније: представља и заступа општину, усмерава и усклађује рад Општинске управе, предлаже начин решавања питања о којима одлучује Скупштина општине, наредбодавац је за извршење буџета и председава седницама Општинског већа.

Општинско веће чине председник Општине, заменик председника Општине, као и 7 чланова Општинског већа. Председник Општине је председник Општинског већа. Заменик председника Општине је члан Општинског већа по функцији.

Општинско веће, у оквиру своје надлежности предлаже Статут, буџет и друге одлуке и акте које доноси Скупштина, непосредно извршава и стара се о извршавању одлука и других аката Скупштине општине, врши контролно надзорну функцију над радом Општинске управе и утврђује законитост донесених аката Општинске управе.

Општинска управа, као јединствена служба образује се за непосредно спровођење и извршавање закона, општинских и других прописа, као и омогућавање остваривања права грађана.

Општинска управа, као орган локалне самоуправе, надлежна је за припрему нацрта прописа и других аката, за извршавање одлука Скупштине општине и Председника општине, решава у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа, установа и других организација о управним стварима из надлежности општине, за вршење надзора над реализацијом прописа и других општих аката Скупштине општине, за обављање стручних и других послова које утврди Скупштина општине и Председник општине. Општинска управа има обавезу да грађанима омогући брзо и делотворно остваривање њихових права и обавеза, да даје потребне податке и обавештења и да пружи одговарајућу правну помоћ.

Послове правне заштите имовинских права и интереса Општине обавља Правобранилаштво општине. Образовање, уређење и организација, као и друга питања од значаја за рад Правобранилаштва општине, утврђују се одлуком Скупштине општине у складу са основама за уређење и организацију правобранилаштва прописаних посебним законом. Новчана средства за рад Правобранилаштва општине обезбеђују се у буџету општине.

Правни оквир

- Стратегија развоја социјалне заштите /"Сл. гласник РС" бр. 108/05/
- Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године /"Сл. гласник РС" бр. 47/19/
- Национална стратегија социјалног становања /"Сл. гласник РС" бр. 13/12/
- Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022-2030. године /"Сл. гласник РС" бр. 23/22/
- Породични закон /"Сл. гласник РС" бр. 18/05, 72/11-др. закон и 6/15/
- Закон о спречавању насиља у породици ("Сл. гласник РС", бр. 94/2016)
- Закон о социјалном становању "Службени гласнику РС", бр. 72/2009
- Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/11 и 117/22-одлука УС)
- Правилник о лиценцирању организације социјалне заштите /"Сл. гласник РС" бр. 42/13/,
- Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге социјалне заштите (/Сл. гласник РС" бр. 42/13, 89/18, 73/19/
- Уредбу о наменским трансферима у социјалној заштити /"Сл. гласник РС" бр. 18/16 и 38/21/
- Уредба о мерама социјалне укључености корисника новчане социјалне помоћи /"Сл. гласник РС" бр. 112/2014/

➤ Локални акциони план за младе општине Врбас за период 2020 – 2024 године /од 23. децембра 2019. године/ „Службени лист општине Врбас", број 29/19

Приликом израде "Локалног акционог плана за младе општине Врбас за период 2020–2024. године" укључен је и узраст осмог разреда основне школе те тако обухвата деловање за добробит младих узраста од 14 до 30 година. У Стратегији је дефинисана визија:

- млади у Србији у XXI веку су активни и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота и имају једнака права и могућности за пуни развој својих потенцијала. то подразумева њихову активну улогу у породичном животу, образовању, запошљавању, здрављу и укупном друштвеном животу.
- млади стичу нова знања и искуства, друже се и такмиче са својим вршњацима широм света, путују али и враћају се у своју земљу, где активно, одговорно и вредно примењују сва стечена знања и остварују квалитетан живот.

Кроз широко постављен консултативни процес препознати проблеми су: лоша безбедност када млади излазе, млади који злоупотребљавају психо-активне супстанце, крајње угрожена животна средина, неинформисаност омладине, два пута већа незапосленост младих у односу на општу популацију, али и недовољна укљученост у активно тражење посла и неуважавање мишљења младих је најважнији разлог за одсуство активног укључивања младих.

„Локални акциони план за младе општине Врбас за период 2020 – 2024 године" наглашава важност следећих области:

1. Безбедност младих
2. Здравље младих
3. Иформисање младих
4. Образовање младих
5. Заштита животне средине
6. Запошљавање младих
7. Култура
8. Спорт
9. Коришћење слободног времена младих
10. Активно учешће младих

Нормативно правни оквир реализован је тако што је на основу новог Закона о социјалној заштити донета нова "Одлука о социјалној заштити грађана Општине Врбас".

➤ **Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у општини Врбас за период 2022.- 2026. годину /"Службени лист општине Врбас", број 37/21/**

- Локални акциони план, намењен је представницима локалних власти, ромским активистима, запосленима у образовним и здравственим институцијама, Центру за социјални рад и осталим локалним институцијама и организацијама чије поље рада има везе са унапређењем положаја Рома. Циљ овог акционог плана је да укаже на важност планског и системског приступа у настојању да се постигну минимални помаци у решавању бројних проблема који су повезани са унапређењем Рома у локалној средини.

- Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у општини Врбас за период 2022.- 2026. годину, дефинише правце деловања општине Врбас у области социјалног укључивања Рома и Ромкиња, конкретне мере и активности којима би се побољшао садашњи положај припадника ромске заједнице, као и јасне механизме помоћу којих се може пратити остваривање циљева. Он представља део напора које локална заједница чини током низа година да се, улагањем заједничких средстава, побољша живот ромске популације и сразмерно могућностима умањи јаз који постоји између Рома и осталих припадника друштвене заједнице. Овај документ је настао из потребе да се на један системски и свеобухватан начин питања социјалног укључивања Рома и Ромкиња унапреде, поред националног, и на локалном нивоу.

➤ **У складу са Одлуком о социјалној заштити грађана општине Врбас /"Службени лист општине Врбас", број 3/13, 5/14, 11/15, 12/16 / Центар за социјални рад обавља послове из домена права и услуга из области социјалне заштите за које је надлежна локална самоуправа, а то су:**

Члан 3.

Услуге социјалне заштите су:

1. дневне услуге у заједници:
 - дневни боравак за децу и младе са инвалидитетом,
 - помоћ у кући,
 - услуга личног пратиоца детета.
2. услуге подршке за самосталан живот:
 - становање уз подршку;
3. саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге;
4. услуге привременог смештаја у прихватилиште и прихватну станицу и
5. друге услуге које подржавају боравак корисника у породици и непосредном окружењу.

Материјална подршка обезбеђује се корисницима у виду:

1. новчане помоћи:
 - једнократна помоћ,

- помоћ за опрему корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу,
- народна кухиња,
- интервентна једнократна помоћ,
- помоћ у набавци школског прибора, уџбеника, одеће, обуће и огрева

2. накнаде трошкова:

- сахрањивања и
- за испоручену воду, за одвођење и пречишћевање отпадних вода и за услуге изношења, депоновања и прераду смећа и

3. друге врсте материјалне помоћи.

Центар у остваривању своје делатности, сарађује и развија партнерске односе са другим јавним службама, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, локалном самоуправом, свим системима у локалној заједници, удружењима грађана и невладиним организацијама, предузећима и медијима, породицама и појединцима.

- „Накнада трошкова за испоручену воду, за одвођење и пречишћевање отпадних вода и за услуге изношења, депоновања и прераду смећа" детаљније је регулисана **Одлуком о обављању комуналних делатности** /"Службени лист општине Врбас", број 5/18- пречишћен текст, 18/18, 23/18, 25/19, 5/21, 14/22/

Према наведеној одлуци о социјалној заштити: "средства за финансирање услуга социјалне заштите и за материјалну подршку, као и за програме унапређења социјалне заштите, обезбеђују се у буџету Општине, учешћем корисника услуга и њихових сродника обавезних на издржавање, од спонзора, донатора, као и из других извора. Обим и услови за остваривање права из Одлуке зависе од расположивих средстава у буџету Општине. Средства за остваривање права и услуга из ове Одлуке обезбеђују се и од донаторских организација, фондова намењених смањењу социјалног сиромаштва и развијању нових облика социјалне заштите, средстава остварених пројектним финансирањем, средстава за спровођење јавних радова, из међународних фондова и сл."

➤ **Одлука о правима на финансијску подршку породици са децом**

На основу члана 9. став 4. Закона о финансијској подршци породици са децом / ("Сл. гласник РС", бр. 113/2017, 50/2018, 46/2021 - одлука УС, 51/2021 - одлука УС, 53/2021 - одлука УС, 66/2021 и 130/2021) Скупштина општине Врбас је донела **Одлуку о правима на финансијску подршку породици са децом** /"Службени лист општине Врбас", број 9/2018, 34/2020, 31/2021) за која се обезбеђују средства у буџету Општине Врбас, услови и начин за њихово остваривање.

Права на финансијску подршку породици са децом из члана 1. ове Одлуке су:

1. право на поклон прворођеном детету у новој години,
2. право на новчану помоћ породици за новорођену бебу,
3. бесплатан или регресираан боравак деце у предшколској установи,
4. право на бесплатну или регресирану ужину ученика основних школа,
5. право на помоћ деци из вишечланих породица за четврто и свако наредно дете,
6. право на бесплатне или регресиране трошкове превоза ученика средњих школа,
7. право на бесплатне или регресиране трошкове превоза студената

Одељење за друштвене делатности, објавило је „Информатор о правима из области друштвене бриге о деци“. Рад Председник и се о штампаном и дигиталном водичу који родитељима треба да помогне да брзо и ефикасно остваре сва права која припадају њиховој деци по разним основама, од рођења до краја школовања.

Информатор је утемељен у Одлуци о финансијској подршци породици са децом. Грађани могу преузети Информатор у електронској форми на <https://www.vrbas.net> > e-uprava-vrbas.

➤ **Протокол о међусекторској сарадњи на превенцији и заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања за општину Врбас (март 2018)**

Овај протокол предвиђа формирање локалног Интерсекторског тима за превенцију и заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања. Њега чине делегирани представници институција/организација, а задужени за креирање и спровођење Протокола.

Центар за социјални рад је координатор Интерсекторског тима за заштиту деце од насиља. Задужен је за планирање, реализацију и евалуацију Протоколом дефинисаних облика сарадње.

Центар за социјални рад, као координатор Интерсекторског тима за заштиту деце је задужен за ефикаснију размену информација и сарадњу предвиђену Протоколом. Интерсекторски тим одржава редовне састанке ради квалитетне сарадње у превенцији и заштити деце од насиља и доприносу ефикаснијој примени Протокола, даљем отклањању нејасноћа у координацији и доприносу оптималног функционисања. Сва деца имају право на заштиту од насиља. Деца припадници остеливаних група: ромска деца, деца са сметњама у развоју, деца мигранти, деца са ретким болестима, деца без родитељског старања, деца у сукобу са законом, деца у уличној ситуацији и друга, имају право да се у поступку заштите према њима односи у складу са њиховим потребама и специфичностима.

Усвојени локални међусекторски протокол треба да допринесе:

- стварању ефикасног, оперативног тима за превенцију насиља и унапређење
- заштите деце која трпе насиље (жртва);
- повећању броја откривених случајева насиља;
- повећању броја процесуираних насилника;

Протокол се односи на заштиту деце у свим срединама: у породици (биолошкој, хранитељској, усвојитељској), у установама где деца бораве у краћем или дужем периоду (школе, предшколске установе, дневни боравци, домови за децу без родитељског старања, интернати и друге установе), на улици, спортским, забавним или другим јавним догађајима, у дигиталном простору и другим местима где се деца налазе.

➤ **Одлука о доношењу мера за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас „Службени лист општине Врбас”, број: 14/22**

У циљу препознавања, правовременог и ефикасног реаговања и поступања у случају насиља, дежурни члан Координационог тела ће 24 сата бити доступан директорима, психолошко-педагошким службама, Тиму за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања основних и средњих школа на територији општине Врбас.

Координационо тело ће примењивати превентивне мере и активности у раду са ученицима, наставницима, психолошко-педагошким службама. У превентивне мере спадају и обавезне едукације кроз стручне састанке, радионице, трибине намењене ученицима и запосленима у школама, организовање стручних скупова и семинара за представнике школа, као и активна сарадња и комуникација са родитељима ученика.

➤ **Решење о образовању координационог тела за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас „Службени лист општине Врбас”, број: 16/22**

- **-Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе – /"Сл. гласник РС", бр. 43/06, 112/09, 50/10, 79/11, 10/12-др. Правилник, 119/12-др. Правилник, 22/13, 16/18 и 18/22/ –**

Поливалентна патронажа је део активне здравствене заштите чији је циљ да кроз здравствено васпитни рад у породици допринесе унапређењу здравља и спречавању појаве болести, да кроз помоћ у лечењу и рехабилитацији допринесе што бржем оздрављењу, и што је могуће више, ублажавању последица болести.

Савремена поливалентна патронажна служба се бави здравствено васпитним радом у кућним условима и локалној заједници.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Центар за социјални рад општине Врбас

Општина Врбас у складу са Одлуком о социјалној заштити („Сл. Лист општине Врбас“, бр. 03/13, 5/14, 11/15 и 12/16) обезбеђује права и услуге за појединце и породице са територије општине којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба. Права која обезбеђује локална самоуправа, а о чијем остваривању одлучује и које пружа Центар за социјални рад су:

- Право на једнократну новчану помоћ појединцу и породици када се нађе у ситуацији да није у стању да обезбеди задовољавање егзистенцијалних потреба – сигурност/безбедност живота, исхрана, одевање, становање, заштита здравља и образовања. Грађанима општине се обезбеђује помоћ за следеће намене: лечење, набавка хране, набавка одеће и обуће, плаћање режијских трошкова, регулисање личне документације, превоз/путовање, екскурзије, матуре, цепарац, обезбеђивање одеће и обуће и задовољавање других животних потреба;
- Право на опрему корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу ако је материјално необезбеђен,
- Право на путне трошкове и исхрану пролазника
- Право на накнаду трошкова сахране за материјално необезбеђена лица
- Право на бесплатан оброк који припрема Рекреациони центар „ Драго Јововић“ и дистрибуира Општинска организација Црвеног крста за кориснике права на новчану социјалну помоћ, друга лица која спадају у категорију материјално угрожених и лица која се тренутно налазе у стању социјалне потребе;
- Материјална средства за куповину новогодишњих пакетића деци чији су родитељи корисници права на НСП као за децу из „ граничних - рањивих,, групација (који формално не остварују право на НСП а на граници су сиромаштва)
- Субвенције у делу плаћања комуналних услуга за кориснике НСП
- Новчану помоћ деци, из материјално угрожених породица, за полазак у школу.
- Новчана помоћ за куповину огрева материјалноугроженом становништву.

У вршењу јавних овлашћења, Центар за социјални рад, у складу са Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад („Сл. Гласник РС“, бр. 59/2008, 37/2010, 39/2011 – др. правилник и 1/2012 – др. правилник), одлучује о:

- остваривању права на новчану социјалну помоћ;
- остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на помоћ за оспособљавање за рад;
- остваривању права на смештај у установу социјалне заштите;
- остваривању права на смештај одраслог лица у другу породицу;

- хранитељству;
- усвојењу;
- старатељству;
- одређивању и промени личног имена детета;
- мерама превентивног надзора над вршењем родитељског права;
- мерама корективног надзора над вршењем родитељског права.

У вршењу јавних овлашћења Центар за социјални рад обавља следеће послове:

- спроводи поступак посредовања – медијације у породичним односима (мирење инагодба);
- доставља налаз и стручно мишљење, на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права;
- доставља, на захтев суда, мишљење о сврсисходности мере заштите од насиља у породици коју је тражио други овлашћени тужилац;
- пружа помоћ у прибављању потребних доказа суду пред којим се води поступак у спору за заштиту од насиља у породици;
- спроводи поступак процене опште подобности хранитеља, усвојитеља и старатеља; врши попис и процену имовине лица под старатељством;
- сарађује са јавним тужиоцем, односно судијом за малолетнике у избору и примени васпитних налога;
- спроводи медијацију између малолетног учиниоца и жртве кривичног дела;
- подноси извештај о испуњењу васпитног налога јавном тужиоцу, односно судији замалолетнике;
- присуствује, по одобрењу суда, радњама у припремном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела, ставља предлоге и упућује питања лицимакоја се саслушавају;
- доставља мишљење суду пред којим се води кривични поступак противмалолетника у погледу чињеница које се односе на узраст малолетника, чињеницапотребних за оцену његове зрелости, испитује средину у којој и прилике под којима малолетник живи и друге околности које се тичу његове личности и понашања;
- присуствује седници већа за малолетнике и главном претресу у кривичном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела;
- стара се о извршењу васпитних мера посебних обавеза;
- проверава извршење васпитне мере појачаног надзора од стране родитеља, усвојитеља или старатеља и указује им помоћ у извршењу мере;
- проверава извршење васпитне мере појачаног надзора у другој породици и указује помоћ породици у коју је малолетник смештен;
- спроводи васпитну меру појачаног надзора од стране органа старатељства тако што се брине о школовању малолетника, његовом запослењу, одвајању из средине којана њега штетно утиче, потребном лечењу и сређивању прилика у којима живи;
- доставља суду и јавном тужиоцу за малолетнике извештај о току извршењаваспитних мера о чијем се извршењу стара;
- обавља друге послове утврђене законом;
- пружа услуге социјалног рада и покреће судске поступке када је законом за то овлашћен;
- прати и проучава појаве у области социјалне и правне заштите и обавља превентивну делатност.

Чланом 33. Одлуке о социјалној заштити грађана општине Врбас (Сл- лист 3/13, 5/14, 11/15 и 12/16 уређено је организовање услуге народне кухиње која се огледа у свакодневном давању једног бесплатног obroка за социјално угрожено становништво.

Центар за социјални рад одређује кориснике и издаје упуте за коришћење услуге народне кухиње у облику бона једном месечно.

Услуге народне кухиње могу користити:

- корисници права на новчану социјалну помоћ по решењу Центра за социјални рад чија породица има 3 и више чланова,
- корисници права на новчану социјалну помоћ по решењу Центра за социјални рад – поједници који ово право користе по основу неспособности за рад /која је утврђена по основу година живота корисника 60 за жене и 65 за мушкарце или по основу налаза, оцене и мишљења првостепеног органа вештачења у Новом Саду,
- материјално угрожена лица - која нису корисници права на новчану социјалну помоћ, са ниским примањима – корисници пензије, појединац старији од 60. година живота или породица са 4 и више чланова домаћинства.

Критеријуме, кориснике, начин коришћења бонова и остале услове за коришћење услуге доноси Управни одбор Центра за социјални рад уз сагласност Председника општине.

Уговором о набавци услуге спремања obroka за социјално угрожена лица – народна кухиња, општинска управа општине Врбас након спроведене јавне набавке је са центром за физичку културу „Драго Јововић“ уговорила обавезу припремања obroka за 145 најугроженијих који се тренутно налазе на списку корисника Народне кухиње.

Јавне набавке се спроводе једном годишње

Центар за физичку културу организује поделу obroka у просторијама Црвеног крста у Врбасу.

Геронтолошки центар

Основни задаци Геронтолошког центра према Закону о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности су следећи:

- обезбеђивање становања, исхране, неге, здравствене заштите, културно-забавне, рекреативне, окупационе и друге активности, услуге социјалног рада и других услуга, зависно од потреба, способности и интересовања корисника
- обезбеђивање одраслим телесно-инвалидним лицима, код којих су очуване менталне способности и лицима са чулним оштећењима, потпуно и трајно збрињавање, здравствену заштиту, радно ангажовање, рекреативно-културне и забавне активности, у складу са њиховим преосталим способностима
- обезбеђивање услуга дневног боравка, пружања помоћи у кући и неге у њиховом домаћинству старим и другим одраслим лицима на основу уговора који ће бити закључен са надлежним органом општине.

Одлуком о изменама и допунама одлуке о социјалној заштити грађана општине Врбас члан 4("Службени лист општине Врбас" бр.3/02,5/02,10/04,11/08,21/09) Служба помоћи у кући и кућне неге и Клуб за стара и одрасла лица, као облици ванинституционалне социјалне заштите грађана општине Врбас, од 01.01.2010. године, поверени су на управљање, коришћење и одржавање Геронтолошком центру. Истом одлуком утврђена је и нова услуга ванинституционалне социјалне заштите услуга физикалне терапије за стара и теже хронично оболела лица и особе са инвалидитетом. Геронтолошки центар је у складу са тачком 4. Одлуком о изменама и допунама одлуке о социјалној заштити грађана општине Врбас, на седници Управног одбора Центра одрзаној 19.04.2010. године, донео Правилник о организацији и раду Службе ванинституционалне заштите, са нормативима и стандардима за обављање њихове делатности и Правилник о критеријумима и мерилима за утврђивање цене услуга службе ванинституционалне социјалне заштите, на који је сагласност дао Председник општине.

У Одлуци о социјалној заштити грађана општине Врбас се у члану 3. прописује да у оквиру услуга социјалне заштите – дневне услуге у заједници предвиђају дневни боравак и помоћ у кући. Услуга дневног боравка обезбеђује старим и одраслим лицима и особама са инвалидитетом целодневно збривање у дневном боравку или клубовима. Геронтолошког центра за чију изградњу постоји пројектна документација. Дневне услуге у заједници обезбеђују се одраслим и старијим корисницима поред услуге кућне неге и помоћи у кући и боравком у Клубу за стара лице који се налази у оквиру Службе ванинституционалне социјалне заштите Геронтолошког центра у објекту општине Врбас у улици М. Тита 133 у Врбасу.

Геронтолошки центар Врбас је у законском року, у мају 2016. године поднео захтев за лиценцирање услуга и то услуге домског смештаја и услуге помоћи у кући ; усвојене су процедуре за обављање услуге социјалне заштите. Геронтолошки центар Врбас је лиценцу за пружање услуге домског смештаја добио у августу 2019. године.

Услуге помоћи у кући доступне су деци, одраслима и старијима, који имају ограничења физичких и психичких способности услед којих нису у стању да независно живе у својим домовима без редовне помоћи у активностима дневног живота, неге и надзора, при чему је породична подршка недовољна или није расположива.

Реализацијом активности услуге помоћи у кући обезбеђује се одговарајућа нега и помоћ која у складу са проценом потреба корисника , може обухватати:

- помоћ у обезбеђивању исхране
- помоћ у одржавању личне хигијене и хигијене стана
- помоћ у загревању просторија
- помоћ у задовољавању социјалних, културно-забавних и других потреба
- посредовање у обезбеђивању различитих врста услуга по потреби у поправци водоводних, електричних и других, кречење стана
- набавку и надгледање и узимање лекова
- санирање и негу мањих повреда
- контролу виталних функција (крвни притисак, телесна температура...)
- програмске активности личног пратиоца детета

Услуга помоћи у кући као облик дневних услуга у заједници састоји се у задовољавању свакодневних животних потреба старих, хронично оболелих лица која нису у стању или су смањено способна да се сама старају о себи, а породична подршка је недовољна или није расположива у сваком времену.

У предходним годинама је константно повећан број захтева за услугом помоћи у кући и кућне неге, постоји листа чекања јер запослене не могу бити ангазоване више сати од норматива. Проблем у распореду сати прави и недефинисан начин обрачуна сати на терену када гронтодомаћице не могу да пруже корисницима зато што су они у болници, бањи, на годишњем одмору, код сродника или су сродници код њих, па им није потребна услуга, а желе да задрже свој термин и то без надокнаде.

Услуга помоћи у кући се успоставља на основу упута Центра за социјални рад и додатне документације а потом се закључује уговор са корисником услуге. Један примерак уговора доставља се Центру за социјални рад. Извештај о пруженим дневним услугама у заједници доставља се месечно служби за друштвене делатности.

На основу закључка Покрајинске владе број 127-06-68/2020. од 12.03.2020. год. у складу са здравственим препорукама ради спречавања ширења болести COVID -19, инструкцијама надлежног министарства Штаб за ванредне ситуације општине Врбас дана

16. 03. 2020. год. донео је одлуку бр. 06-8-141/2020-1/01 да се привремено док траје ванредно стање обустави пружање дневних услуга у заједници и то услуге помоћи у кући и кућне неге и Клуба за стара и одрасла лица, запослени радници распоређују се на рад у Геронтолошки центар Врбас.

По истеку ванредног стања на основу закључка Штаба за ванредне ситуације општине Врбас услуге помоћи у кући и кућне неге пружене су за најугроженије кориснике који живе сами, немају ближих сродника.

Услуге Клуба за стара и одрасла лица, старим лицима и особама са инвалидитетом, обезбеђује задовољавање свакодневних животних потреба, а нарочито дружење, односно социјалну интеграцију и рехабилитацију, развијање солидарности, односно самопомоћи, културно-забавне, рекреативне и духовне потребе. Клуб, у складу са својим могућностима и интересовањима корисника, може да организује радне и производне активности, кућну радиност, исхрану, прање и пеглање рубља и друге услуге у клубу или стану корисника. Клуб има 100 чланова међу којима има и страних држављана, чланови су претежно основног и средњег образовања мада има и неколико високообразовних чланова. Радно време клуба је од 8-20 часова сваког радног дана, а суботом од 8-14 часова а по потреби и дуже уколико је у питању прослава рођендана, празника, гостовање других клубова и сл.

Здравство

Скупштина општине Врбас је оснивач Јавне апотекарске установе Врбас. Јавну апотекарску установу Врбас чине Централна Апотека у Врбасу и огранци у Старом Врбасу и у Виноградима у Врбасу и јединице за издавање готових лекова у свих пет насељених места у општини Врбас, у складу са Планом мреже здравствених установа.

Адресе и радно време апотека које су у саставу Апотекарске установе Врбас :

1. Градска Апотека, Маршала Тита 78 Врбас

Радно време: понедељак-петак 07.00 - 20.30. часова

субота 07.00 - 19.30. часова, недеља и празник (дежурство) 08.00 - 18.00. часова

2. Апотекарска јединица Стари Врбас, Његошева 10 Врбас

3. Апотекарска станица Бачко Добро Поље, Маршала Тита 63 Б.Д.Поље

4. Апотекарска станица Змајево, Ивана Милутиновића 63 Змајево

5. Апотекарска станица Равно Село , ЈНА 90 Равно Село

Радно време: понедељак-петак 07.00 - 15.00. часова

6. Апотекарска станица Савино Село , Маршала Тита 56 Савино Село

Радно време: понедељак-петак 07.00 - 14.00. часова

7. Апотекарска станица Куцура, Маршала Тита 57, Куцура

Радно време: понедељак-петак 07.00 - 14.00. часова

субота 07.00 - 12.00. часова

8. Апотекарска јединица Стари Врбас, Петра Шегуљева 28 Врбас

Радно време: понедељак-петак 07.00 - 20.00. часова

Закон о здравственој заштити, у члану 13 дефинише :

Друштвена брига за здравље на нивоу јединице локалне самоуправе

(1) Друштвена брига за здравље на нивоу јединице локалне самоуправе обухвата мере за обезбеђивање и спровођење здравствене заштите од интереса за грађане, које се спроводе на територији јединице локалне самоуправе, и то:

- 1) праћење здравственог стања становништва и рада система здравствене заштите, као и старање о спровођењу утврђених приоритета у здравственој заштити;
- 2) стварање услова за приступачност и уједначеност коришћења примарне здравствене заштите;
- 3) координирање, подстицање, организацију и усмеравање спровођења здравствене заштите;
- 4) обезбеђивање средстава за пружање хитне медицинске помоћи, у складу са овим законом.
- 5) Јединица локалне самоуправе обезбеђује рад мртвозорске службе на својој територији.
- 6) Јединица локалне самоуправе обезбеђује средства за вршење оснивачких права над здравственим установама чији је оснивач у складу са законом и Планом мреже здравствених установа, а које обухвата закуп пословног простора и опреме, изградњу, одржавање и опремање здравствених установа, односно инвестиционо улагање, инвестиционо одржавање просторија, медицинске, немедицинске опреме, превозних средстава и опреме у области интегрисаног здравственог информационог система, као и друге обавезе одређене законом и актом о оснивању.

У оквиру Дома здравља "Вељко Влаховић" Врбас су и здравствене станице у Старом Врбасу и Виноградима у Врбасу и амбуланте у свих пет насељених места у општини Врбас. За социјалну заштиту од посебне важности су унапређење рада Службе за кућно лечење и негу са поливалентном патронажом и здравственог васпитања и саветовања за очување и унапређење здравља;

На основу члана 203. става 2, 4, 5 и 6 Закона о здравственој заштити ("Службени гласник Републике Србије", бр. 25/2019), тачка 64 став 2 Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига ("Службени гласник Републике Србије", бр. 93/2018), члана 3. став 1. Одлуке о одређивању доктора медицине за стручно утврђивање времена и узрока смрти лица умрлих изван здравствене установе и издавање потврде о смрти на територији општине Врбас („Службени лист општине Врбас“, бр. 16/2022) и члана 36 Статута општине Врбас („Службени лист општине Врбас“, бр. 26/2018 и 9/2022) донето је решење о одређивању доктора медицине за стручно утврђивање времена и узрока смрти умрлих изван здравствене установе и издавања потврде о смрти на територији општине Врбас.

Општа болница Врбас основана за секундарну здравствену заштиту као регионална за општине: Врбас, Мали Иђош, Србобран, Бечеј, Бачку Паланку и Бач и део општине Кула /насељена места: Кула, Руски Крстур и Липар/ - за око 230.000 становника.

ЗАПОШЉАВАЊЕ

Служба за запошљавање Врбас

Радно активног становништва општине Врбас, по попису из 2011. године, од 15 – 64 године има 28.994 или 68,88% укупног становништва општине /42.092/.

Омладине од 15-29 година има 8.363 што је 28,84% радно активног становништва или 19,86% укупног броја становника /42.092/.

Образовна структура незапослених је следећа:

Структура незапослених према старости		
	Укупно	Жене
15-19 година	135	69
20-24 године	523	225
25-29 година	623	345
30-34 године	684	361
35-39 година	664	358
40-44 године	667	351
45-49 година	719	406
50-54 године	692	381
55-59 година	494	250
60-65 година	187	49
Укупно	5.388	2.795

Од укупног броја регистровано незапослених лица, навише незапослених чека запослење од једне до две године, њих 769 од чега 370 жена, а да дужину чекања на запослење од осам до десет година има 295 лица од чега 163 чине жене, а преко десет година 494 лица од чега 302 жене.

Ако бисмо анализирали **структуру незапослених према старости**, уочавамо да је највећи број незапослених од 45 до 49 година, а да су подједнако угрожене све категорије радно активног становништва од 20/25 до 54, односно 59 година.

Доступне услуге незапосленим лицима су: услуге дефинисане законом – законом утврђена права, право на материјалну заштиту, услуге едукације – информатичка обука, енглески језик, обука за познатог послодавца, неговатељице, обука за конобаре и куваре, ванредно завршавање основне школе, материјална помоћ последипломском студирању.

Услуге које су потребне: саветодавне услуге, већи број преквалификација и доквалификација и бизнис инкубатори.

Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Сл.гласник РС“, бр. 30/21) је стратешки документ који између осталог предвиђа запошљавање особа из категорије теже запошљивих лица, обзиром на повећање учешћа жена, лица без завршеног средњег образовања и старијих од 50 година, уз благи пораст учешћа незапослених који посао траже дуже од две године. У односу на тренд пораста учешћа жена у укупној незапослености у Републици Србији на територији општине Врбас последњих година приметан је пад броја незапослених жена.

Теже запошљива лица, су незапослена лица која због здравственог стања, недовољног или неодговарајућег образовања, социјалних карактеристика, регионалне или професионалне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада, или због других објективних околности теже налазе посао.

Категорије теже запошљивих су:

- ♣ млади до 30 година старости – без завршеног средњег образовања, млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама;
- ♣ старији од 50 година;
- ♣ Роми;
- ♣ особе са инвалидитетом;
- ♣ радно способни корисници новчане социјалне помоћи;
- ♣ незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци;
- ♣ жртве породичног насиља

Послодавцима који запошљавају лица из ове категорије НСЗ обезбеђује субвенције при чему висина субвенције је одређена степеном развијености јединице локалне самоуправе (ЈЛС) према месту рада лица, а у складу са важећом уредбом Владе Републике Србије, и износи: 240.000,00 динара за особе са инвалидитетом, радно способне кориснике новчане социјалне помоћи, младе у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама и жртве породичног насиља, у првој и другој групи ЈЛС

Послодавцима који запошљавају особе са инвалидитетом под посебним условима НСЗ рефундира трошкове како за асистента који обучава новозапослено лице тако и за трошкове прилагођавања радног места особе са инвалидитетом.

Послодавцима који запосле на неодређено лице са инвалидитетом без радног искуства остварују субвенцију зараде за то лице у висини 75% зараде у року од 12 месеци.

Незапосленима ромске националности који се воде на евиденцији НСЗ и имају завршену обуку за развој предузетништва додељује се субвенција за самозапошљавање и то у једнократном износу од 300.000 динара односно 330.000, уколико је у питању лице са инвалидитетом. Незапослени који оствари право на субвенцију у обавези је да обавља регистровану делатност и по том основу измирује доприносе за обавезно социјално осигурање најмање 12 месеци.

Радно ангажовање особа са инвалидитетом је могуће остварити преко НСЗ путем јавних радова при чему средства се користа за исплату накнаде за обављен посао лицима ангажованим на јавним радовима по основу уговора о привременим и повременим пословима, у висини до 22.000,00 динара по лицу, на месечном нивоу за пун фонд радних часова док послодавцима врши накнаду трошкова спровођења јавних радова једнократно, у висини од:

- 1.000,00 динара по лицу за јавне радове који трају месец дана,
- 1.500,00 динара по лицу за јавне радове који трају два месеца,
- 2.000,00 динара по лицу за јавне радове који трају три и четири месеца

Табела евиденција незапослених лица на територији општине Врбас према подацима НСЗЗ

БРОЈ НЕЗАПОСЛЕНИХ - ВРБАС			
	УКУПНО	мушкарци	жене
2010	7282	3465	3817
2011	7849	3773	4076
2012	7538	3673	3865
2013	7797	3836	3961
2014	6384	3084	3300
2015	6051	2907	3144
2016	5660	2776	2884
2017	4846	2355	2491
2018	4643	2196	2447
2019	3679	1974	1705
2020	3527	1995	1532
2021	3622	2041	1581

ОБРАЗОВАЊЕ

Предшколско образовање и васпитање

Скупштина општине Врбас је оснивач Јавне предшколске установе "Бошко Буха" која радне 2022/2023. године, предшколским образовањем и васпитањем обухвата 1400 деце у 66 васпитних група, од којих су 59 група целодневног боравка /од 12 месеци до 6,5 година/ са 1300 деце и 7 група полудневног боравка са 100 деце. Припремни предшколски програм од 5,5 до 6,5 година похађа 527 деце у 27 група.

Од 1400 деце у радној 2022/2023. години *бесплатан и регресиван смештај* користи 490 деце, у просеку, месечно.

Отворена су одељења целодневног боравка у свим насељеним местима општине. Установа ради у 12 објеката, 7 у Врбасу и по један у сваком насељеном месту. У Установи ради 215 радника, педагог, два психолога и логопед, 133 васпитача и 15 медицинских сестара, и медицинска сестра у превентиви.

Основно и средње о образовање и васпитање

У општини Врбас има девет основних школа, четири у Врбасу и по једна у сваком насељеном месту, као и Основна музичка школа, а раде и три средње школе: Гимназија "Жарко Зрењанин", Средња стручна школа "4. јули", у државној и Медицинска школа "Козма и Дамјан" у приватној својини. Детаљнији подаци у делу циљне групе Деца и омладина. У основним школама ради 462 запослених, у музичкој школи 33, у средњим школама 173 и у ј Медицинској школи "Козма и Дамјан" 127.

Укупно уписаних ученика основних школа у школској 2022/2023. години је 3360, а укупан број ученика средњих школа у школској 2022/2023. години је 1230.

МЕДИЈИ

Дана 30. октобра 2015. године престао је са радом издавач медија Јавно предузеће за информисање „Врбас“, Врбас и престали су да постоје Медији: Радио "Врбас" и ТВ "Бачка". Након престанка Јавног предузећа информисањем у општини Врбас се баве:

- ВТВ "КОМНЕТ" ДОО Огранак Врбас, - у Регистар медија уписана као јавно гласило ТВ БАЧКА,
- АГЕНЦИЈА ЗА ИЗДАВАЊЕ НОВИНА И ВЕБ ПОРТАЛА "ВАЃКАPRESS – ОКОНАС. INFOVRBAS" – издавач регионалних новина "ВАЃКАPRESS – ОКОНАС. INFOVRBAS" и
- УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА "Радгост" Врбас - издавач новина "ГЛАС".
- Локална информативна мрежа „НАШЕ МЕСТО“ за општине Кула, Врбас и Оџаке

ПРАВОСУЂЕ И ПОЛИЦИЈА

На територији општине раде: Општинско правобранилаштво, Прекршајни суд у Новом Саду – Одељење у Врбасу, Општинско Јавно тужилаштво, Основни суд у Врбасу и Полицијска станица Врбас.

Од средине 2007. године у Центру за социјални рад је уведено обавезно 24 часовно дежурство за неодложне интервенције.

Сарадња мрежа са истим актерима функционише и у случајевима превенције и злоупотребе психоактивних супстанци код малолетних лица.

НЕВЛАДИН СЕКТОР

ОМЛАДИНСКА УДРУЖЕЊА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	Удружење омладине Врбас	Маршала Тита 59, Врбас
2.	Асоцијација младих Врбас	Исе Секичког 54, Врбас
3.	Куцурско удружење младих	Маршала тита 43, Куцура
4.	Омладински клуб Врбас	Саве Ковачевића 94, Врбас
5.	Омладинска Организација „321“	Босанска 2, Врбас
6.	Удружење љубитеља видео и интернет игара – Портал	Густава Крклеца 27, Врбас
7.	Навладина организација „Спона“	ЈНА 52, Равно Село
8.	Асоцијација за развој општине Врбас	Маршала Тита 88, Врбас
9.	Кућа игре комшије	Светозара Марковића 22а, Врбас
10.	Удружење грађана „Корак младих“	Маршала Тита 120, Б.Д.Поље

ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	УГ „Мултиарт“	Бачка 12, Лазе Костића 29, Врбас 060/4649424
2.	УГ МНРО „Кућица“	Палих Бораца 13/б, Врбас 063/499948
3.	Центар за развој заједништва	Банатска 6, Врбас 0604501161
4.	Удружење за помоћ деци „ПАДРИНИ“	Маршала Тита 55, Врбас 063/305031

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	Савез удружења бораца НОР-а општине Врбас	Војвођанске бригаде 32, Врбас (Друга м.з.)
2.	УГ „Српски ратни ветерани“	Сивч Јовгена 28, Врбас
3.	Општинско удружење пензионера Врбас	Саве Ковачевића 94 Врбас
4.	Самостална месна организација инвалидних и осталих пензионера	Маршала Тита 95, Равно Село
5.	Удружење ратних војних инвалида Врбас	Маршала Тита 88а, Врбас
6.	МО инвалидских и осталих пензионера Змајево	Иве Лоле Рибара 16, Врбас
7.	СМО инвалидских и осталих пензионера Бачко Добро Поље	Маршала Тита 73, Б.Д.Поље
8.	СМО инвалидских и осталих пензионера Савино Село	Маршала Тита 28, Савино Село
9.	МО инвалидских и осталих пензионера Куцура	Маршала Тита 83а, Куцура
10.	„Пензионер“ удружење пензионера и инвалида општине Врбас	Маршала Тита 143, Врбас
11.	Организација резервних војних старешина Врбас	Палих Бораца 1, Врбас
12.	„Удружење политички прогоњених и жртава акта тортуре и злочина против човечности“	Маршала Тита 55, Б.Д.Поље
13.	Удружење грађана „Радгост“	Виноградска 80, Врбас 021/797242

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	УГ „Женски центар Хоризонт,,	Блок Васиљ Копривица 14, Врбас
2.	Актив Жена Прве месне заједнице	Светозара Марковића 29 ,Врбас
3.	Актив Жена Друге месне заједнице	Саве Ковачевића 94 Врбас
4.	Актив Жена Треће месне заједнице	Маршала Тита 8, Врбас
5.	УГ „Јаке жене,,	Маршала Тита 74/б , Врбас
6.	УГ „Атена“	Петра Драпшина 89, Врбас
7.	„Центар Искра“	Петра Шегуљева 31, Врбас

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	„Плави Врбас“ удружење за борбу против дијабетеса града Врбаса	Петра Драпшина 1/ц, Врбас
2.	Удружење бубрежних инвалида Врбас	Саве Ковачевића 94, Врбас
3.	Друштво инвалида Врбас	Жарка Зрењанина 106, Врбас
4.	Друштво за спорт и рекреацију	8. Марта 17, Врбас

	инвалидних лица општине Врбас	
5.	Општинска организација инвалида рада Врбас	Саве Ковачевића 94, Врбас
6.	Међуопштинска организација слепих и слабовидих за Врбас, Кулу и Оџаке	Маршала Тита 119, Кула ЈНА 2 Врбас
7.	Удружење особа са инвалидитетом „УОСИК“	Маршала Тита 80, Куцура
8.	Општинско друштво за борбу против рака	Саве Ковачевића 99, Врбас
9.	Подружница здравствених радника Врбас	Виноградска бб, Врбас
10.	Удружење медицинских сестара и здравствених техничара Дома здравља „Вељко Влаховић“ Врбас	Палих бораца 20, Врбас
11.	Друштво лекара војводине српског лекарског друштва подружница Врбас	Палих бораца 20, Врбас

ХУМАНИТАРНА УДРУЖЕЊА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	Црвени крст	Маршала Тита 141, Врбас,
2.	Хуманитарно удружење „ЗНАМ ДА МОГУ“	Осме црногорске бригаде 2, Врбас,
3.	ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СВЕТИОНИК ВРБАС	Саве Ковачевића 148 а, Врбас
4.	Мултиарт	Бачка 12, Врбас,
5.	Хуманитарна организација „Осмех за осмех“	Виноградска 37, Врбас
6.	RAS SORABI	Иве Лоле Рибара 50, Савино Село
7.	Удружење грађана „Осмех“ Врбас	Маршала Тита 141, Врбас
8.	Емпата	Маршала Тита 58, Врбас udruzenje@empata.rs

РОМСКА УДРУЖЕЊА

Р.б.	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	Удружење „Ромкиње Куцура“	Жарка Зрењанина 11, Куцура
2.	Удружење Рома Врбас“	Војвођанска 1, Равно Село

Општинска организација Црвеног крста –Основне области рада сваке организације Црвеног крста су: *социјална делатност* / програм расподеле локалних донација одеће и обуће, програм социјалне инклузије, програм опоравка деце из породица са неповољним социјално-економским статусом/,*здравствено васпитна делатност* (обука у пружању прве помоћи, контрола ТВЦ, здравствена едукација –превенција ХИВ инфекција/,*добровољно давалаштво, активности подршке развоја деце и омладине* /Програм промоције хуманих вредности,служба тражења,дифузија,Програм превенције трговине људима/.

Црвени крст Врбасима дугогодишње програме посвећене подршци најугроженијем становништву тако што учествује у програму народне кухиње; реализује програм расподеле локалних донацијаодеће, обуће (сарадња са Центром за социјални рад Врбас);

програм бриге о старијим грађанима (Сарадња са Геронтолошким центром Врбас) и акције солидарности и традиционалне активности са циљем прикупљања помоћи за најугроженије.

Активности Црвеног крста Врбас се реализују захваљујући волонтерској подршци свих генерација наших суграђана уз поштовање седам принципа – добровољност, хуманост, непристрасност, неутралност, независност, јединство и универзалност. Ове вредности преносе се на младу генерацију кроз различите едукативне програме попут «Промоције хуманих вредности» и «Бити хуман је лако, кад знаш како».

У обављању послова из своје надлежности, односно делатности Црвени крст ужива помоћ надлежних државних органа – локалне самоуправе.

У Црвеном крсту Врбас реализовале су се следеће активности:

ПРОГРАМСКЕ АКТИВНОСТИ - ЦРВЕНОГ КРСТА ВРБАС

ПРОГРАМ	КОРИСНИЦИ	ПАРТНЕРСКА ОРГАНИЗАЦИЈА
Програм припреме и деловање у несрећенима	Грађани општине Врбас у ванредним ситуацијама	Штаб за ванредне ситуације СО Врбас, службе месних заједница, локални донатори
"Заједнички програм за инклузију" ЦК Србије	Деца у маргинализованим породицама и омладина са сметњама у интелектуалном развоју	Основне школе, предшколска установа, Еванђеоска црква Куцура, Друштво за помоћ МНРО
"Брига о старијим особама" ЦК Србије	Становници општине Врбас старији од 65. година у самачким домаћинствима	Месне заједнице Активи жена Удружење пензионера
Подела половне гардеробе	Грађани општине Врбас	Центар за социјални рад Врбас
"Промоција хуманих вредности" ЦК Србије	Ученици четвртог разреда основне школе	О.Ш. "П.П.Његош"
"Бити хуман је лако, кад знаш како" ЦК Војводине	Деца у припремним групама у предшколској установи	П.У. "Бошко Буха" Врбас
Програм одмора и опоравка корисника	Златибор, 16 особа, 8 корисника Заједничког програма за инклузију са пратиоцима (родитељ)	СО Врбас
Школе Црвеног крста, едукације	Вршачки брег, Јесења школа Подмлатка Црвеног крста -3 ученика виших разреда основне школе ("П.П.Његош", "20. октобар", "Братство јединство" Куцура, учесници ликовно-литерарног конкурса КРВ ЖИВОТ ЗНАЧИ	Црвени крст Војводине, едукатори Јелена Милић, Софија Јовановић

УГ „ Женски центар Хоризонт“

У циљу промоције и унапређења полне, родне и старосне једнакости, оснаживања жена и борбе против свих врста насиља, у Врбасу је основано ново Удружење грађана "Женски центар Хоризонт".

Удружење се оснива ради остваривања следећих циљева:

-Остваривање права на политичку, економску и социјалну равноправност жена и мушкараца и указивање на потребе и проблема жена-мушкараца на локалном, националном, регионалном и глобалном нивоу

- Као и давање конкретних предлога и сугестија са аспекта родне равноправности који ће допринети побољшању положаја жена и њиховом учешћу у јавном животу и процесима одлучивања, као и реализацији пројеката из те области

Академија женског предузетништва у сарадњи са Удружењем грађана "Женски центар Хоризонт" је носилац пројекта пројекта "Кључни кораци ка родној равноправности, фаза 2", који подржавају Агенција Уједињених нација за родну равноправност и Делегација Европске уније у Србији. Кроз овај пројекат осмишљена су три програма, укључујући презентацију резултата истраживања и родне анализе на тему шта је економска, друштвена и новчана вредност неплаћеног рада жена. Анализе показују да жене раде 40 одсто више неплаћеног рада од мушкараца. У неплаћени рад спадају послови старања о члановима домаћинства, брига о деци и старијим, инвалидним лицима, послови из области свакодневног одржавања домаћинства, а посебна тема била је оцена вредности за локалну заједницу и друштво тог неплаћеног рада. Ту можемо говорити и о активностима разних удружења жена које раде на организацији многих догађаја и манифестација, на промоцији самог града, што често није вредновано и најчешће је неплаћено. Циљ пројекта је примена конкретних мера подршке женама на пољу смањења неплаћеног рада.

Удружење пензионера општине Врбасокупља 6.175 чланова. Већ 75 година пензионери Врбаса организовани су у Општинско удружење. Континуитет постојања и рада те организације чланови и гости прославили су на свечан начин. С обзиром на то да Удружење од 1947. године делује континуирано то га чини и једним од најстаријих удружења грађана у Врбасу. Ово је разлог више да се истакну значај и резултати оставрени током седам и по деценија.Услуге које обавља су: помоћ у набавци огрева и намирница на рате, подела намирница и посуђа. Општинско удружење пензионера Врбас традиционално поделу пакета помоћи за пензионере са најнижим примањима. Право да се пријаве имали су корисници пензија који месечно примају испод 16.000 динара. Општинско удружење пензионера ову активност остварује у сарадњи са ПИО фондом и локалном самоуправом. Удружење пензионера организује одлазак у бање, као и кратке излете и дружења.Удружење традиционално награђује ученике генерације свих основних и средњих школа у општини Врбас. Новчане награде и чоколаде 2022.године је добило десет основаца и два средњошколца, они који су се својим понашањем, радом и резултатима издвојили у својим образовним установама. Сарадња међу генерацијама, младих и најстаријих, настављена је и ове године по пети пут, и према мишљењу пензионера, награђени ученици доказ су да ће наше друштво у будућности имати ко да унапређује и развија.

Искуства у партнерском – међусекторском пружању услуга социјалне заштите

У свом раду *Центар за социјални рад* је повезан са многим другим установама и институцијама као што су: органи општинске управе, полиција, суд, тужилаштво, школе, Геронтолошки центар, други центри за социјални рад, домови за децу, психијатријске установе, домови здравља, хуманитарне организације итд.

Сарадња Дома здравља "Вељко Влаховић" Врбас - Одсека здравственог васпитања и свих основних школа на територији општине се спроводи на годишњем новоу у оквиру редовних програмских активности школа и Института за јавно здравље. Континуирана сарадња је почела је од 2000. године. Активно ради Служба кућне неге и Служба Поливалентне патронаже.

Партнерски делује Комисија за популациону политику, Комисија за праћење остваривања родне равноправности општине Врбас у међусекторском пружању услуга социјалне заштите заједно са здравством, родитељима, тужилаштвом, просветом и Центром за социјални рад.

Међуопштинска /регионална сарадња/ у области социјалне заштите постоји у реализацији појединих пројеката, али није планска и усмерена ка заједничком пружању услуга социјалне заштите.

Удружењу грађана "Центар за развој заједништва" из Врбаса је на Конкурсу за Јавне радове код Националне службе за запошљавање одобрено ангажовање 2 извршиоца на период од 4 месеца за услугу - Помоћ у кући за децу и омладину са сметњама у развоју коју услугу социјалне заштите до сада нисмо имали у општини Врбас. Са два извршиоца је закључен уговор о привременим и повременим пословима на период од 01.08. до 30.11.2017. године. Од наведених извршилаца јавног рада, једно лице је особа са инвалидитетом. Према одлуци финансијера јавних радова – Канцеларије за европске послове, одобрена су им и средства за материјане трошкове за набавку хигијенских пакета за децу кориснике услуге Помоћ у кући. Удружење је ангажовано и на успостављању нових услуга социјалне заштите – педагошки асистент и лични пратилац за период од 4 месеца за ученике основних школа у Врбасу.

Приоритетни циљеви општине Врбас

У приручнику *Агенда 2030 у мојој општини* аутора Томаса Пророка, Анкице Тодоровић, Далила Пихлера се наглашава да је локализација ЦОР (циљева одрживог развоја) је, заправо, најважнија промена парадигме код Агенде 2030.

Аутори публикације *Агенда 2030 у мојој општини* дефинишу фазе у локализацији Циљева одрживог развоја у локалној самоуправи:

Корак 1 Подизање нивоа свести о ЦОР (циљева одрживог развоја):

Подизање нивоа свести значи да свезаинтересоване стране морају да разумеју ЦОР и да се ангажују у дијалогу на широким основама који је партиципативан и инклузиван.

За успешно спровођење потребна је подршка и ангажовање јавности, као и дугорочна посвећеност.

Корак 2 Формирање локалне агенде ЦОР (Циљева одрживог развоја):

Локалне власти, заједно са представницима цивилног и приватног сектора, треба да утврде приоритете међу глобалним циљевима и потциљевима за свој локални контекст. Утврђени приоритети међу ЦОР потом треба да постану саставни део постојећих локалних стратегија и треба одредити конкретне наредне кораке у виду акционог плана и саопштити их широкој јавности.

Корак 3 Планирање реализације ЦОР (циљева одрживог развоја):

Потребно је планирање засновано на циљевима дугорочне перспективе. Политике морају довести у равнотежу социјалне, економске и еколошке обзире и решавати могуће конфликте.

Корак 4 Праћење и оцена:

На крају, да би се могао пратити напредак обезбедити одговорност, треба да постоје оквири за праћење и оцену. Самопреиспитивањем програма и политика може се утврдити њихов утицај и ефикасност и по потребисе прилагођавати политике.

У предлогу „Стратегије развоја општине Врбас од 2023.године до 2028.године“ се наводи допринос Циљевима одрживог развоја-Агенда 2030 кроз унапређење друштвених делатности.

Унапређење друштвених делатности

До краја 2030. године унапредити социјалне услуге и здравствену заштиту, побољшати културну понуду општине и квалитет образовања, али и поспешити услове за бављење спортом, сарадњу са организацијама цивилног друштва и безбедност у саобраћају уз примену принципа родне равноправности у свим сегментима друштвених делатности.

Допринос Циљевима одрживог развоја УН – Агенда 2030

Циљ 1. Свет без сиромаштва

Подциљ 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући и најугроженије и до краја 2030. године обухватити значајан број сиромашних и рањивих

Циљ 3. Добро здравље

Подциљ 3.4. До 2030. године смањити за трећину преурађене смртности од незаразних болести превенцијом и лечењем и промовисањем менталног здравља и благостања

Подциљ 3.5. Јачање превенције и лечења злоупотребе опојних супстанци, укључујући злоупотребу опојних дрога и штетну употребу алкохола

Циљ 4. Квалитетно образовање

Подциљ 4.2. До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаки имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање

Подциљ 4.4. До 2030. године значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне вештине, за запошљавање, пристојне послове и предузетништво

SWOT

SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, пројеката и мера

SWOT матрица друштвеног развоја општине Врбас

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
Мултинационална и мултикултурална средина Капацитети Предшколске установе су задовољавајући Релативно повољан Индекс друштвеног развоја (ИДР) Ниска стопа криминалитета Добра образовна инфраструктура Велико искуство и стручност запослених у области здравствене заштите Општа болница у Врбасу пружа секундарну здравствену заштиту становништву на територији Јужно Бачког округа у општинама Врбас, Србобран, Бечеј, Мали Иђош, Бач, Бачка Паланка, Кула и насељеним местима Руски Крстур и Липар Покривеност територије општом здравственом заштитом и хитном медицинском помоћи током 24 сата (општа болница, дом здравља “Вељко Влаховић” Врбас, амбуланте и Служба хитне медицинске помоћи) Постојање Полицијске управе у Врбасу Добра сарадња полиције са општинском управом, установама предшколског, основног и средњег образовања Поштовање радног времена рада угоститељских објеката у сарадњи са комуналном инспекцијом Постојање Општинског савета за безбедност саобраћаја Успешан рад Центра за социјални рад (ЦСР) Систем финансирања социјалне заштите са свих нивоа и различитих извора финансирања Формирана Канцеларија за младе (КЗМ) Богато културно наслеђе, традиција, велики број манифестација, културно-уметничких друштава и удружења Постојање многобројних НВО и организација цивилног друштва Добра сарадња НВО са Општинском управом Добра сарадња организације Црвеног крста са ЈЛС, као и са установама образовања Увођење стипендирања најбољих редовних	Процес демографског старења становништва Процес укупне депопулације Број ђака у основним школама се перманентно смањује Недостатак финансијских средстава локалне самоуправе за финансирање културе, спорта, здравства и образовања Недовољни капацитети у предшколској установи за узраст од 1-3 године Недовољан број лекара специјалиста Неадекватна опремљеност одређених здравствених јединица Степен самофинансирања јединица локалне самоуправе има опадајући тренд Недовољни капацитети ЦСР Обезбедити почетак рада Дневног боравка за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом Недовољан број стручног кадра (социјалних радника, психолога, педагога) Проблем проналажења посла након школовања Неусклађеност квалификационе структуре са потребама тржишта, недовољно практично усавршавање Недовољно финансијских средстава за даљи развој НВО Мали капацитети постојећих удружења за припрему и спровођење пројеката Успоставити систем дуалног образовања Недовољна усклађеност образовног система потребама тржишта рада-понуде и потражње на тржишту радне снаге Недостатак стручног кадра из области информационих технологија, математике, страних језика Потребно је чешће организовати представе за децу школског узраста, обилазак музеја, галерија итд. Непостојање Позоришта у граду Потребна је адаптација једног броја сеоских домова културе, као и рад на већој заинтересованости руралног становништва за програме културе Није обезбеђен адекватан приступ свим јавним институцијама на територији Општине особама са инвалидитетом Непостојање правника или обједињене правне

студената високошколских установа са пребивалиштем на територији општине Врбас почев од 2022. године, а у циљу спречавања одлива младих високообразованих у друге средине Значајан број локалних мера популационе политике Сервис Е-беба Постоји систем предшколског, основног, средњег и високог образовања Редовно се промовишу успеси ученика Формиран је Општински савет родитеља Уведен је једносменски обogaћени рад у неколико установа образовања Организује се Сајам образовања за ученике основних и средњих школа као помоћ у избору будућег занимања Постоји пројектно-техничка документација за реконструкцију и енергетску санацију појединих основних и средњих школа, као и објеката предшколске установе Подршка ЈЛС развоју спорта у смислу подршке раду и финансирању спортским организацијама, систем школског спорта, као и подршке системом стипендирања најуспешнијих спортиста. Успешно ради велики број спортских клубова Традиција и добри спортски резултати Велики број младих и талентованих спортиста Искуство спортских радника у организацији спортских такмичења и манифестација Добро организовани територијални спортски савез и постоје спортски стручњаци са лиценцом Општина има Центар за физичку културу “Драго Јововић” Врбас који представља спортски комплекс, који поседује салу за дворанске спортове и трим кабинете и базене на отвореном и затворени базен на ком се редовно организују обуке за непливаче за децу основних школа Сарадња са Министарством омладине и спорта РС, Покрајинским секретаријатом и националним и регионалним организацијама и институцијама Геронтолошки центар у Врбасу је установа за смештај старих и одраслих лица, која	службе која би се бавила искључиво институцијама културе, праћењем закона, спровођењем јавних набавки, судским споровима, имовином установа културе и сл. Није успостављен систем видео надзора над објектима предшколских установа и школа на територији општине у сврху повећања безбедности запослених и деце, као и заштите објеката Недовољна пројектна активност предшколске установе и школа у оквиру ЕУ фондова Недовољан број пројеката који се баве родном равноправношћу Социјално-економски изазови везани за најугроженије категорије - пример Роми, самохрани родитељи, жртве насиља и остале категорије Недовољна развијеност услуга социјалне заштите (лични пратиоц, прихватилиште за незбринута лица, персонални асистент...)
--	---

поседује два одвојена објекта и то одељење у Врбасу и одељење у Куцури Не постојање Локалног акционог плана о социјалном укључивању Рома и Ромкиња у општини Врбас за период од 2022-2026. година	
Ш А Н С Е	П Р Е Т Њ Е
Унапређење здравствене заштите, инфраструктуре, кадра и опреме Успостављање стабилног система безбедности деце на територији целе Општине а не само у зони школе Сарадња са локалним властима и ресорним министарством Спремност младих за покретање сопственог бизниса Повећати учешће финансијских средстава НВО	Неуједначен друштвени систем вредности Исељавање младог становништва Веома мало средстава се опредељује за дотације НВО

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2. Унапређење социјалне и здравствене заштите и социјална инклузија

Приоритетни циљ 2.2. Унапређење здравствене и социјалне заштите и социјална инклузија До краја 2030. године значајно је унапређен квалитет живота становништва кроз јачање постојећих и увођење нових здравствених услуга До краја 2030. године значајно је унапређен квалитет живота становништва кроз јачање постојећих и увођење нових социјалних услуга	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност 2030.
	2.2.1. Број превентивних прегледа деце, жена и старијих особа	20.720 или 44,60%	26.000 или 55%
	2.2.2. Број услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС које је увела и финансира локална самоуправа	4	6 (4 постојеће и 2 нове)
	2.2.3. Број корисника услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС	Помоћ у кући у граду Врбас и селима Саветовалиште за брак и породицу- 242 услуге Народна кухиња- 161 корисник Дневни боравак за децу и младе са инвалидитетом Лични пратиоц	70 корисника 15% у односу на 2020. г. 10% у односу на 2020. г. 25 корисника 20 корисника

Опис мера:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2022-2030. година односе се на активности које су усмерене на модернизацију система здравствене заштите у Врбасу кроз набавку и модернизацију постојеће опреме и возила, изградњу зграде хитне помоћи, реконструкцију постојећих здравствених установа и обуку здравственог особља.

Мере које ће бити спроведене су информативно-едукативне и инвестиционе за израду пројектно техничке документације са којом би се конкурисало за извођење радова на више нивое власти.

Финансирање пројектно техничке документације за санацију, адаптацију и реконструкцију објеката здравства ће бити из буџета општине Врбас

Општинска управа Врбас је за већину предложених мера припремила оквирни износ средстава за израду пројектно техничке документације и осталих инвестиционих улагања, тј. Општинска управа располаже информацијама о средствима која ће бити неопходна за реализацију мера.

Носиоци реализације за здравство су: Општинска управа Врбас, Дом здравља Врбас

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2022-2030. година односе се на активности које су усмерене на модернизацију система социјалне заштите у Врбасу кроз унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите, на унапређење положаја социјално угрожених група и на развој инфраструктуре у области социјалне заштите, модернизацију и опремање установа социјалне заштите.

Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне, институционално управљачко организационе и инвестиционе.

Носиоци реализације: Центар за социјални рад Врбас, Општинска управа Врбас, организације цивилног друштва.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2022-2030. година.

МЕРЕ:

Мера 2.2.1.	Израда и спровођење Програма унапређења здравствене заштите на територији општине Врбас
Мера 2.2.2.	Развој инфраструктуре у области здравствене заштите, модернизација и опремање установа здравствене заштите
Мера 2.2.3.	Повећање професионалних компетенција запослених у области здравствене заштите и промоција здравља и здравих стилова живота
Мера 2.2.4.	Успостављање нових услуга социјалне заштите и повећање обима, капацитета и обухвата корисника постојећих услуга социјалне заштите
Мера 2.2.5.	Унапређење положаја особа са инвалидитетом кроз Програм за унапређење положаја ОСИ на територији општине Врбас
Мера 2.2.6.	Израда и спровођење Програма унапређења социјалне заштите на територији Врбас
Мера 2.2.7.	Развој инфраструктуре у области социјалне заштите, модернизација и опремање установа социјалне заштите
Мера 2.2.8.	Програм за унапређења положаја Рома и Ромкиња на територији општине Врбас

ПОСТОЈЕЋЕ УСЛУГЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ

Р.бр .	Облици ванинституционалне заштите	Назив устан. или организ. која реализује облик ванин. Заштите	Број и категорија корисника у 2021. години -	Извор финансирања и износ обезбеђених средста за 2022. г.
1.	Клуб за стара и одрасла лица	Геронтолошки центар Врбас	100чланова	СО Врбас
2.	Служба помоћи у кући	Геронтолошки центар Врбас	19 месечно	СО Врбас и партиципација Корисника
3.	Социјално становање у заштићеним условима	ЦСР Врбас	37	СО Врбас, Комесаријат за избеглице

4.	Једнократне помоћи и	ЦСР Врбас	1.497 лица	СО Врбас
5	Помоћ у набавци школ.прибора	ЦСР Врбас	560 деце	СО Врбас
6.	Саветовалиште за брак и Породицу	ЦСР Врбас	259	СО Врбас
7.	Народна кухиња – бесплатан оброк	ЦСР, ЦФК и Црвени крст	160 месечно	СО Врбас

ПОТРЕБНЕ УСЛУГЕ:

Врста потребне услуге	За кога је потребна
Дневни центар за децу са сметњама у развоју и омладину са инвалидитетом до 26 година	МНРО и омладину са инвалидитетом – до 26 година
Лични пратилац детета	Децу и омладину до завршетка средње школе /по Правилнику/
Породични саветник	
Социјално становање за жртве Насиља	Жртве насиља у породици
Продужени боравак за децу	Деца из материјално угрожених породица
Прихватилиште или прихватна станица	Скитнице, пролазници, Сиромашни

ИНСТИТУЦИЈЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ У СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ (Упоредна матрица за анализу заинтересованих страна)

Заинтересована Страна /ЗС/ и њене основне карактеристике	Потребе ЗС	Капацитети ЗС /знања, вештине друштвена моћ/	Активности које је могуће спровести да би се одговорило на потребе ЗС
Центарзасоцијалнирад Врбас и Геронтолошки центар Врбас - Клуб за стара и одрасла лица,	-Повећање капацитета стручних радника за нове услуге и потребе корисничке групе повећање броја стручних радника	-стручна оспособљеност -додатне едукације -дугогодишње искуство -солидна моћ -евиденција корисника	-измена нормативних аката -повећање броја извршиоца - едукативни пакети - унапређење сарадње са Свим актерима
Црвени крст НВО	Повећање броја волонтера и њихова едукација за разне видљиве подршке	Искуство у реализацији различитих програма - мрежа волонтера	Промовисање волонтерског рада и едукација волонтера

Друштво за помоћ МНРО и удружења особа са инвалидитетом НВО	-Повезивање са другим заинтересованим групама -Инклузија /укључивање у вршњачке групе) у области образовања, запошљавања... -Повећање доступности Услуга	Висока мотивисаност Бројно чланство Повезаност са другим удружењима Познавање потреба корисника	-повезивање са другим корисничким групама и заинтересованим странама -уклањање архитектонских баријера -дневни центар за ОСИ
НВО Осмех	-Развој волонтеризма -Јачање капацитета организације (улога и место НВО) -нормативна регулатива	Посвећеност чланства Знање и искуство у реализацији пројеката Добри резултати волонтери	Промовисање улоге НВО Промовисање волонтерског рада и едукација волонтера
Правосуђе и полиција Институције	-формирање породичних судова -едукација запослених -стварање услова за спровођење изречених мера	-висок степен друштвене моћи -већи број едукованих кадрова	-Ефикасније спровођење судских одлука -Јасно дефисање одговорности и надлежности
Локална самоуправа	-едукација -формирање локалног савета за социјална питања -доступност услуга што већем броју корисника	- сензибилисаност за потребе грађана/ки -велика друштвена моћ -финансирање	-Обука за мониторинг и еволуацију -Едукативни пакети -консултовање корисника

На бази упоредне анализе стања, потреба и капацитета локалних актера социјалне заштите општине Врбас, утврђује се следећи стратешки правци и циљеви:

СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ ВРБАС

Стратешки правци

Задржати постојећи ниво услуга уз њихово осавремењивање и радити на развоју нових, иновативних локалних облика услуга социјалне заштите у општини Врбас

Јачање целовитих капацитета локалне самоуправе и свих актера система социјалне заштите у општини Врбас користећи мотивисаност за промене, донаторску подршку и локалне ресурсе

Контунуирано промовисање реформе социјалне заштите и вредности друштвене солидарности, могућности избора и једнаке могућности, партнерства и активизма

Стратешки циљеви

Очување и подизање квалитета постојећих услуга и развој нових услуга према угроженим категоријама становништва обезбеђивањем оптималног, нормативног и институционалног оквира

Подстицање развоја иновативних облика услуга за све категорије корисника које равноправно нуде и пружају даваоци услуга из јавног, приватног и невладиног сектора

Развој ефикаснијег система социјалне заштите у којима ће потребе бити целовито задовољене уз плурализам услуга и пружалаца услуга као и партнерство и умрежавање актера

Унапређење потенцијала пружаоца услуга кроз мотивисање, едукацију и оспособљавање младих и заинтересованих

Јачање, оспособљавање и усавршавање људских ресурса локалне самоуправе и других актера социјалне заштите за квалитетно пружање локалних услуга

Повећање разумевања и подршке локалне заједнице према посебно осетљивим друштвеним групама кроз сталне промоције вредности, информисање о могућностима коришћења услуга и едукацију и кроз информисаност корисника о својим правима ради повећања степена обухвата

Јачање финансијских капацитета локалне заједнице и изградња капацитета за ангажовање и коришћење додатних извора /донације, оснивање фондова и сл./ ради обезбеђења континуитета и сигурност пружања услуга

Побољшање институционалног и друштвеног положаја породице као институције кроз афирмацију традиционалних породичних вредности и кроз различите видове помоћи мерама популационе и социјалне политике ради унапређења квалитета живота.

Полазећи од општих стратешких праваца и стратешких циљева којим се дефинишу промене које се желе оставарити у локаланом систему социјалне заштите, у продужетку су постављени приоритети на којима ће се радити у наредних пет година.

ПРИОРИТЕТНЕ ЦИЉНЕ ГРУПЕ

СТАРА ЛИЦА

АНАЛИЗА СТАЊА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Према резултатима пописа становништва из 2011. године и даљим проценама Републичког Завода за статистику до 2020. године укупан број становника у општини Врбас се смањило за више од 7%. Поређења ради, подаци из 2015. године говоре да је у општини Врбас је живело 40.634 становника у односу на 2020. годину када је укупан број становника износио 38.658. Упркос тренду опадања броја становника статистика показује пораст броја становништва старијег од 65 година. Тако је број грађана старијих од 65 година од 2015. до 2020. године порастао са 6.911 грађана или 17% од укупног броја становника општине на 7.345 грађана или 19%. Вредност индекса старења је показатељ који наглашава постојање доминантог процеса старења становништва у општини Врбас је порастао са 116 на 126.

Графикон 1: Структура становништва општине Врбас по старосним групама, 2015. године

Извор: РЗС, 2020 Девинфо

Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја (ЦОР) за 2021. годину који је приредио Републички завод за статистику указује да иако последњих година постоји значајан тренд опадања стопе ризика од сиромаштва у укупној популацији становништва, тај показатељ финансијског сиромаштва је у порасту код дела популације старије од 55 година.

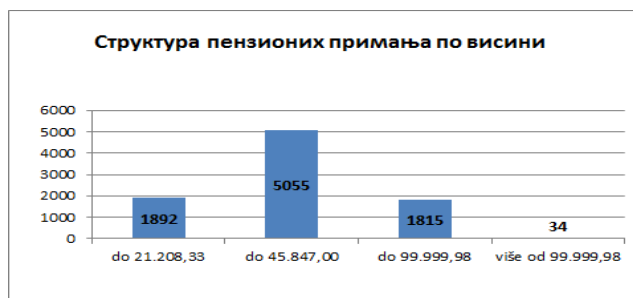
На социјално благостање у виду задовољења основних материјалних, здравствених и социјалних потреба грађана првенствено утичу месечна новчана примања грађана.

Према подацима из јуна 2022. године Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање у општини Врбас било је **8.796 прималаца пензија**, од тога 1.425 инвалидских, 5.264 старосних и 2107 породичних.

Структура месечних пензионих примања на територији општине Врбас у јуну 2022. године показује да **3.013 корисника (34%)** има пензије у износу мањем од 26.317,00 динара месечно.

С обзиром да је износ минималне зараде по подацима ПИОЗ у јуну 2022. године износио 30.974 динара овај податак је показатељ материјалне и социјалне угрожености прималаца када се упореди са информацијом из извештаја Министарства трговине, туризма и

телекомуникација из јуна 2022. године где се наводи да минимална потрошачка корпа у републици Србији износи 44.346,53.

Графикон 2: Структура пензионих примања у општини Врбас по категоријама висине примања, јун. 2022. године

Извор: реп. Фонд ПИО – ЦЕОП Нови Сад

Горенаведени подаци ПИОЗ говоре у прилог изразите материјалне угрожености остареле популације с обзиром да чак 79% пензионера својим примањима покрива само минималну потрошачку корпу.

	Смештај у сродничку породицу	Смештај у другу породицу	Смештај у установу социјалне заштите	Додатак за помоћ и негу другог лица	Увећан и додатак за помоћ и негу другог лица
Врбас	2	14	79	28	108
Бачко Добро Поље	1	2	7	6	29
Змајево	0	1	13	7	18
Куцура	0	2	14	21	32
Савино Село	0	2	12	11	23
Равно Село	0	2	6	14	15

Табела 1: Број одраслих и старих корисника на смештају и број корисника туђе неге и помоћи по насељеним местима у општини Врбас за 2021. годину.

Анализе годишњих извештаја о корисницима услуга Центра за социјални рад општине Врбас показују да су додаци за туђу негу и помоћ и услуге смештаја доминантни методи за решавање стања социјалне потребе одраслих и корисника старијих од 65 година.

Графикон 3: Број корисника услуге смештаја од 2019. до 2021. год. за категорије одрасли и стари

Извор: реп. Аналитика ЦСР Врбас

Број корисника домског смештаја старијих од 65 година је и даље већи од броја одраслих корисника мада је последњих година у опадању уз претпоставку да је та бројка последица трајања пандемије. Са друге стране, број корисника хранитељског смештаја је у порасту. Процена је да су потребе за услугом Прихватилишта за одрасла и стара лица за збрињавање скитница, лица напуштених од стране својих сродника којима је потребно ургентно збрињавање а не могу се збринути у хранитељску пордицу су и веће јер досадашње искуство показује да је због ургентности и недостатка капацитета најближих Прихватилишта у Бечеју и Футогу, лица збрињавали у хранитељске породице које немају капацитете за прихват збрињавање и негу лица на дужи временски период . Уз ову постоји потреба и за развој услуга помоћи и неге и породичног смештаја у сеоским месним заједницама, као и услуга „храна на точковима“

Геронтолошки центар Врбаса адресом Маршала Тита 34 у Врбасу основан је Одлуком ооснивању Геронтолошког центра у Врбасу Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине број: 022-00055/2003 од 30.09.2003. године. Делатност обавља у два објекта у Врбасу и у Куцури са укупним капацитетом од 125 корисника. Током 2020. и 2021. године услуге смештаја пружене су мањем броју корисника у односу на претходне извештајне године. Као главни разлог може да се издвоји пандемија COVID-19 и пренамена постојећих капацитета за смештај у складу са инструкцијама надлежног министарства.

Поред пандемије COVID-19 сложеност свакодневнице грађана општине Врбас дефинисана је комбинацијом индивидуалних, здравствених, психо-социјалних, породичних и материјалних фактора. Трећину нових корисника чине теже хронично оболела лица, затим сложени социо-материјални и породични разлози и живот у самачком домаћинству. Учешће захтева за смештај зависних корисника у односу на број поднетих захтева је последњих година све већи.

Табела 4: Корисници према разлогу смештаја у дом и старости на дан 31.12.2021. години

Породични статус пре смештаја	Укупан број у 2021.године		
	М	Ж	Укупно
Самачко домаћинство	34	32	66
Домаћинство са партнером	0	6	6
Са децом /децом и унуцима	3	9	12
Домаћинство са другим сродником/цима	5	6	11
Нешто друго	10	5	15
УКУПНО	52	58	110

Уочљиво је да више од половине корисника смештаја долази из самачких домаћинстава.

Табела5: Корисници према домаћинству у којем су живели пред смештај на дан 31.12.2021. године

Разлог смештаја	Старосна структура		Укупно
	Одрасли до 65 година	Старији преко 65 година	
Друго	2	10	12
Социо-материјална угроженост породице (и корисника)	8	14	22
Корисник нема ближих сродника	3	21	24
Породица нема услова или има тешкоће у функционисању	7	32	39
Лични избор корисника	2	4	6
Породица корисника није спремна да води бригу о њему	1	5	6
Угроженост/насиље у породици	0	1	1
УКУПНО	23	87	110

Извор: Извештај о раду ГЦ Врбас за 2021. годину

Табела 6: Корисници према врстама инвалидитета, менталних и интелектуалних тешкоћа, према старости на дан 31.12.2021. године

Врста инвалидитета, менталних и интелектуалних тешкоћа	Старост			Укупно
	до 64 г	65-79 г	80 г и више	
Телесни	5	16	10	31
Сензорни	1	6	2	9
Интелектуалне тешкоће	10	10	6	26
Менталне тешкоће	2	1	0	3
Аутизам, Ретов синдром, Аспергеров синдром и др. Поремећаји	4	9	7	20
Без инвалидитета	1	9	11	21
УКУПНО	23	51	36	110

Одрасли корисници чине око 21% од укупног броја корисника и готово сви су особе са инвалидитетом или менталним тешкоћама, док код популације старијих од 65 година имамо различите облике тешкоћа и поремећаја код 75% корисника.

Дневне услуге у заједници обезбеђују се одраслим и старијим корисницима поред услуге кућне неге и помоћи у кући и боравком у Клубу за стара лица који се налази у оквиру Службе ванинституционалне социјалне заштите Геронтолошког центра у објекту општине Врбас у ул. Маршала Тита 133 у Врбасу.

Служба ванинституционалне заштите Геронтолошког центра Врбас броји 5 запослених и пружа широк спектар услуга. Током 2021. године 100 чланова **Клуба за стара и одрасла лица** било је у могућности да радним данима од 8 до 10 часова и суботом од 8 до 14 часова задовољи културно-забавне, рекреативне и потребе за дружењем кроз осмишљене и организоване активности.

У условима погоршане епидемиолошке ситуације услед пандемије вируса COVID-19, Клуб ради поштујући прописане мере заштите од вируса COVID-19, обавезна употреба заштитних маски, дезинфекционих средстава и одређен број корисника по 1 м².

Члановима клуба је обезбеђена дневна штампа, друштвене игре, гледање ТВ програма, пројекције филмова, видео материјала о лову и риболову, читање поезије, афоризама и анегдота као и топли и хладни напци по регресираним ценама. У току претходних година пружана је услуга ручка члановима клуба у просторијама клуба (радним данима за заинтересоване чланове доносио се ручак из кухиње Геронтолошког центра по унапред прописаном јеловнику). Једном месечно пре пандемије организована је и посета здравственог особља из Геронтолошког центра у објект клуба, члановима клуба омогућена је услуга физикалне терапије, мерења крвног притиска, шећера у крви, ЕКГ и др.

Велики проблем представља прокишњавање крова, дотрајали олуци па је потребно у наредној години предвидети средства за намену санације крова. Зарад енергетске ефикасности и квалитетнијег грејања било би потребно извршити замену дотрајале столарије и прозора.

Уколико би се реновирао простор старе котларнице обезбедио би се простор за служење ручка, а и простор за радно-окупациону терапију, масажу, услуге педикира, фризера, радионицу глине, гипса, ткачку радионицу и сличне активности чиме би се увећао број корисника ове услуге.

Услуга помоћи у кући као облик ванинституционалне социјалне заштите састоји се у задовољавању свакодневних животних потреба старих, хронично оболелих лица која нису у стању или су смањено способна да се сама старају о себи, а породична подршка је недовољна или није расположива у сваком времену.

Услуга се успоставља по упуту за пружање услуга социјалне заштите који доставља Центар за социјални рад са пратећом документацијом. По обиласку терена и разговора са потенцијалним корисником услуге саставља се Уговор о пружању услуга у три примерка, по један за пружаоца услуга, корисника услуге и надлежни ЦСР. На основу месечних извештаја шаљу се фактуре корисницима услуга на кућну адресу.

Табела 7: Табеларни преглед извршених услуга помоћи у кући у периоду од 2014 до 2020. године

Година	Број и врста услуга		
	Помоћ у кући	Кућна нега	Укупн о
2014.	939	1140	2079
2015.	635	1800	2435
2016.	915	1550	2463
2017.	1205	1592	2797
2018.	1121	1700	2821
2019.	1017	1647	2664
2020.	944,5	432	1376,5

Извор: Извештај о раду ГЦ Врбас

Унапређивање услова и развој нових услуга социјалне заштите примаран је циљ Геронтолошког центра Врбас било да је то у питању повећање броја запослених у институционалној и ванституционалној заштити, одржавање и доградња постојећих и изградња нових објеката.

Удружење пензионера општине Врбас је добровољно хуманитарно, невладино, ванстраначко удружење чији чланови остварују заједничке интересе и потребе у области пензијског и инвалидског осигурања, здравствене заштите и социјалног осигурања, унапређују друштвени положај и хумане услове живота и задовољавају друге заједничке потребе чланова. Удружење окупља 5.000 чланова.

Услуге које удружење пружа обухвата помоћ у набавци огрева и намирница на рате, подела пакета намирница материјално угроженим члановима. Током године пензионери се организовано упућују у процедуру остваривања права на бањско лечење, организују се разноврсни излети и дружења. Посебан вид социјалне подршке чине одржавања пријатељских односа са другим удружењима пензионера у земљи и иностранству. Чланови удружења представљали су општину Врбас на традиционалној републичкој спортско-рекреативној манифестацији Олимпијада старих у Врњачкој Бањи. Недавна набавка рачунара и опреме омогућује удружењу да пружа информатичке сервисне услуге члановима.

Хуманитарни аспект рада удружења карактеришу акције прикупљања помоћи у одевним предметима у сарадњи са Црвеним крстом Врбаса, помоћ у пакетима у сарадњи са ПИО фондом, помоћ у набавци огрева члановима са малим примањима, помоћ деци ометеној у развоју и др.

Дугогодишњи проблем у функционисању удружења чини неадекватно мали простор од 30м² који удружење дели са Савезом инвалида рада на адреси улица Саве Ковачевића број 94 у Врбасу.

Месна удружења пензионера функционишу независно на територији Месних заједница општине Врбас уз постојање успешне међусобне сарадње на заједничком циљу унапређења положаја пензионера.

Општинска организација инвалида рада Врбас са седиштем у Врбасу улица Саве Ковачевића број 94 је социјално-хуманитарна, недобитна организација која на добровољном и интересном организовању окупља и учлањује инвалиде рада прве, друге и треће категорије инвалидности и преостале радне активности и лица којима је у складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом утврђен статус инвалида рада, ради задовољавања њихових заједничких интереса који проистичу из Устава, закона и Статута. У питању је организација особа са инвалидитетом која има међународно признат статус.

Активности које спроводи за својих 450 чланова подразумевају набавку прехранбених производа и огрева на рате, прикупљање и обрада документације за подношење захтева за рекреативни одмор у бањама, услугу животног осигурања пензионера свих категорија. Додатне активности обухватају организовање излета и посета другим организацијама ОСИ, учешће у културно-забавним манифестацијама, организовање креативних радионица за чланове и набавку и дистрибуцију пакета хуманитарне помоћи.

Црвени крст Врбас је део Црвеног крста Србије који је статутом дефинисан као хуманитарна, независна, непрофитна и добровољна организација која броји 1050 чланова. Основне области рада сваке организације Црвеног крста су – *социјална делатност, здравствено васпитна делатност* (обука у пружању прве помоћи, добровољно давалаштво), *служба тражења, дифузија*. Црвени крст кроз ове програмске активности реализује своја јавна овлашћења, која су му пренесена од стране државних органа – учешће у акцијама прикупљања крви (Закон о трансфузијској делатности), учешће у интегрисаном систему заштите у ванредним ситуацијама (Закон о ванредним ситуацијама), одржавање обука прве помоћи (Закон о безбедности на раду и Закон о безбедности у саобраћају).

Општинска организација Црвеног крста Врбаса има дугогодишње програме посвећене подршци најугроженијем становништву тако што учествује у програму народне кухиње са донацијом Црвеног крста Србије за овај програм, која је обезбеђена од Министарства за рад, запошљавање борачка и социјална питања; реализује програм расподеле пакета хране и хигијене као донацију Црвеног крста Војводине која је обезбеђена од Владе АП Војводине; реализује програм расподеле локалних донација одеће, обуће (сарадња са Центром за социјални рад Врбас); програм бриге о старијим грађанима (Сарадња са Геронтолошким центром Врбас); рад са маргинализованим групама (особе са хедникепом, деца у маргинализованим породицама – Заједнички програм за инклузију, Креативни кутак) и акције солидарности и традиционалне активности са циљем прикупљања помоћи за најугроженије.

Од марта 2023.године у сарадњи са Црвеним крстом Војводине, Црвени крст Врбас реализује пројекат „Међугенерациска сарадња“ (донатор Црвени крст Аустрије), кроз радионице где су учесници различитих генерација, са циљем да се размењују вештине

старијих и младих особа. У овом пројекту се подстиче и побољшање здравственог статуса корисника, организацијом заједничких састанака са здравствено превентивним предавањима и прегледима.

Активности Црвеног крста Врбас се реализују захваљујући волонтерској подршци свих генерација наших суграђана уз поштовање седам принципа – добровољност, хуманост, непристрасност, неутралност, независност, јединство и универзалност. Ове вредности преносе се на младу генерацију кроз различите едукативне програме попут «Промоције хуманих вредности» и «Бити хуман је лако, кад знаш како». Један од превентивних програма за омладину је и програм «Борба против трговине људима» са едукативним материјалом за реализацију информативних радионица у циљу спречавања ризичних ситуација.

У обављању послова из своје надлежности, односно делатности Црвени крст ужива помоћ надлежних државних органа – локалне самоуправе.

У публикацији *Сиромаштво старијих у Србији и Агенда 2030*, Лидије Кузманов се наводи да Агенда за одрживи развој до 2030. године има 17 циљева одрживог развоја (ЦОР) које су усвојиле сведржаве чланице Уједињених нација у септембру 2015. године, представљају глобални стратешки оквир за одрживи развој коме треба да стреме све државе чланице и међународни релевантни актери.

ЦОР 1 – Свет без сиромаштва предвиђа окончање сиромаштва свуда и у свим облицима и обухвата 7 потциљева који се прате на основу 13 индикатора. У Републици Србији, тренутно се прати напредак у односу на 5 потциљева, на основу девет индикатора (Бабовић, 2022).

- Апсолутно сиромаштво представља немогућност задовољења базичних, минималних потреба, док релативно сиромаштво подразумева немогућност остварења животног стандарда који је одговарајући у односу на друштво у коме појединац живи (Тим за социјално укључивање).
- Релативно сиромаштво може да се сагледава и мери на различите начине. Појам се углавном везује за доходовно сиромаштво. Најчешће коришћен индикатор релативног (доходовног) сиромаштва је стопа ризика сиромаштва. Стопа ризика сиромаштва представља удео лица чији је доходак по потрошачкој јединици након социјалних трансфера нижи од 60% медијане националног дохода по потрошачкој јединици (Тим за социјално укључивање, б). Републички завод за статистику (РЗС) од 2013. године спроводи Анкету о приходима и условима живота (СИЛЦ) и на основу ње се пратикретање релативног сиромаштва у Републици Србији.

Резултати Анкете о приходима и условима живота (СИЛЦ) показују да је стопа ризика од сиромаштва 2020. године у Републици Србији била најнижа од почетка праћења овог индикатора и износила је 21,7%. Посматрано према старости постоје приметне разлике у стопама ризика од сиромаштва између старосних категорија, стопе су знатно више за децу 0–17 година и младе 18–24 године (24,2% и 23,6% респективно), као и старије категорије становништва (23% код старих 55–64 године и 22% код старих 65 и више година), а ниже од просека за становништво старости 25–54 године (19,6%).

Подаци Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва, о кретању апсолутног сиромаштва, на основу података из Анкете о потрошњи домаћинства (АПД), показују да у Републици Србији 2020. године основне потребе није могло да задовољи приближно 446 хиљада становника, односно 6,9% укупног броја становника.

Стопа апсолутног сиромаштва бележи константан пад у периоду од 2014. године. Према овом податку, лица старија од 65 година, током претходних 10 година била су у већој мери сиромашна у односу на просек популације и тек 2020. године се њихов положај у значајној мери поправио, те су достигли стопу сиромаштва у нивоу просека популације (стопа сиромаштва старијих износила је 6,8%, док је просечна стопа сиромаштва била 6,9%). Стопа апсолутног сиромаштва пензионера износила је 6,5% 2020. године, што, као и у случају релативног сиромаштва наводи на закључак да пензије у значајној мери утичу на смањење сиромаштва најстаријег дела популације у Републици Србији.

Закључак о циљној групи

- Вредност индекса старења је висок и бележи се тренд пораста. Овај показатељ наглашава постојање доминантног процеса старења становништва
- Старији од 65 година чине 19% од укупног броја социјално угроженог становништва општине
- Сложена социјална и материјална ситуација остареле популације посебно у контексту повећања трошкова живота у складу је са Извештајем о напретку Републике Србије у остваривању Циљева одрживог развоја (ЦОР) за 2021. годину који је приредио Републички завод за статистику који указује да иако последњих година постоји значајан тренд опадања стопе ризика од сиромаштва у укупној популацији становништва, тај показатељ финансијског сиромаштва је у порасту код дела популације старије од 55 година.
- Постојеће организације и удружења пензионера показују висок ниво самоорганизованости на пољу оставаривања материјалних и културно - рекреативних активности, али имају и недостатак простора да адекватно обављају свакодневне послове и развијају услужну делатност
- Неопходан је заједнички напор и сарадња свих пружалаца услуга социјалне заштите са локалном самоуправом и другим партнерима у побољшавању постојећих и развијању нових услуга социјалне заштите у свим насељеним местима општине Врбас
- Чињеница је да је доминантан број теже хронично оболеле и инвалидне остареле популације и да се њихове и потребе особа са инвалидитетом у многим аспектима преклапају, па се препоручује јединствен приступ у планирању и пружању услуга на локалном нивоу овим двема групама уз обраћање пажње на специфичности потреба појединаца

Препоруке и стратешке интервенције

1. Увођење нових услуга социјалне заштите за старе и пензионере и због принципа ефикасности понудити услуге и особама са инвалидитетом и специфичним менталним обољењима.
2. Побољшати квалитет и доступност постојећих услуга за старе и за особе са инвалидитетом
3. Јачати сарадњу између локалних актера и пружалаца услуга социјалне заштите ради координисаних и увремењених активности
4. Јачање сарадње са другим локалним заједницама и размену искустава у пружању услуга социјалне заштите

5. Развијати равноправан положај сеоског и градског становништва у доступности услуга
6. Целовито јачати осетљивост локалне заједнице и солидарност према потребама старих особа
7. Јачати капацитете (финансијске, људске, материјалне) удружења старих и пензионера
8. Развити ефикаснији систем информисања старих и пензионера о правима која имају

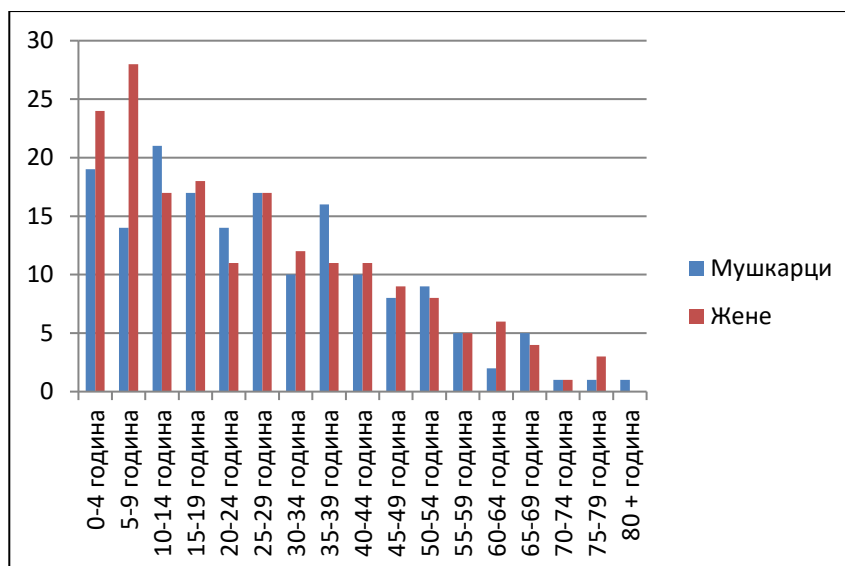
РОМИ, ИЗБЕГЛА И ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА ПОВРАТИНИЦА ПО ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ, ТРАЖИОЦИ АЗИЛА И МИГРАНТИ БЕЗ УТВРЂЕНОГ СТАТУСА

АНАЛИЗА СТАЊА ЦИЉНЕ ГРУПЕ РОМСКА ЗАЈЕДНИЦА У ОПШТИНИ ВРБАС

Укупан број становника у општини Врбас према важећој статистици је мушкараца: 20432, жена: 21660. Број Рома према званичној статистици - мушкараца: 170, жена: 185.

Организација цивилног друштва:	Седиште удружења:
Удружење Рома	Змајево
Удружење Ромкиња	Куцура
Удружење Рома Врбас	Равно Село
Хуманитарна организација Табита	Куцура

Старосна структура грђана ромске националности је врло уочљива. Роми у својој популацији имају највише деце и омладине испод 30 година живота, док старије ромско становништво је у опадајућој линији, јер сами услови живота Ромима не омогућавају дужи животни век. Табела нам приказује оквирне податке по статистичким истраживањима:

Извор: „База података за праћење мера за инклузију Рома“, Републички завод за статистику, <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs>

Ромска насеља

Покрајински омбудсман приступио је прикупљању података о ромским насељима у јединицама локалних самоуправа на територији АП Војводине, са циљем да и ова институција у оквирима својих надлежности да свој допринос свеобухватном и детаљном сагледавању стања у вези са остваривањем једног од основног људског права, права на једнак приступ становању, што подразумева стамбени смештај одговарајућег стандарда и за припаднике ромске заједнице.

Опште позната је чињеница да велики број Рома, било да станује у граду или на селу, живи у веома лошим стамбеним условима. Насеља у којима живе имају правно нерегулисан статус, недовољно су опремљена инфраструктуром, пренасељена су, веома је мали број стамбених јединица, окружење је сиромашно, а удаљеност од основних друштвених садржаја и сервиса велика. Поред тога, већина Рома не поседује одговарајућу документацију о власништву на својим домовима или земљишту, што додатно компликује проблеме становања Рома. Један део њих живи у туђим објектима или на туђем земљишту, најчешће некадашњем "друштвеном".

Положај ромског насеља – резултати показују да је највећи број ромских насеља, у односу на насељено место, лоциран на широј територији насеља (47 насеља, односно 51.1%), нешто мањи број се налази на ужој територији насеља (34 насеља, односно 37%), док је најмањи број лоциран ван граница насеља (11 насеља, односно 12%).

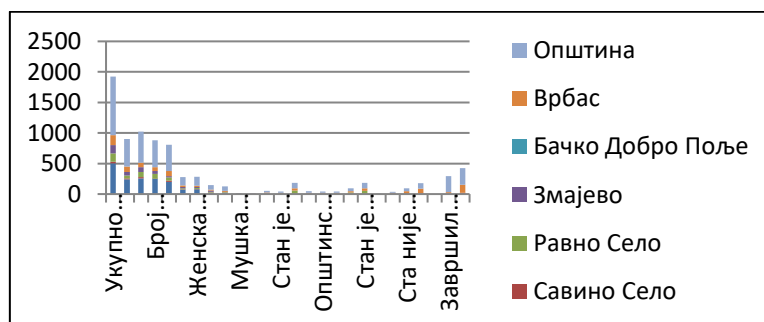
Ромска насеља на територији општине Врбас

На територији општине Врбас не постоји издвојено ромско насеље са посебним називом, већ су ромска насеља смештена по деловима улица.

У општини Врбас постоји укупно 8 ромских насеља.

- Ромско насеље у Врбасу (део улице Сремска и део улице 8. март),
- Ромско насеље у Змајеву (део улице Петра Драпшина),
- Ромско насеље у Равном Селу (део улице Жарка Зрењанина, део улице Ружица и део улице Првомајска),
- Ромско насеље у Куцури (део улице Партизанска и део Новог насеља)

На основу доступних података у општини Врбас (подаци Црвени крст општине Врбас) по броју чланова у ромским насељима има 962 од тог број породица је 441 са великим бројем деце 431.

У буџету општине Врбас од 2022. године постоје планирана новчана средства на позицији 87/7 – Канцеларија за Роме.

Пројектом: Усвајање Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома за период од 2021-2026. године локална самоуправа Врбас је остварила даљи корак у правцу стратешког планирања потреба и интереса грађана из ромске заједнице.

У општини Врбас постоји систематизовано радно место Службеника за здравствену и социјалну заштиту који обавља послове у вези ромских питања и који је прошао у 2021. години обуку „ Социјална инклузија Рома и Ромкиња на локалном нивоу“ у оквиру Програма ЕУ инклузији Рома – Сталне конференције градова и општина за стицање Сертификата из области задарте теме.

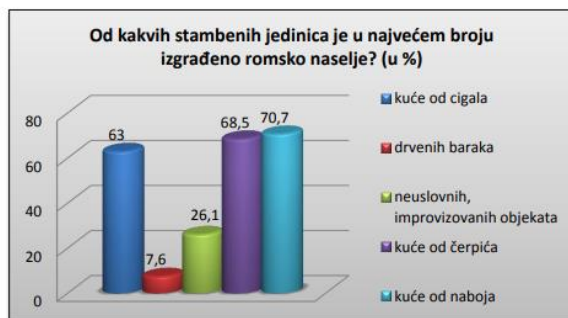
Инфраструктурна и комунална опремљеност, односно услови становања у ромским насељима општине Врбас:

Највећи број ромских насеља у општини Врбас сврстан је у категорију сиромашно насеље – некавалитетног фонда на свом земљишту (пр. ромска насеља у Врбасу и Равном Селу), док условно квалитетно („дивље насеље,“) – добар фонд на туђем земљишту насеља имају ромска насеља у насељеном месту Змајеву и Куцури (нездравото тло са проблемом подземних вода и мичварних делова земљишта).

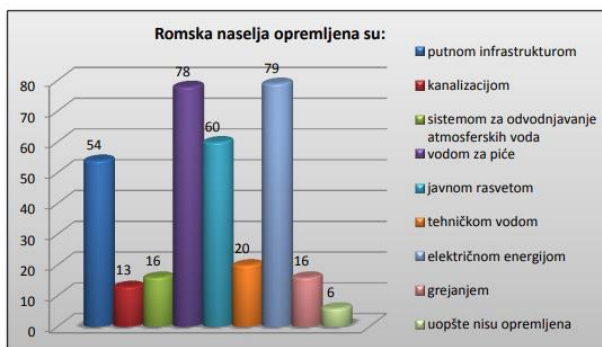
Ови графички подаци показују колико су ромска насеља инфраструктурно опремљена, какви су животни услови и шта је то што највише угрожава становање у овим насељима.

Стамбене јединице изграђенесу од цигала (63%), затим од набоја (70.7%), черпића (68.5%), импровизованих објеката (26.1%), док је најмањи број изграђен од дрвених барака (7.6%).

Куће које су од цигле или од набоја углавном су у лошем стању за становање у ромским насељима општине Врбас (пр. ромска насеља у Врбасу, Равном Селу и Куцури), али постоје и куће у неким сеоским ромским насељима које прокишњавају и руше се па су небезбедне за живот (пр. ромско насеље у Змајеву)

Када је реч о инфраструктурној опремљености ромског насеља добијени су подаци који су приказани графиком:

У највећем броју ромских насеља општине Врбас постоји спроведена електрична енергија, вода за пиће, јавна расвета и путна инфраструктура (пр. ромска насеља у Врбасу, Равном Селу и Куцури), док у насељеном месту Змајево према прикупљеним подацима куће у ромском насељу су већином су без струје и воде, а јавна расвета је дуж улице Петра Драпшина тако да у самом ромском насељу нема јавне расвете нема асфалтних улица ни тротоара.

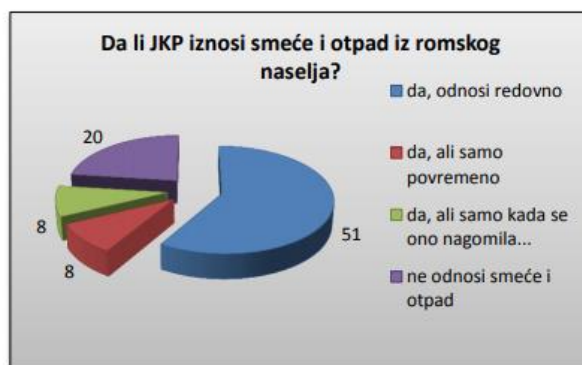
Често је електрична енергија искључена због дугова, вода неисправна за пиће, а путна инфраструктура некавалитетна и дотрајала.

Општина Врбас нема урбанистички план за простор на ком се налази ромско насеље у Змајеву (један је део дивље насеље где куће нису легализоване), док ромска насеља у Врбасу, Равном Селу и Куцури постоје куће са урбанистички планом за становање.

Стање у области комуналне опремљености, која се односи на постојање канти за смеће и крупан отпад 37.5% постоје канте за смеће у ромским насељима у општини Врбас;односно 18.2% постоје контејнери за крупан отпад; односно 4.5% постоје и канте и контејнери, док у 38.6% не постоји ништа.

У неким насељима, у којима не постоје ни канте ни контејнери, постоји организовано сакупљање смећа (насеље и Змајево).

Када је реч **насељима који се налазе на опасним теренима**, наводе се следећи услови:

- близина бара Врбас-Змајево-Јамурача
- проблем подземних вода Врбас-Куцура

Већи броју ромских насеља општине Врбас (пр. ромска насеља у Врбасу и Равном Селу) имају добар терен за становање, док ромска насеља у насељеном месту Змајеву и Куцури имају нездраво тло са проблемом подземних вода и мичварних делова земљишта.

Када је реч **о доступности различитих сервиса становницима** ромских насеља, а који су на располагању и становницима осталих делова насеља, подаци показују да је (према фреквентности) најдоступнија продавница прехранбених производа, школа, дом здравља, аутобуско стајалиште и обданиште.

Подаци о социјалном укључивању Рома и Ромкиња на локалном нивоу током 2020. године:

- Број Рома и Ромкиња према званичној статистици и незваничној процени; родна структура на територији општине Врбас има укупно 118 породица, односно 468 припадника ромске националне заједнице, према социјалној карти Рома.
- Општина Врбас има израђену социјалну карту. Такође, у оквиру Стратешког плана развоја социјалне заштите за општину Врбас, Роми су издвојени као једна од пет циљних група.

Према подацима добијеним из Националне службе за запошљавање, филијала Врбас, узроци незапослености Рома на територији општине Врбаса су:

- неповољна структура привреде и низак ниво међународне конкурентности,
- недовољан прилив директних инвестиција, које би утицале на број новоотворених радних места,
- ниско учешће радно способних припадника ромске националности на формалном тржишту рада,
- функционална неписменост,
- рано напуштање система формалног образовања и низак ниво стечених квалификација,
- постојање тзв. „сивог тржишта“ и укључивање Рома у неформални сектор, без могућности за остваривање подесног запослења,
- недовољно развијен систем каријерног вођења и саветовања,
- низак ново исказане спремности на сарадњу у процесу тражења посла,

- сусрет са дискриминацијом и предрасудама у запошљавању ове категорије лица.

Наиме, лица из ове категорије незапослених се често карактеришу као особе мањих квалитета и способности за обављање послова (знања, вештине, флексибилности, мотивације...).

На евиденцији НСЗ, филијала Врбас, налази се 69 лица ромске националности.

Највећи број Рома, који су на евиденцији НСЗ припадају категорији неквалификованих радника без занимања и стручне спреме.

Разлог њихове пријаве на евиденцију незапослених, углавном су права по основу незапослености (материјално обезбеђење, дечији додатак, здравствена заштита, и сл.) које остварују, а не активно тражење посла. Појединачни су случајеви да је лице, које је припадник ромске популације, поднело захтев за програм samozapošljavanja и добило средства за ту активну меру.

У посебан бирачки списак је до 29.05.2020. уписано укупно 275 грађана ромске националности.

Школска спрема грађана ромске националности: *Извор: „База података за праћење мера за инклузију Рома“, Републички завод за статистику, <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs>*

- Укупно: 355 (по попису из 2011.године)
- Деца млађа од 15 година: 123
- Без школске спреме: 51
- Непотпуна основна школа: 84
- Основно образовање: 68
- Средње образовање: 27
- Више/високо образовање: 1
- Непознато: 1

У школској 2016./2017.години је уписано 59 лица полазника, док број ученика ромске националне припадности која су похађала школску 2019/2020. год. на територији општине Врбас броји тачно 109 ученика, а у школској 2020/2021. години има 86 ученика ромске националне припадности.

У посебан бирачки списак је до 29.05.2020. уписано укупно 275 грађана ромске националности.

Број ученика ромске националне припадности која су похађала школску 2020/2021. год. на територији општине Врбас			
Бр.	ШКОЛА	Место становања	
1	ОШ „Братство-јединство“ Врбас	ВРБАС	22
2	ОШ „Светозар Милетић“ Врбас	ВРБАС	10
3	ОШ „П.П. Његош“ Врбас	ВРБАС	3
4	ОШ „20. Октобар“ Врбас	ВРБАС	2
5	ОШ „Вук Караџић“ Б.Д. Поље	БАЧКО ДОБРО ПОЉЕ	/
6	ОШ „Ј.Ј. Змај“ Змајево	ЗМАЈЕВО	14
7	ОШ „Бранко Радичевић“ Савино Село	САВИНО СЕЛО	12
8	ОШ „Бранко Радичевић“ Равно Село	РАВНО СЕЛО	5
9	ОШ „Братство-јединство“ Куцура	КУЦУРА	52
УКУПНО У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА		120	

Решењем број 128-022-659/2013-01 од 7.10.2013. године Основна школа „20.октобар“ у Врбасу утврђено је да испуњава услове у погледу простора, опреме, средстава и степена и врсте образовања наставника и андрагошких асистената за остваривање наставног плана и програма основног образовања одраслих.

Према Закону о образовању одраслих (Службени гласник РС, број 55/13) прописана верификација школа које су остале у систему образовања одраслих. Дакле,од 10.10.2013.године редовна делатност школе ОШ „20.октобар“ је и образовање одраслих.

Полазници ФООО основне школе „20.октобар“ у Врбасу у предходне четири године:

	Укупан број	М	Ж	Роми
2020/2021	15	9	6	3
2019/2020.	15	9	6	3
2018/2019.	18	9	9	8
2017/2018.	21	9	12	5
Укупно особа ромске националности		Жене	Мушкарци	
59		38	21	

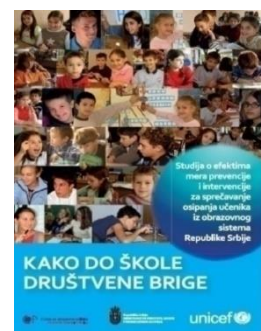
Пројекат „Спречавање осипања из образовног система (акценат на ученицима ромске националности“ (ОШ „Братство јединство“ Врбас и ССШ „4.јули“ Врбас).

Координатор у пројекту „Инклузија деце ромске националности у средње школе у АП Војводини“ проф, Јелена Шабановић Недић (професор у ССШ „4.јули“) успешни је члан мреже подршке инклузији деце ромске националности у средње школе.

У Средњој стручној школи „4. јули“ (координатор пројекта Јелена Шабановић Недић) постоји 8 стипендиста, 3 су завршила школовање, а од 2019/2020. године стипендисти-ученици имају свог ментора који их прати у учењу, владању, ваннаставним активностима, допунској или додатној настави.

Критеријуми за избор ученика су: успех од 2.50 до 3.50, примерно владање и што мањи број оправданих и неоправданих изостанака.

Стипендије ученика ромске националности	Укупан број
2022/2023	10 Коначни резултати за нове стипендисте биће крајем децембра
2021/2022	16
2020/2021	18
2019/2020.	8
2018/2019.	3
2017/2018.	5

У школи постоји већи број ученика ромске националности, међу њима су и ученици са интелектуалним сметњама и остали ученици виших разреда који нису прошли високе критеријуме за добијање стипендије. У оквиру Пројекта је планирана додатна едукација и образовање, као и преквалификација ученика који су завршили средњу школу.

ЦИЉЕВИ И МЕРЕ:

ОПШТИ ЦИЉ:

Унапређивање и побољшање социо-економског положаја Рома и Ромкиња у општини Врбас кроз квалитет живота у области здравствено- социјалне заштите и образовања уз стварање услова за њихову већу укљученост у друштвене токове заједнице.

ПОСЕБАН ЦИЉ 1: Социо - економско оснаживање Рома и Ромкиња укључивањем у активне мере политике локалне заједнице.

МЕРА 1.1. Приступ основним правима и услугама социјалне заштите

- Ангажовање координатора за Роме
- Пружање бесплатне правне помоћи
- Анализа доступности услуга на локалном нивоу за припаднике ромске заједнице путем попуњавања упитника у сарадњи са организацијама цивилног друштва и координатором за Роме
- Информисање Рома о процедури добијања личних докумената, здравствене легитимације

МЕРА 1.2. Осигурање приступа социјалним правима

- Информисање у Центру за социјални рад о врстама социјалне помоћи на које остварују право као социјално угрожена лица
- Информисање у фонду за здравство о здравственом осигурању
- Саветодавно -терапијске услуге

МЕРА 1.3. Реализација програма превенције

- Организација здравствено - промотивних активности
- Прављење програма за побољшање хигијенских и санитарних услова у ромским становима и насељима

МЕРА 1.4. Ангажовање ромских асистената

- Исказивање потреба за ангажовање ромских асистената од стране стручних сарадника у образовним установама на територији општине Врбас
- Организација обука за педагошког асистента који пружа подршку ученицима ромске националности, којима је потребна додатна подршка у образовању
- Ангажовање ромских асистената у образовним установама на територији општине Врбас
- Анализа праксе педагошких асистената

МЕРА 1.5. Подршка и обука ромских заједница као и организација цивилног друштва који се баве интеграцијом Рома

- Израда анкете упућене ка организацијама цивилног друштва са циљем да се упознамо са њиховим подручјем рада и шта сматрају приоритетним у оквиру социјалне инклузије Рома
- "Подршка инклузији Рома кроз запошљавање" реализоване обуке за незапослена лица, припаднике ромске заједнице у области запошљавања, предузетништва, могућих извора финансирања за покретање сопственог посла, израде бизнис плана те могућности за регистрацију односно легализацију постојећих активности којима се већ баве.
- Јачање капацитета организација цивилног друштва (ОЦД) за активно учешће у креирању и имплементацији локалних политика за Роме и Ромкиње. Програм обуке је

праћен менторском подршком и обухвата два модула: заступање интереса грађана у локалним самоуправама и активно учешће у грађанским иницијативама, те умрежавање и сарадња.

- Економско оснаживање, обуке жена ромске националности за бављење занатским делатностима

ПОСЕБАН ЦИЉ 2: Унапређивање приступа услугама социјалне заштите и доступност новчаних давања ради смањења сиромаштва и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници.

МЕРА 2.1 Пружање дневне услуге у заједници-свратиште за децу

- Одредити програмске активности које ће се реализовати, у складу са спецификацијом услуге и минималним стандардима који се односе на услугу коју ЦСР пружа, као и у складу са потребама корисничке групе којој се услуга пружа
- Дефинисање основних кадрова, у складу са спецификацијом услуге и минималним стандардима који се односе на услугу коју организација пружа
- Информисање шире и стручне јавности о услугама које се пружају
- Дефинисање развој услуге у односу на проширење броја корисника, увођење нових садржаја и слично
- Дефинисање инфраструктурних инвестиција

МЕРА 2.2 Повећање социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници

- Обезбеђивање лакше запошљивости упућивањем на Јавне позиве послодавцима за доделу субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих Националне службе за запошљавање
- Обезбеђивање лакше запошљивости укључивањем Рома и Ромкиња у мотивационо-активационе обуке како би се повећала њихова мотивисаност и компетенције за активно тражење посла, али и укључивање у друге мере активне политике запошљавања, посебно мере додатног образовања и обука
- Активности ОШ „20. октобар“ на позивању Рома да стекну формално образовање укључивањем у програм за образовање одраслих „Друга шанса“
- Промоција ромске деце, студената, (ново)запослених, стручњака и удружења који остварују запаженије резултате или се истичу у својим областима деловања
- Роми као део заједнице, учествују у решавању проблема заједнице (баве се друштвено корисним радом, волонтирају на турнирима, помажу угроженима, скупљају помоћ за оболеле...)

МЕРА 2.3 Реализација „Заједничког програма за инклузију ромске деце и деце из осетљивих група у образовање“ Црвеног крста Србије

- Организација радионица, обука, трибина са циљем подршке психо-социјалном развоју деце, развијању толеранције за боље прихватање ромске популације и деце и младих особа са сметњама у развоју кроз промовисање хуманих вредности
- Организација турнира у малом фудбалу
- Учесће на манифестацији „Циганске ватре“ која се одржава у Србобрану (традиционална културна манифестација која се одржава у славу ромске традиције, језика, музике и обичаја.)
- Организација фестивала „Наши креативци“
- Расписивање конкурса „Наши писци креативци“ на ромском језику

ПОСЕБАН ЦИЉ 3: Потпун обухват ромске деце обавезним образовањем уз редовно похађање наставе, смањења осипања ученика кроз подстицај за наставак школовања и социјализација ромске деце у школама.

МЕРА 3.1. Социјализација ромске деце у школама кроз вршњачке активности

- Едукација ромских ученика – вршњачки едукатори на теме: превенција болести зависности, здрави стилови живота
- Вршњачка едукација о људским правима, насиљу и антидискриминацији
- Радионице: помоћ у учењу

МЕРА 3.2. Сагледавање и побољшање положаја Рома и Ромкиња у породици

- Организовање акција прикупљања помоћи у гардароби, школском прибору
- Помоћ Хуманитарних организација у виду половних шпорета за ложење, огрева, намештаја, гардеробе и средстава за хигијену

МЕРА 3.3. Укључивање ромске деце у обавезно образовање

- Промоција важности школовања за Роме (предшколско, основно, више и високо образовање)
- Индивидуални разговори са родитељима ромске деце за упис деце у предшколске установе и школе
- Обезбеђивање бесплатних уџбеника ужине и превоза као и рачунара на даљину (Куцура) за децу и ученике ромске популације
- Оспособљавање наставног кадра за рад на интеграцији деце Рома
- Сарадња предшколске установе, основне школе и Центра за социјални рад ради спречавања нередовног похађања и осипања деце из образовног система

МЕРА 3.4. Подстицање Рома за наставак школовања након основне школе

- Информисати припаднике ромске националне мањине о могућности наставка школовања
- Неговати сарадњу са удружењима Рома у циљу мотивације припадника Ромске националне мањине старијих од 15 година да заврше основно образовање

АНАЛИЗА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Подаци о избеглими интерно расељеним лицима

Прве избеглице на територији општине Врбас дошле су 1991. године из Хрватске, а током 1992. године и Босне и Херцеговине. До доласка прогнаних лица са територије Републике Српске Крајине у општини Врбас боравило је 890 избеглих лица из Босне и Херцеговине и Републике Хрватске. Приликом регистрације избеглих и прогнаних лица у току 2004. године регистровано је 1108 лица. У току 1999. године у општину Врбас дошло је 218 расељених лица са Косова и Метохије. Скупштина општине Врбас на седници одржаној 23.02.1996. године донела је Одлуку о обезбеђивању средстава за збрињавање избеглих и прогнаних лица. Ова Одлука се примењивала до краја 2002. године. У општини Врбас постојала су 2 Колективна центра „Стара гинекологија“ у којој су боравиле самохране мајке са децом и која је 2003. године преименована у Герантолошки центар, и „Штаб Територијалне одбране“ који је затворен 2005. године.

Лица која су променила пребивалиште у Војводини, од 2017–2021. године⁴

	2017	2018	2019	2020	2021
ДОСЕЉЕНИ	27362	27772	28729	26270	32588
ОДСЕЉЕНИ	26692	27464	28210	25333	31095
МИГРАЦИОНИ САЛДО	670	308	519	937	1493

Унутрашње миграције становништва представљају годишње истраживање које обухвата основне демографске податке о лицима која су променила пребивалиште, односно трајно су се преселила из свог досадашњег места (насеља) сталног становања у друго место (насеље) унутар граница Републике Србије. За прикупљање података о лицима која су променила пребивалиште надлежно је Министарство унутрашњих послова.

Миграциони салдо становништва представља разлику броја досељеног и броја одсељеног становништва на одређеној територији.

Током 2021. године 135 194 лица променило је пребивалиште, односно трајно су се преселила из једног у друго место (насеље) Републике Србије.

Просечна старост лица која су променила пребивалиште је 34,7 година (за мушкарце 35 година, а за жене 34,5 године).

Избеглице по држави порекла

Узимајући у обзир све избеглице које су у одређеном периоду боравиле у општини Врбас, а по Решењима комесеријата за избеглице, око $\frac{1}{2}$ је пореклом из Хрватске, $\frac{1}{2}$ из Босне и Херцеговине, а четворо са КиМ.

	Број избеглица	%
Хрватска	2213	47,66
Босна и Херцеговина	2426	52,25
КиМ	4	0,09
Укупно	4643	100,00

⁴<https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20221187.pdf>

Избеглице и расељени по годинама доласка

Година доласка	Бр. избеглица	%
1992	1525	32,85
1993	217	4,67
1994	37	0,8
1995	159	3,42
1996	1818	39,16
1997	237	5,1
1998	532	11,46
1999	73	1,57
2000	29	0,62
2001	9	0,19
2002	1	0,02
2004	3	0,07
2005	3	0,07
УКУПНО	4643	100,00

Долазак избеглица у општину Врбас почео је 1992. године континуирано трајао до 2004. године.

Грађани општине Врбас, Црвени крст, Дом здравља, Центар за социјални рад, фабрике, установе и државни органи помогли су у решавању разноврсних проблема на које су људи наишли.

Највећи број избеглица у општину Врбас дошао је:

- 1992. године – када су избили ратни сукоби у бившим југословенским републикама Босни и Херцеговини и Хрватској
- 1995. године- са простора бивше југословенске републике Хрватске после операције ОЛУЈА
- 1996. године- после закључивања мировног споразума у Дејтону и престанка ратних сукоба

Анализа ситуације изакључци

Анализа контекста или радног окружења је обухватила четир и врсте квалитативних анализа:

- Анализа у или Преглед документаци је релевантне за питања избеглица, ИРЛ, повратника по Спооразуму о реадмисији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса,
- Анализу стања (SWOT),
- Анализу заинтересованих страна и
- Анализу проблема.

- Анализа или Преглед документације о ширем радном окружењу обухватила је неколико кључних, међународних, националних и других стратешких докуманата релевантних за ову област, актуелни законски оквир који регулише питања избеглица, интернорасељених лица, повратника по основу Споразума о реадмисији у Републици Србији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса, стратешка документа Општине Врбас и реализоване и актуелне пројекте и програме намењене избеглим и ИРЛ у Општини Врбас.

Међународна и национална стратешка докуманата и актуелни законски оквир релевантан за питања избеглица, интернорасељених лица и повратника по основу Споразума о реадмисији:

- Глобални споразум о сигурним, уређеним и регуларним миграцијама – први међународни договор који покрива све димензије миграција
- Избегличко право - 1951 Женевска конвенција, протокол 1967
- Људска права – Међународне конвенције, Комитети УН-а у Женеви обавеза државе да извештава
- Миграциони (Глобални компакт о сигурним, уређеним и регуларним миграцијама)
- Развојни (2030 Агенда)

Регионални

- Европска конвенција за људска права (1950) – Савет Европе
- Директиве Европске Уније – Систем азила (Даблин, ЕУРОДАК, а азилној процедури, о привременој заштити)

Међународно миграционо право обухвата правила међународног права која се односе на мигранте. Обзиром да међународном плану не постоји куп норми која се односе директно на мигранте, примењују се одредбе различитих међународних уговора. Република Србија је ратификовала следеће међународне уговоре који се посредно или непосредно односе на мигранте:

1. *Међународни пакт о грађанским и политичким правима;*
2. *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима;*
3. *Конвенција о статусу избеглица и Протокол о статусу избеглица;*
4. *Конвенција о правном положају лица без држављанства;*
5. *Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације;*
6. *Конвенција о правима детета;*
7. *Конвенција о правима особа са инвалидитетом;*
8. *Конвенција Савета Европе о борби против трговине људима*
9. *Европска конвенција о људским правима – регионални инструмент*

Актуелни законски оквир

С обзиром на то да су преговори за пријем Републике Србије у чланство Европске уније приоритет за државу, током протеклих неколико година, Влада је израдила законе на путу ка усклађивању националног законодавства са правним тековинама Европске уније: Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12), Закон о странцима („Службени гласник РС”, бр. 24/18 и 31/19), Закон о граничној контроли („Службени гласник РС”, број 24/18) и Закон о азилу и привременој заштити („Службени гласник РС”, број 24/18). Област миграција уређена је и Законом о запошљавању странаца („Службени гласник РС”, бр. 128/14, 113/17, 50/18 и 31/19).

Један од кључних закона у овој области је **Закон о управљању миграцијама** („Службени гласник РС”, број 107/12) који дефинише различите облике миграција и надлежности и процедуре за њихово регулисање. Усвајањем закона успостављен је координисани систем за управљање миграцијама, дефинисана су начела, као и државни орган надлежан за управљање миграцијама и јединствени систем прикупљања и размене података у овој области. Такође, закон предвиђа и предлагања и предузимања мера за спровођење миграционе политике. Управљање миграцијама треба да допринесе равномерном и планском економском развоју Републике Србије, уважавајући стратегије и политике економског развоја и економских односа са иностранством, мере активне политике запошљавања, популационе политике и политике у области науке и образовања, уз јачање веза са дијаспором и интеграцијом лица којима је признато право на уточиште и реинтеграцијом повратника по основу споразума о реадмисији.

Закон о дијаспори и Србима у региону („Службени гласник РС”, број 88/09) је први системски закон о односима између матичне државе и дијаспоре, као и матичне државе и Срба у региону и као такав, представља нормативну базу за вођење дугорочне политике према нашим исељеницима. Представља свеобухватан правни акт који отвара широке могућности сарадње дијаспоре, Срба у региону и матице, институционализацију те сарадње и даје оквир за артикулацију интереса дијаспоре и Срба у региону у односу на матицу, што све доприноси промоцији Републике Србије и афирмацији њених државних и националних интереса. Документом се уређују начин очувања, јачања и остваривања веза дијаспоре и Срба у региону са матичном државом, надлежност и међусобни однос органа Републике Србије у обављању послова у области односа са дијаспором и Србима у региону. Институционализација те сарадње одвија се кроз формирање Скупштине дијаспоре и Срба у региону и припадајућих савета, и оснивање Савета за односе са Србима у региону и Савета за дијаспору израз су спремности Републике Србије да са дијаспором и Србима у региону значајно унапреди сарадњу и повећа помоћ и утицај у обостраном интересу. Евидентирање организација у дијаспори и организација Срба у региону отвара веће могућности за заштиту интереса Републике Србије, њених држављана и правних лица у иностранству у сарадњи са министарствима и институцијама надлежним за односе са дијаспором за предузимање мера ради унапређења односа са исељеницима у иностранству. Циљ је развијање свих облика сарадње који су у заједничком интересу развоја свеукупних односа наших народа и држава, где наша дијаспора треба и може да представља тај значајни „мост сарадње”.

Закон о странцима („Службени гласник РС”, бр. 24/18 и 31/19) уређује услове за улазак, кретање, боравак и враћање странаца, као и надлежност и послове органа државне управе Републике Србије, у вези са уласком, кретањем, боравком странаца на територији Републике Србије и њиховим враћањем из Републике Србије. Такође, законом се уређују и услови издавања дозволе привременог боравка страног држављанина у Републици Србији, који намерава да борави у Републици Србији дуже од 90 дана, између осталог, по основу запошљавања, студирања, стручне специјализације, обуке и праксе, научно-истраживачког рада или друге научно образовне активности, спајања породице и др.

Закон о граничној контроли („Службени гласник РС”, број 24/18) уређује граничну контролу, полицијска овлашћења у вршењу граничне контроле, као и сарадњу између органа државне управе који су надлежни за интегрисано управљање границом. У складу са овим законом, ирегуларне миграције су дефинисане као свако кретање становништва уз једне државе у другу, које није у складу са важећим законским прописима, као и боравак који је у супротности са важећим законским прописима. Такође, прописано је да прелазак државне границе представља свако кретање људи преко државне границе. Државна граница прелази се на граничном прелазу са важећом путном исправом

или другом исправом прописаном за прелазак државне границе, у радно време граничног прелаза и у складу са међународним уговором.

Закон о запошљавању странаца („Службени гласник РС”, бр. 128/14, 113/17, 50/18 и 31/19) уређује услове и поступке за запошљавање странаца у Републици Србији и друга питања од значаја за запошљавање и рад странаца у Републици Србији. Странац се запошљава у Републици Србији ако су испуњени услови утврђени законом, односно потврђеним међународним уговором. Странац који се запошљава у Републици Србији у складу са овим законом, има једнака права и обавезе у погледу рада, запошљавања и samozapošljavanja као и њени држављани, ако су испуњени услови у складу са законом. Право на слободан приступ тржишту рада, односно на запошљавање, samozapošljavanje и остваривање права за случај незапослености, осим ако међународним уговором који обавезује Републику Србију није утврђено другачије, имају држављани Европске уније и чланови породице држављана Европске уније који нису држављани Европске уније и имају одобрење за привремени боравак за чланове породице или стално настањење у тим државама којим доказују своје право на слободан приступ тржишту рада⁵. Запошљавање странца остварује се под условом да поседује визу за дужи боравак по основу запошљавања, одобрење за привремени боравак или стално настањење и дозволу за рад, ако овим законом није другачије утврђено. **Закон о раду** („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/07 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење) садржи опште одредбе којима се кажњава запошљавање супротно одредбама закона. С друге стране, Закон о запошљавању странаца предвиђа прекршајну одговорност послодавца, али не и кривичну, у случају запошљавања миграната који су на илегалан начин ушли у Републику Србију.

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17 – др. закон и 113/17) се заснива на начелима забране дискриминације, у складу са законом, непристрасности при обављању послова запошљавања, родне равноправности, афирмативне акције усмерене према теже запошљивим незапосленим лицима, слободе у избору занимања и радног места, бесплатности обављања послова запошљавања према незапосленим лицима. Послови запошљавања, у смислу овог закона се односе на обавештавање о могућностима и условима за запошљавање, посредовање у запошљавању у земљи и иностранству, професионална оријентација и саветовање о планирању каријере, спровођење мера активне политике запошљавања, издавање дозволе за рад странцу и лицу без држављанства, у складу са законом. Носиоци послова запошљавања су Национална служба за запошљавање и агенције за запошљавање.

Закон о условима за упућивање запослених на привремени рад у иностранство и о њиховој заштити („Службени гласник РС”, бр. 91/15 и 50/18) уређује на свеобухватан

⁵ Одредбе почињу са применом од дана када Република Србија постане пуноправна чланица Европске уније. Под члановима породице држављана Европске унијесматрају се: 1) супружници у браку или ван брака држављана Европске уније, у складу са законом; 2) директни потомци држављана Европске уније млађи од 21 године живота или директни потомци његовог супружника у браку или ван брака, млађи од 21 године живота; 3) усвојена деца млађа од 21 године живота или пасторци држављана Европске уније или његовог супружника у браку или ван брака, млађи од 21 године живота; 4) лица из тач. 2) и 3) овог става старија од 21 године живота која нису у стању да се самостално издржавају, односно које је дужан да издржава држављанин Европске уније или његов супружник у браку или ван брака; 5) директни преци држављана Европске уније или директни преци његовог супружника у браку или ван брака, које је држављанин Европске уније или његов супружник у браку или ван брака дужан да издржава.

начин права запослених који се упућују на привремени рад у иностранство, заштиту запослених на привременом раду у иностранству, услове, поступак и обавезе послодавца у вези са упућивањем запослених на привремени рад у иностранство, сарадњу органа и организација које обављају послове државне управе у вези са заштитом права запослених на привременом раду у иностранству и надзор над применом овог закона. Овај закон се примењује на послодавце који упућују запослене на привремени рад у иностранство због: 1) рада у оквиру извођења инвестиционих и других радова и пружања услуга, на основу уговора о пословној сарадњи, односно другог одговарајућег основа; 2) рада или стручног оспособљавања и усавршавања за потребе послодавца у пословним јединицама послодавца у иностранству, на основу акта о упућивању или другог одговарајућег основа; 3) рада или стручног оспособљавања и усавршавања за потребе послодавца у оквиру међукомпанијског кретања по основу позивног писма, политике међукомпанијског кретања или другог одговарајућег основа. Такође, упућивање запослених на привремени рад у иностранство има важну улогу у порасту пословања и креирању пословних могућности и као такво представља значајан извор додатних девизних прихода за земље које упућују запослене.

Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон и 10/19), **Закон о средњем образовању и васпитању** („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон и 6/20) и **Закон о високом образовању** („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 73/18, 67/19 и 6/20) уређује питања од значаја за образовање држављана Републике Србије у иностранству и страних држављана и лица без држављанства у Републици Србији. **Законом о основама система образовања и васпитања** („Службени гласник РС” бр. 88/17, 27/18 – др. закони, 10/19 и 6/20) уређују се основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитања и образовања одраслих. Страни држављанин, лице без држављанства и лице тражилац држављанства има право на образовање и васпитање под истим условима и на начин прописан за држављане Републике Србије.

Законом о пребивалишту и боравишту грађана („Службени гласник РС”, број 87/11) уређује се пријављивање и одјављивање пребивалишта и боравишта, пријављивање привременог борава у иностранству, надлежност и начин вођења одговарајућих евиденција. Грађани који оду у иностранство с намером да непрекидно бораве у иностранству не дуже од 90 дана, а свој боравак продуже, дужни су да привремени боравак у иностранству дужи од 90 дана пријаве надлежном органу, преко дипломатско-конзуларног представништва. Подносиоцу пријаве привременог борава у иностранству и повратка из иностранства издаје се одговарајућа потврда.

Поред наведених законских решења, постоји и низ међудржавних споразума о регулисању радних миграција са земљама дестинација наших држављана. Република Србија је усвојила више међународних конвенција које се тичу ове сфере миграција. Међународна сарадња у области радних миграција има за циљ промовисање легалних миграционих токова, на основу пуне информисаности и обезбеђивања социјалне заштите радника миграната што је један од фактора доношења одлуке о исељавању из места порекла.

У локалним стратешким документима избегла и ИРЛ су поменути као посебно осетљива друштвена група, али у већини нису препозната као приоритетно угрожена, јер се број лица са формалним статусом избеглице стално смањује због регулисања држављанства и добијања личне карте, па су ова лица постицањем личне карте равноправна са домицилним становништвом у коришћењу свих облика помоћи и подршке. Проблеми и потребе избеглих, ИРЛ, повратника по основу Споразума о реадмисији у Републици Србији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса, стратешка документа Општине Врбас и реализоване и актуелне пројекте и програме намењене избеглим и ИРЛ у Општини Врбас.

Локални акциони план за управљање миграцијама у општини Врбас за период 2022.- 2025.година,

Табела 3:Табела са подацима о врстама помоћи за решавање стамбног питања

Бр.	Врста стамбеног решења	Бр.
1	Грађевински материјал	81
2	Сеоска домаћинства	36
3	Монтажне куће на сопственом плацу	2
	УКУПНО	119

Анализа стања (SWOT).

СНАГЕ		СЛАБОСТИ	
УНУТРАШЊЕ	Политичка воља локалне самоуправе да бави решавањем проблема, избеглица, ИРЛ и повратника Велико искуство у партнерским пројектима Стручност чланова Савета за миграције у различитим областима од значаја за циљну групу Повереништво за избеглице, Центар за социјални рад, Црвени крст, Месне заједнице Постојање кућа за продају Заинтересованост за откуп кућа У Локалном акционом плану запошљавања избеглице, ИРЛ и повратници препознати као приоритетно угрожена категорија Сарадња са: Комесаријатом за избеглице и миграције Републике Србије, покрајинским Фондом, УНХЦР-ом, Интерсосом, АСБ-ом, БЦМ-ом, ХЦИТ-ом		Ограничена средства ЈЛС Недовољно инвестиција и нових радних места Непостојање средстава за инфраструктурно опремање Избеглице, ИРЛ и повратници нису организовани у удружења У стратегији социјалне заштите избеглице нису препознате као приоритетно угрожена категорија Непотпуна и неажурна база података о повратницима Недостатак повезаности база различитих институција Недовољна информисаност шире локалне јавности о питањима избеглих, ИРЛ и повратника
	Постојање националне стратегије за решавање проблема избеглица и ИРЛ и других релевантних националних стратегија Опредељења средства у буџету Републике Интезивирање сарадње са Комесаријатом покрајинским Фондом и другим потенцијалним донаторима Могућност приступа предприступним фондовима ЕУ Тенденција децентрализације социјалне политике Програми НСЗ: доквалификација и Преквалификација		Општа економска криза Спора имплементација националних стратегија Недовољан капацитет установа социјалне заштите Недовољан број пројеката за специфичне групе (стари, инвалиди) Смањење донаторских фондова намењених избеглим и ИРЛ Питање избеглих, ИРЛ и повратника није у фокусу шире јавности Неизвесност у погледу развоја мигрантске кризе
МОГУЋНОСТИ		ПРЕПРЕКЕ	
СПОЉАШЊЕ			

Најважнији закључци ове анализе су:

Локална заједница има значајне капацитете за унапређење положаја избеглих, ИРЛ и повратника.. Главне снаге локалне заједнице релевантне за питања ове популације су:

- политичка воља и подршка општинске структуре власти,
- стратешки приступ развоју Општине у различитим областима и
- стручност и посвећеност чланова Савета.

У даљем раду требало би побољшати следеће капацитете локалне заједнице:

- повезаност између база података различитих институција,
- већу видљивост проблема избегличке, расељеничке и повратничке популације
- континуирано планирање наменских средстава у буџету локалне самоуправе за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица.

Најзначајније спољашње могућности, које из ширег друштвеног окружења делују на питања избеглих, интерно расељених и повратника у локалној средини су:

- политички консензус на националном нивоу за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица,
- активности и програми КИРС-а,
- регионални програм стамбеног збрињавања избеглица
- приступ ИПА фондовима.

Као важне препреке из спољашњег окружења које би требало узети у обзир у процесу даљег планирања, идентификоване су следеће:

- економска криза на глобалном нивоу
- смањење донаторских фондова намењених овим питањима и
- непостојање интерресорног приступа овим питањима на националном нивоу.

Анализом заинтересованих страна идентификоване су кључне заинтересоване стране за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица у Општини Врбас, које су диференциране на:

- ❖ крајње кориснике/це услуга (различите групе избеглих, ИРЛ и повратника) и
- ❖ кључне партнере локалној самоуправи у развијању и примени мера и програма.

Крајњи корисници/це Локалног акционог плана за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица, повратника по основу Споразума о реадмисији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса у Општини Врбас су:

- > Избеглице, ИРЛ и повратници у приватном смештају који немају трајно

- решено стамбено питање у приватном смештају има више од 25 породица.
- Избеглице, ИРЛ и повратници који живе у сопстеним неусловним објектима, а немају средстава за адаптирање објекта чиме би значајно утицали на побољшање квалитета живота – више од **40** породица је заинтересовано за грантове грађевинског материјала, што говори о великој потреби да се овај програм спроводи.
 - Вишечлане и вишегенерацијске породице избеглих и ИРЛ - У питању су породице које имају пет и више чланова. Неке од ових породица су до сада биле корисници програма грађевинских грантова и других програма у којима су управо из разлога њихове бројности имали предност. Међутим, још увек постоји значајан број породица које нису решиле своје стамбено и друга питања.
 - Породице избеглица и ИРЛ чији је члан/ови ОСИ, хронично болесна особа и/или дете са сметњама у развоју – Неке од ових породица су укључене у локална удружења/НВО особа са инвалидитетом и/или родитеља деце са сметњама у развоју и корисници су програма које ова удружења/НВО спроводе.
 - Самачка старачка домаћинства без прихода или са минималним приходима
 - Самохрани родитељи у популацији избеглих и ИРЛ – Поред самосталне бриге о деци, суочени са економским и стамбеним проблемима. У укупном броју доминирају самохране мајке са једним или више деце.
 - Незапослена, радно способна избегла и ИРЛ– Нема званичне евиденције ових особа, јер Национална служба за запошљавање не води посебну евиденцију. Код незапослених посебно се издвајају незапослена лица старија од **50** година и млађа незапослена лица предузетнички оријентисана.

Општинска управа, обезбеђује општи оквир, локалну регулативу и услове за реализацију подршке избеглим, интерно расељеним лицима и повратницима у локалној заједници.

Повереница Комесаријата за избеглице и миграције, као запослена у Општинској управи врши поверене послове, у оквиру своје основне делатности и координацију различитих програма који се односе на помоћ избеглим и ИРЛ.

Кључни партнери локалној самоуправи су:

Центар за социјални рад општине Врбас у оквиру својих надлежности прописаних законом као и Правилником на нивоу Општине обавља одређене активности и пружа услуге из области социјалне заштите. Према позитивним прописима право на материјално обезбеђење породице могу да остваре породице у којима најмање један члан породице има важећу личну карту са пребивалиштем у општини Врбас. Расељена лица су по природи ствари држављани Србије и на њих се примењују прописи као и на домицилно

становништво. Повратници по основу Споразума о реадмисији су такође држављани Републике Србије и приликом њиховог враћања у место пребивалишта након реадмисије у ЦЗСР могу остварити право на једнократну помоћ, а кад прибаве и документацију потребну за остваривање права могу да остваре и право на НСП или додатак за помоћ и негу другог лица

- Црвени Крст - кроз своју основну делатност
- Национална служба за запошљавање – филијала Врбас кроз националне програме самозапошљавања и запошљавања, даје одређене приоритете и избеглим и ИРЛ.
- Образовне институције (основне и средње школе). - укључују у образовни систем избегле и ИРЛ под једнаким условима као и за све друге ученике.
- Здравствене институције –Дом здравља пружа различите услуге из свог домена рада.
- Институције министарства унутрашњих послова – кроз своје законима утврђене надлежности
- Локалне НВО – невладине организације и удружења (удружење ОСИ, удружење РВИ) имају врло значајну улогу у процесу информисања избеглих и интерно расељених о различитим програмима, као и у размени искустава и сазнања између самих корисника/чланова.
- Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије - обавља координацију различитих програма за избегле ИРЛ и повратнике, преко општинско повереника за избеглице и кроз сарадњу са локалном самоуправом.

Приоритетне групе

Критеријуми за избор приоритетних група у оквиру Локалног акционог плана за унапређење положаја избеглица, ирл, повратника, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса на територији општине Врбас у периоду од 2023.-2027. годинесу следећи:

- Стамбена угроженост,
- Хитност решавања проблема,
- Бројност циљне групе погођене одређеним проблемом
- Истовремена погођеност циљне групе већим бројем проблема
- Досадашњи ниво обухвата лица и група организирабин друштвеном подршком и
- Мандат и одговорност локалне самоуправе у односу на проблем

На основу критеријума, који су утврђени на основу разноврсних проблема са којима се суочавају избеглице, ирл, повратници, тражиоци азила и мигранти у потреби без утврђеног статуса, Локално акциони план ће бити усмерен на следеће приоритетне групе:

- Избеглице, ирли повратнике који немају решено стамбено питање,

- Избеглице, ирл и повратнике који имају у власништву стамбени објект, коме је потребна адаптација и реконструкција,
- Избеглице, ирл и повратнике који су започели индивидуалну стамбену изградњу, а немају средства да је доврше,
- Незапослено радно способне избеглице, ирл и повратнике без одговарајућих квалификација,
- Незапослене радно способне избеглице, ирл и повратнике са одговарајућим квалификацијама, али без средстава за започињање самосталне делатности,
- Становнике нехигијенских насеља из категорија ирл и повратника по основу споразума о реадмисији ромске националности,
- Тражиоце азила,
- Мигранте у потреби без утврђеног статуса.

Посебно рањиве категорије у оквиру приоритетних група су:

- Вишечлане и вишегенерацијске породице,
- Породице без сталних месечних примања или са примањима до висине НСП, посебно са незапосленим члановима старијим од 50 година,
- Једнородитељске породице са малолетном децом и децом на редовном школовању,
- Породице избеглица, ирл, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса у којима је жена носилац домаћинства,
- Породице чији је члан/ови особа са инвалидитетом, хронично болесна особа и/или дете са сметњама у развоју,
- Домаћинства лица старијих од 65 година без прихода или са минималним приходима, Породице чији је члан смртно настрадао или нестао у сукобима на простору бивше СФРЈ,
- Породице ратних војних инвалида,
- Неписмена лица и лица која не владају језиком средине и
- Члан породице који је преживео насиље у породици.

Приоритетни проблеми:

- Нерешено стамбено питање,
- Незапосленост,
- Недостатак материјалних средстава,
- Здравствени проблеми.

ОПШТИ ЦИЉ

Побољшан социјално-материјални положај избеглих и интерно расељених лица и повратника по основу Споразума о реадмисији у општини Врбас, путем програма за трајно решавање стамбеног питања, побољшање услова становања и економског оснаживања, што ђедугорочно посматран допринети побољшању демографске ситуације у општини, као и обезбеђивање предуслова за решавање проблема миграната јачањем капацитета локалне самоуправе.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ

Специфични циљ 1: До краја 2027. године стамбено збринути најмање 14 породица избеглица кроз програм Изградње стамбене зграде са могућношћу откупа на плацу који је доделила општина Врбас

Специфични циљ 2: У периоду од 2023. до 2027. године трајно решити стамбено питање за најмање 45 породица избеглица, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији, кроз доделу пакета грађевинског материјала за адаптацију или завршетак изградње стамбеног бјеката.

Специфични циљ 3: У периоду од 2023. до 2027. године економски оснажити 38 породица избеглих, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији доделом доходовних пакета, дрва и програма самозапошљавања

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

АНАЛИЗА СТАЊА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

У Општини Врбас се већ дуги низ година предузимају различите мере и активности у свим областима друштвеног живота уз истовремено усклађивање Општинске одлуке о социјалној заштити и других законских и подзаконских аката са националним нормативима. Тако су, до сада, и у области унапређења положаја особа са инвалидитетом, у најширем смислу, до сада извршени значајни помаци, али имајући у виду да бројни ризици социјалне искључености особа са инвалидитетом имају тенденцију умножавања, потребно је, применом мултидисциплинарног и мултисекторског приступа, константно деловати предузимајући различите активности како би се ови ризици свели на најмању меру.

Циљ *Стратегије развоја социјалне заштите Општине Врбас за период од 2023. до 2028. године* (у даљем тексту: Стратегија), јесте побољшање свеукупног друштвеног и економског положаја особа са инвалидитетом у Општини Врбас и њихово равноправно учешће у друштву, путем уклањања препрека у области приступачности, партиципације, једнакости, запошљавања, образовања и обуке, социјалне заштите, здравства и других аспеката који доприносе изједначавању њихових могућности и остваривању инклузивне једнакости.¹⁰

У Стратегији се даје сажет преглед стања, а путем дефинисања општег и посебних циљева одређују се основни правци деловања ради остваривања равноправности, спречавања дискриминације, поштовања достојанства и стварања услова да особе са инвалидитетом на равноправној основи уживају сва људска права и основне слободе и активно учествују у свим областима друштвеног живота. Побољшање свеукупног

друштвеног и економског положаја особа са инвалидитетом захтева да сви локални друштвени актери активно учествују у реализацији циљева Стратегије и спровођењу мера.

Пописом становништва, домаћинстава и станова из 2011. године, први пут је обухваћено и питање о инвалидитету, које се односило на то да ли и у којој мери испитаници имају тешкоћа у обављању свакодневних активности због проблема са видом, слухом, мобилношћу, памћењем или концентрацијом, комуникацијом и самосталношћу при одевању, исхрани и одржавању личне хигијене. Приликом прикупљања података о инвалидитету у овом попису коришћен је социјални модел и приступ инвалидитету, према коме особа може сматрати да нема тешкоћа у обављању свакодневних активности код куће, у школи или на послу и поред постојања одређеног здравственог проблема, захваљујући подршци околине, коришћењу одговарајућих помагала и слично. Пописни подаци о особама са инвалидитетом, иако непотпуни јер питања нису била обавезујућа, а није ни обухваћена читава територија Републике Србије, значајни су са више аспекта - демографских, образовних, економских и других, а могу да послуже као основа за анализу успешности реализације политика за унапређење положаја особа са инвалидитетом.

Резултати пописа становништва (2011) показују да у Републици Србији живи 571.780 особа са инвалидитетом од укупно 7.186.862 становника, што представља око 8% укупног становништва. Просечна старост особа са инвалидитетом (око 67 година) виша је за готово 25 година од просечне старости укупног становништва (42,2 године). Посматрано према полу, међу особама са инвалидитетом већи је удео жена (58,2%) него мушкараца. Према врсти тешкоћа, највећи проценат је оних који имају тешкоће са мобилношћу, а најмање особа које имају проблеме у комуникацији.

Ради бољег сагледавања потреба и предузимања даљих корака, у наставку је дат кратак преглед стања у појединим областима:

Према подацима Републичког фонда за пензионо и инвалидско осигурање у 2022. години, евидентирано је укупно 11.663 пензиоенера од којих су 1.418 корисници инвалидске пензије.

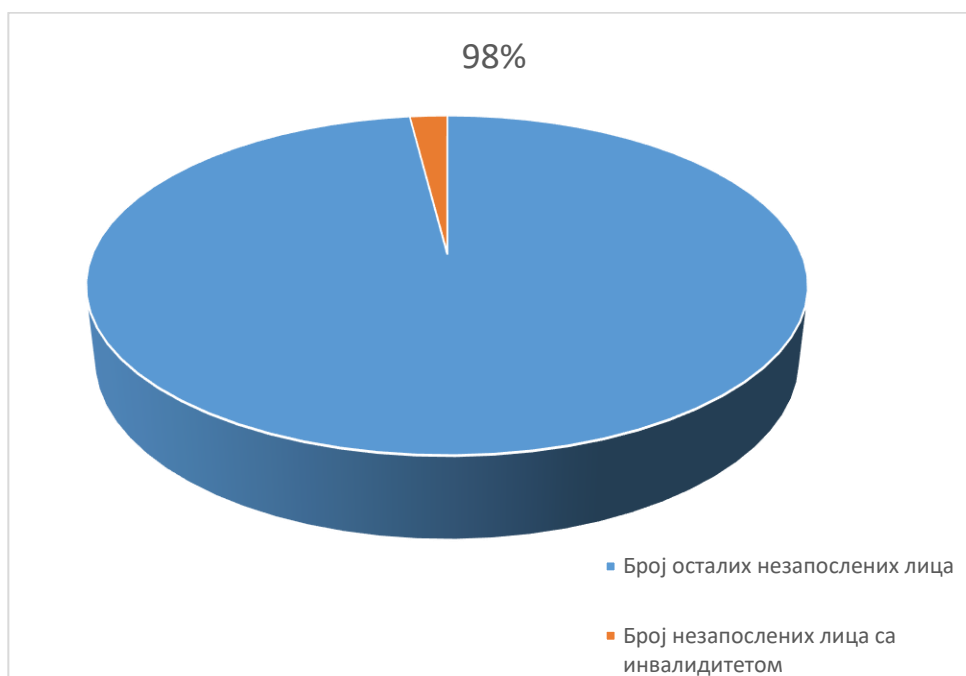
Табела бр. 1 Број ОСИ корисника Центра за социјални рад Врбас, према врстама права и услуга у новембру месецу 2022. г.	
Врсте сметњи	Број корисника
Корисници Туђе неге	323/72,4%
Старатељство	97/21,7%
Домски смештај	26/5,8%
Σ	446/100%

Према подацима Центра за социјални рад Врбас, у новембру месецу 2022, евидентирано је 446 особа са сметњама у развоју и инвалидитетом, од којих су 323 корисници туђе неге. Пословне способности је лишено 97 корисника, од којих се на домском смештају за одрасле особе са инвалидитетом или сметњама у развоју налази 26 корисника, а остали се налазе у примарним породицама или су корисници других врста смештаја.

Према подацима Пореске управе ОСИ којима је пријављено пребивалиште на територији наше општине је у радном односу.

Према подацима Националне службе за запошљавање од марта 2022. г. у Врбасу је евидентирано укупно 3.622 незапослених лица од којих су 87 особа са инвалидитетом, а 24 женског пола.

Према подацима Националне службе за запошљавање од августа 2022. године, у Врбасу је укупно евидентирано 87 незапослених корисника са инвалидитетом, од којих су 24/27,6% жене. У складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, обавезу запошљавања има сваки послодавац који има најмање 20 лица у

радном односу.Послодавац који има од 20 до 49 запослених дужан је да има у радном односу једну особу са инвалидитетом. Послодавац који има 50 и више запослених дужан је да има у радном односу најмање две особе са инвалидитетом и на сваких наредних започетих 50 запослених по једну особу са инвалидитетом. Контролу извршења обавезе запошљавања особа са инвалидитетом врши Пореска управа у складу са прописима о пореском поступку и пореској администрацији. Послодавац је обавезан да води посебну пословно финансијску документацију којом доказује извршење ове обавезе и доставља је Пореској управи наћен захтев.

Кључне препоруке за унапређење система за праћење сиромаштва и социјалне искључености кроз димензију запослености су унапређење анкетних извора података, пре свега Анкете о радној снази, на начин који омогућава прикупљање и репрезентативност података за угрожене групе становништва у радном добу, укључујући и особе са инвалидитетом. Анализа утицаја Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, показала је да се положај особа са инвалидитетом побољшао током осам година примене овог закона, имајући у виду ситуацију на тржишту рада у Републици Србији.

Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом (“Службенигласник РС”, бр. 36/9, 32/13 и 14/22-други закон).Овим законом уређују се: подстицаји за запошљавање ради стварања услова за равноправно укључивање особа са инвалидитетом на тржиште рада; проценат радних способности; професионална рехабилитација; обавеза запошљавања особа са инвалидитетом; услови за оснивање и обављање делатности предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом и других посебних облика запошљавања и радно ангажовања особа са инвалидитетом; друга питања од значаја за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом. Особа са инвалидитетом, у смислу овог закона, јесте лице са трајним последицама телесног, сензорног, менталног или душевног оштећења или болести које се не могу отклонити лечењем или медицинском рехабилитацијом, које се суочава са социјалним и другим ограничењима од утицаја на радну способност и могућност запослења или одржања запослења и које нема могућности или смањене могућности да се, по равноправним условима, укључи на тржиште рада и да конкурише за запошљавање са другим лицима.

Незапослена особа са инвалидитетом јесте особа из става 1. Овог члана, од 15 до 65 година живота, која није у радном односу нити је на други начин остварила право на рад, спремна да ради или прихвати професионалну рехабилитацију ради запошљавања и активно тражи запослење и води се на евиденцији незапослених лица код организације надлежне за послове запошљавања.

Послодавцем, у смислу овог закона, сматра се домаће или страно правно или физичко лице које запошљава једно или вишелица, односно Република Србија за запослене у државним органима, аутономнапокрајина за запослене у покрајинским органима и јединица локалне самоуправе за запослене у органима јединице локалнесамоуправе.

Права утврђена овим законом остварује особа са инвалидитетом која има утврђен статус особе са инвалидитетом.

Статус особе са инвалидитетом има:

- 1) ратни војни инвалид;
- 2) мирнодопски војни инвалид;
- 3) цивилни инвалид рата;

- 4) лице коме је извршена категоризација и друго лице коме је утврђена инвалидност, у складу са законом;
- 5) лице коме је, у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању, утврђена категорија инвалидности, односно преостала радна способност;
- 6) лице коме се, у складу са овим законом, процени радна способност сагласно којој има могућност запослења или одржања запослења, односно радног ангажовања.

Анализа проблема

Приступачност

Приступачност је општи термин који се користи како би се описао степен до којег су физичко окружење, превозна средства, информације и комуникације, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и објекти, роба и услуге приступачни највећем броју људи. Када говоримо о особама са инвалидитетом и њиховом праву приступ афизичком окружењу, услугама и производима, приступачност се повезује и са људским правима и правним механизмима њихове заштите, а истовремено се повезује са термином "Универзални дизајн" који подразумева приступачност свим људима без обзира на то да ли имају инвалидитет или не. Приступачност је предуслов за самостални живот, пуно и равноправно учешће особа са инвалидитетом у друштву и неограничено остваривање свих људских права и основних слобода, равноправно са другима и односи се на особе са сваком врстом инвалидитета. Државе треба да идентификују препреке и баријере у приступачности, између осталог и у односу на: (а) зграде, путеве, превозна средства и друге погодности у затвореном и на отвореном простору, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене објекте и радна места; (б) информације, комуникације и друге услуге, укључујући и електронске услуге и хитне службе. Поменуте "друге погодности у затвореном и на отвореном простору" требало би, између осталог, да обухватају зграде органа јавног реда, правосудне објекте и затворе, социјалне установе, просторе и објекте за друштвене интеракције, рекреацију, културне, верске, политичке и спортске активности, као и трговинске објекте, док "друге услуге" треба да обухватају, између осталог, поште, банке, телекомуникацијске и информативне услуге и сервисе. Комитет за права особа са инвалидитетом сматра да је неопходно у кратком или средњем року сачинити анализу стања и идентификовати постојеће препреке и баријере које би требало уклонити. Баријере би требало уклањати на континуиран и систематичан начин, постепено али постојано. Приступачност се у највећој мери односи на физичку и информациону приступачност.

2.1.1. Физичка приступачност

Физичка приступачност подразумева омогућавање приступа физичком окружењу, услугама и средствима превоза. У Републици Србији је у претходном периоду донет низ прописа којима је створен солидан правни оквир у овој области. Неки од тих прописа односе се на: планирање и изградњу, техничке стандарде планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старијим особама; јавне набавке за које је потребно приложити доказ о поштовању техничких стандарда приступачности за добра и услуге за особе са инвалидитетом; безбедност саобраћаја на путевима и обезбеђивање приступа, равноправно са другима, физичком окружењу особа са инвалидитетом, постављање опреме за обележавање простора на јавним саобраћајним и другим површинама за слепа и

слабовида лица; комуналне делатности и могућносто безбедивања јавног градског превоза и несметаног паркирања за особе са инвалидитетом; железнички и ваздушни саобраћај и права особа са инвалидитетом и особа са смањеном покретљивошћу у железничком и авио-превозу; повластице у унутрашњем путничком саобраћају; пореска и царинска ослобођења и олакшице; социјално становање; кретање уз помоћ пса водича и др.

Саобраћајним пројектом техничког регулисања саобраћаја на улицима и путевима насељеног места Врбас, од октобра 2019. године, предвиђена су и на прописан начин обележена паркинг места за лица са инвалидитетом на општим паркиралиштима, испред свих важнијих институција у Врбасу. Овако обележени паркинг места има 17 и налазе се на 11 локација у граду.

Поред тога, на паркинг просторима унутар тржних центара, обележено је још 8 паркинг места за инвалидна лица.

У досадашњој пракси су инвалидним лицима издаване посебне налепнице за возила, како би се могла санкционисати сва противправна понашања осталих возача, у смислу коришћења паркинг места за особе са инвалидитетом.

Идејним пројектом система наплате и контроле стационарног саобраћаја у Врбасу из јула 2022 године, предвиђене су посебне налепнице и карте за ове кориснике, које би омогућиле неограничано бесплатно паркирање на паркиралиштима.

I. У општини Врбас прилазну рампу или несметан улазак у објект имају:

1. Општина Врбас,
2. Основни суд,
3. Основно Јавно тужилаштво,
4. Прекршајни суд,
5. Општа болница,
6. Одељење психијатрије и пнеумофтизиологије – "Стара хирургија",
7. Дом здравља "Вељко Влаховић" – Општа медицина,
8. Дом здравља "Вељко Влаховић" - Управа и одељење стоматологије,
9. Дом здравља – диспансер за децу,
10. Амбуланта – Стари Врбас,
11. Амбуланта – Виногради и Стоматолошка амбуланта,
12. Амбуланта – Куцура,
13. Амбуланта – Равно Село,
14. Амбуланта – Змајево,
15. Амбуланта – Бачко Добро Поље.,
16. Црвени крст, Врбас
17. Полицијска станица – Врбас,
18. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање,
19. Републички фонд за здравствено осигурање,
20. Национална служба за запошљавање,
21. Главна пошта,
22. Пошта у Бачком Добром Пољу,
23. Пошта у Куцури, Пошта у Савином Селу,
24. Канцеларија за младе, Центар за социјални рад,
25. Геронтолошки центар Врбас,
26. Геронтолошки центар – РЈ Куцура,
27. Клуб за одрасла и стара лица, Врбас,
28. Месна заједница Бачко Добро Поље,

29. Месна заједница Равно Село,
30. Месна заједница Савино Село,
31. ОШ "Братство јединство" Врбас,
32. ОШ "Светозар Милетић",
33. ОШ "20. Октобар",
34. ОШ "Братство јединство" Куцура,
35. ОШ "Бранко Радичевић" Савино Село,
36. ОШ "Бранко Радичевић" Равно Село,
37. ОШ "Јован Јовановић Змај" Змајево,
38. ОШ "Вук Караџић" Бачко Добро Поље,
39. ССШ "4. Јули",
40. ПУ "Бошко Буха" – Вила,
41. ПУ "Бошко Буха" – Змајево,
42. ПУ "Бошко Буха" – Равно Село,
43. ПУ "Бошко Буха" – Куцура,
44. ДП "БачкаТранс", Кулски пут бб, Врбас,
45. Јавна библиотека „Данило Киш“ Врбас,
46. Етно кућа „Бапина база“ Врбас
47. Галерија Културног центра Врбас ,
48. Електродистрибуција Сомбор – погон Врбас,
49. Јавно комунално предузеће “Стандард“,
50. Аутобуска станица Врбас,
51. УГ "Друштво инвалида ДИВ".

Укупно 51.

Број јавних објеката који немају прилазну рампу износи 75.

II. Лифтове имају следећи објекти:

1. Геронтолошки центар,
2. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање,
3. Републички фонд за здравствено осигурање,
4. Општа болница,
5. Одељење психијатрије и пнеумофтизиологије – "Стара хирургија" и

6. Дом здравља "Вељко Влаховић" - Управа и одељење стоматологије имају лифт-платформу.

Укупно 6 јавних објеката имају лифтове, остали јавни објекти их немају. Тела за прегледе лифтова у употреби, која су именована у складу са Правилником о безбедности лифтова („Службени гласник РС”, број 101/10) проверавају исправност лифтова.

III. Објекти који имају прилагођене тоалете за особе са инвалидитетом:

1. Општа болница,
2. Амбуланта – Куцура,
3. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање,
4. Републички фонд за здравствено осигурање,
5. Геронтолошки центар Врбас,
6. Геронтолошки центар – РЈ Куцура,

Шест јавних објеката има прилагођен тоалет за инвалиде.

Купатило и водовод за особе са инвалидитетом треба да буду посебни, посебно опремљени рукохватима и додатним елементима, имају одређене димензије. То омогућава особама са инвалидитетом да самостално обављају хигијенске процедуре, без помоћи других људи. Специјални тоалети могу бити неопходни не само за особе са инвалидитетом, већ и за старије особе, као и људе који воде седентарни начин живота због одређених болести, укључујући и пацијенте у постоперативном периоду.

Главни захтев за тоалет за ове групе људи је захтев за висину. ВЦ шкољке за особе са инвалидитетом 10-20 цм изнад нормалних модела. Ако купите посебан (виши) тоалет не ради, можете користити посебне облоге које вам омогућавају да добијете жељену висину уређаја. Главна ствар при одређивању висине ВЦ шкољке је како је угодно за корисника да се пресвуче са столице на тоалет. Такође узима у обзир висину корисника, на пример, висока особа са проблемом мишићно-скелетног система је тешко користити тоалет од 45 цм. Други важан елемент специјалних вц шкољки су рукохвати, потпорни елементи и наслони за руке. Њихова сврха је да помогну особи да се пребаци из инвалидских колица у ВЦ. Ови елементи се бирају појединачно за одређеног корисника. У зависности од типа причвршћивања и карактеристика апликације, могу бити више врста. Више информација о предностима и недостацима одређених типова биће објашњено у наставку.

.

Гост предвиђа да минимална удаљеност од ВЦ-а до супротног зида (а чешће врата) треба да буде 60 цм.

У зависности од врсте инсталације постоје следеће врсте тоалетних чаша за особе са инвалидитетом:

- **Стационарни уређаји** пожељно је у великим купатилима, где постоји могућност уградње водоводних инсталација за здраве људе (ако живе с инвалидном особом) и простора за смештај фиксних рукохвата, колица;
- **Склопиви рукохват** (померање горе-доле и лево-десно) омогућава постизање ергономског и једноставног тоалета;
- **Уређај са покретним рукохватима** - преносна верзија ручки причвршћених на зид на вакуумским чашама.

2.1.2. Информациона приступачност

Информациона приступачност подразумева остваривање права на информисање и комуникацију у складу са потребама особа са инвалидитетом, уз развој и коришћење асистивних технологија. У овој области је донет низ прописа којима се омогућава приступачност информација и комуникација, као што су: обавеза обезбеђивања средстава и других услова за несметано остваривање права особа са инвалидитетом у јавном информисању, слободно примање идеја, информација и мишљења, кроз прописе о јавном информисању; посебне обавезе носилаца јавног медијског сервиса да производи и емитује програме намењене свим сегментима друштва, без дискриминације, водећи при томе рачуна нарочито о специфичним друштвеним групама као што су, између осталог, особе са инвалидитетом и посебно глуви и наглуви, прописима о јавним медијским сервисима; омогућавање умножавања и стављања у промет ауторског дела, без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде, ако то дело не постоји у траженом облику, ако је његова употреба у директној вези са инвалидитетом и то у обиму који захтева одређена врста инвалидитета - кроз прописе о ауторским и другим правима; право на учење знаковног језика и право на употребу услуге тумача за знаковни језик за глуве и наглуве особе; доступност свих културних садржаја за особе са инвалидитетом; коришћење електронских јавних услуга и интернет страница органа државне управе и др.

У 2018. години донет је **Закон о електронској управи**, „Службени гласник РС“, број 27/18, којим је прописано да су државни органи дужни да поштују стандарде приступачности у погледу садржаја веб сајтова и електронске управе, а донета је и Уредба о ближим условима за израду и одржавање веб сајтова, која садржи део о приступачности. Надаље је потребно подржавати израду информационо комуникационих технологија - ИКТ алата који омогућавају особама са инвалидитетом олакшан приступ коришћењу нових технологија. Такође, неопходне су и олакшице за опрему која служи као асистивна технологија (нпр. ослобађање царине, смањен ПДВ), као и увођење подстицаја за домаћу ИКТ индустрију за стварање ових алата.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја “Службени гласник РС”, бр. 120 од 5. новембра 2004, 54 од 13. јуна 2007, 104 од 16. децембра 2009, 36 од 28. маја 2010, 105 од 8. новембра 2021. омогућава пуну приступачност информацијама од јавног значаја и лицима са инвалидитетом. Акт о приступачности у ЕУ ¹¹¹ и **Закон о електронској управи донет 2018.** године којим се обавезују Органи државне управе и друге установе да спроводе обавезу јавности рада путем званичних интернет портала.

Закон о јавном информисању и медијима ("Сл. гласник РС", бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016 - аутентично тумачење) Правила о јавном информисању обезбеђују и штите изношење, примање и размену информација, идеја и мишљења путем медија у циљу унапређивања вредности демократског друштва, спречавања сукоба и очувања мира, истинитог, благовременог, веродостојног и потпуног информисања и омогућавања слободног развоја личности. Остваривање права на информисање особа са инвалидитетом, члан 12 **Закон о јавном информисању и медијима**, ("Сл. гласник РС", бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016): „У циљу заштите интереса особа са инвалидитетом и обезбеђивања њиховог равноправног уживања права на слободу мишљења и изражавања, Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, предузима мере којима им се омогућава да несметано примају информације намењене јавности, у примереном облику и применом одговарајуће технологије, и обезбеђује део средстава или других услова за рад медија који објављују информације на знаковном језику или Брајевом писму или на други начин омогућавају тим лицима да несметано остварују права у јавном информисању.“

Целовитом анализом резултата наведених сумиран је приоритетни циљ, подциљеви, мере и индикатори ради остваривања што веће информационе приступачности.

Дефинисани циљ који се односи на информативну приступачност лица са инвалидитетом гласи: Обезбедити пуно приступачност информацијама, услугама и производима особама са инвалидитетом.

У предложене активности спадају: Израда Информатора са сервисним информацијама које се односе на лица са инвалидитетом.

Апликација "Инфо за све", представља могућност да особе са инвалидитетом, пре свега глува и слепа лица, добију сервисне информације.

2.1.3.Партиципација

Учесћ особа са инвалидитетом у друштву подразумева да поједина решења у пракси морају свакој групи особа са инвалидитетом омогућити да обликују, изражавају и реализују своје основне развојне потребе и посебне интересе, да учествују у свим процесима доношења одлука које их се тичу, да имају једнаке могућности као и особе без инвалидитета, а пре свега да имају право на различитост. У том смислу, када се говори о партиципацији особа са инвалидитетом, нагласак се ставља на гарантовање равноправности, на недискриминацију и пуно учешће особа са инвалидитетом у свим аспектима друштвеног живота. Положај особа са инвалидитетом у Републици Србији уређен је бројним законским актима, те се тако одредбе о правима особа са инвалидитетом налазе у великом броју прописа, што за последицу треба да има укључивање особа са инвалидитетом како у процесе у којима се одлучује о њиховом положају, тако и остваривање различитих права у односу на потребе. Међутим, чињеница је да су особе са инвалидитетом и даље ограничене у остваривању основних права, као што су право на слободно кретање, на избор места и начина живота и пуни приступ културним, рекреативним и спортским активностима.

Ратификацијом Конвенције о правима особа са инвалидитетом државе уговорнице обавезале су се да узму у обзир заштиту и унапређење људских права особа са инвалидитетом у оквиру свих политика и програма, као и да предузму мере у области економских, социјалних и културних права у складу са максимално расположивим средствима и ако је потребно у оквиру међународне сарадње, како би се постепено осигурало пуно остваривање тих права.

Годишњи извештај ЦСР Врбас показује да је структура одраслих и старијих особа са инвалидитетом који су у систему социјалне заштите према врсти хендикепа следећа: Одрасли корисници Геронтолошког центра Врбас чине око 16% од укупног броја корисника и готово сви су особе са инвалидитетом или менталним тешкоћама, као уосталом и популација старијих од 65 година код које предњаче различити облици менталних поремећаја у највећој мери карактеристични за узраст.

Након спроведеног истраживања, констатовано је да следећим радних групама, партиципирају особе са инвалидитетом и то у:

1. Савет за здравље
2. Савет за друштвене делатности
3. Одбор за организацију и спровођење Дечије недеље
4. Радна група за израду стратегије развоја социјалне заштите и 27 невладиних организација

Када је у питању учешће организација цивилног друштва у циљу унапређења квалитета живота друштвено осетљивих група на територији општине Врбас су присутна следећа удружења:

Р.б .	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	УГ „Мултиарт“	Бачка 12, Лазе Костића 29, Врбас
2.	УГ МНРО „Кућица“	Палих Бораца 13/б, Врбас
3.	Центар за развој заједништва	Банатска 6, Врбас
4.	Удружење за помоћ деци „ПАДРИНИ“	Маршала Тита 55, Врбас

Р.б .	Назив удружења	Седиште и адреса
1.	„Плави Врбас“ удружење за борбу против дијабетеса града Врбаса	Петра Драпшина 1/ц, Врбас
2.	Удружење бубрежних инвалида Врбас	Саве Ковачевића 94, Врбас
3.	Друштво инвалида Врбас	Жарка Зрењанина 106, Врбас
4.	Друштво за спорт и рекреацију инвалидних лица општине Врбас	8. Марта 17, Врбас
5.	Општинска организација инвалида рада Врбас	Саве Ковачевића 94, Врбас
6.	Међуопштинска организација слепих и слабовидих за Врбас, Кулу и Оцаке	Маршала Тита 119, Кула ЈНА 2 Врбас
7.	Удружење особа са инвалидитетом „УОСИК“	Маршала Тита 80, Куцура

Удружење за помоћ МНРО "Кућица" Врбас је основано 05. јуна 1973. год. са циљем да окупи особе са сметњама у развоју, али и да мотивише родитеље да активно учествују у оспособљавању сопственог детета за стицање економске и друге самосталности.

У последњих пет година се у друштву реализује низ активности: креативна радионица, драмска, ликовна, психолошка, плесна, спортска радионица у којима су деца и омладина са сметњама у развоју показала изузетну сналажљивост и способност, а у складу са својим могућностима.

У рад Друштва су укључени дефектолози разних профила, родитељи, психолози, педагози, лекари, социјални радници, правници, представници пензијско инвалидског осигурања, Црвеног крста, тржишта рада, локалне заједнице. Рад у друштву је волонтерски са 11 волонтера.

Друштво има своје просторије чији део је адаптиран и опремљен од стране UNICEF – а и хуманитарне организације **“SAVE THE CHILDREN”** као и средствима локалне заједнице, месног самодоприноса и приходима донатора. Удружење за помоћ ментално недовољно развијеним особама „Кућица“ општине Врбас налази се у улици Палих Бораца 13 бб, у простору од 64м² 3 просторије, кухиња, тоалет .

Друштво за помоћ ментално недовољно развијеним особама „Кућица“ општине Врбас је од оснивања до данас окренуто је потребама својих чланова, особама са инвалидитетом и њиховим породицама са циљем да се кроз сарадњу родитеља и стручних лица поспешу развој детета које има сметње психичког или физичког развоја, јачање позитивне слике о себи и интеграције у локалну заједницу. Спроводи у континуитету Годишњи пројекат Савеза удружења за помоћ МНРО АП Војводине /драмска, дефектолошка, психолошка, ткачко-кројачка радионица/, Смотру рецитатора удружења за помоћ МНРО АП Војводине које се одржало у Врбасу 2015, 2016. и 2017. године, учешће у Јавним радовима ”Моје прво запослење - 1 и 2”

Чланове удружења чине 43 члана: деце, младих и одраслих чланова различитих категорија развојних проблема:

БРОЈ КОРИСНИКА	ПОЛ		УЗРАСТ			КАТЕГОРИЈА				
	М	Ж	0-18	18-26	26+	ЛМН Р	УМН Р	ТМН Р	КОМ Б.	Даун.
УКУПНО: 43	28	15	7	15	21	20	10	6	2	5

Поред тога чланове чини 14 родитеља, старатеља и чланова породице. Подршку у стручном раду даје и 7 стручних сарадника и 6 радионичара.

Удружење организује радионицу „Сувенири Врбаса“ где се праве магнети разних мотива, свећњаци, рамови са сликом града Врбаса. Чланови удружења учествују у свим активностима у општини Врбас (ликовни конкурси Библиотеке „Данило Киш“, Дечија недеља, ...), са удружењем „Мултиарт“ (Камп подржи породицу -Гучево 2015. и 2016.), са Савезом удружења АП Војводине (Камп осамостаљивања - Копаоник 2015.) , Еко камп у Србобрану, Мини олимпијади - спортским сусретима у Зрењанину, итд.

Удружење грађана „Мултиарт“

Удружење „Мултиарт“ је невладино и непрофитно удружење, основано на неодређено време ради остваривања циљева у области културе, хуманитарног рада и пружања подршке оболелој деци, особама са инвалидитетом, ретким болестима и социјално угроженим категоријама.

Циљеви Удружења су: организација и промоција културних и хуманитарних активности, прикупљање средстава и неопходне опреме у циљу пружања подршке и помоћи оболелој деци, особама са инвалидитетом, ретким болестима и социјално угроженим категоријама, окупљање шире популације због хуманитарних и културних активности, развој културног стваралаштва младих, организација концерата, фестивала, изложба слика, ликовних колонија, књижевних вечери, и осталих активности у области културе као и развоја концепата и спровођење програма инклузивне неформалне едукације из области уметности, дизајна, занатства, дигиталних и графичких комуникација, а кроз форме саветовања, семинара, тренинга, радионица, омладинске размене, интернет комуникације и др..

Ради остваривања својих циљева Удружење нарочито:

- 1) организује, само или у заједници са другим организацијама хуманитарне активности у циљу прикупљања средстава и опреме за подршку оболелој деци, особама са инвалидитетом и социјално угроженим категоријама.
- 2) окупља ширу популацију због организације хуманитарних и културних активности;
- 3) организује, само или у заједници са другим организацијама културне активности, концерте, изложбе слика, ликовне колоније, књижевне вечери, и остале активности из области културе;
- 4) објављује књиге, дигитална издања и друге публикације из области културе, у складу са законом;
- 5) организује просветне раднике и друге стручњаке за рад на едукацији деце и омладине у области културе;
- 6) сарађује са универзитетима, школама, стручним удружењима и другим организацијама у земљи и иностранству које се баве културом и хуманитарним радом.
- 7) Организује инклузивне пројекте неформалног образовања ради унапређења професионалних компетенција младих, особа без трајног запослења, жена, особа са инвалидитетом;

8) развија савремену уметничку продукцију, доприноси развоју креативности и иновативности, (сликарство, визуелна уметност, рукотворине, музика, мултимедија, уметност у јавном простору, сценска и књижевна уметност);

9) ради на ширењу и развоју духа разумевања и толеранције.

Седиште Мултиарта је место Врбас, адреса Бачка 12. Просторије за рад са децом су у згради врбашког музеја, улица М.Тита 88, улаз са задње стране.

Удружење „Мултиарт“ је било организатор највећег кампа у Србији (03. јул 2021.) на Дивчибарама летњи камп за децу и младе са развојним тешкоћама и њихове родитеље, поред групе породица из Врбаса, у раду кампа учествовала су и партнерска удружења и породице из многих градова Србије - Сомбора, Врања, Сврљига, Ниша, Варварина и Књажевца, што кампу даје шири значај и обавезује цело друштво да најснажнијом подршком стане из њега. Са укупно 180 учесника, ово је највећи камп за децу са тешкоћама у Србији.

У општини Врбас удружење „Мултиарт“ је идентификовало потенцијалне кориснике програма становања уз подршку, и постоји заинтересованост породица у случајевима измештања из установе, али у случајевима преласка из матичне породице у програм становања уз подршку.

Удружење „Мултиарт“ је заинтересовано да у сарадњи са установама из општине Врбас реализује програме становања уз подршку, као вид социјалне заштите који обезбеђује живот особама са интелектуалним и другим развојним сметњама у отвореној заједници. Оно се базира на неким од основних људских права као што су право на живот у заједници и право на избор.

Република Србија је прве законске акте у вези са становањем уз подршку добила 2011. године, и до данас је у више градова и општина ова услуга веома успешно реализована, те постоје веома значајна искуства која ће бити од велике користи и нашој локалној заједници. Становање уз подршку се може реализовати у редовним стамбеним условима у заједници, у становима и кућама које су изнајмљене или су добијене на коришћење/трајно власништво. У једној стамбеној јединици живи 3-6 корисника. Групе корисника формирају се на основу њихових жеља и потребне количине подршке.

Пратећа услуга је услуга предаха, тачније боравак корисника у опредељеним - наменским стамбеним јединицама 20-45 дана, у циљу одмора и појачања капацитета биолошке породице. Предах би у условима наше општине био сјајан пилот пројекат и увод у трајно обезбеђивање услуге становања уз подршку.

Услуге становања уз подршку и предах се веома тешко може реализовати без подршке удружења особа са инвалидитетом с обзиром да су трошкови ових услуга веома велики у самосталној организацији установа. Ово потврђује и пракса из целе Србије и околних земаља

Друштво инвалида Врбас

Друштво инвалида Врбас је удружење грађана (непрофитна невладина организација) основано са циљем да побољша положај ОСИ на територији Општине Врбас. ДИВ је уједно и прво удружење тог типа на територији општине Врбас. Ради остваривања својих циљева удружење: прикупља, обрађује, објављује научну и стручну литературу везано за особе са инвалидитетом о њиховим правима, лечењу и положајем у друштву, организује, само или у заједници са другим организацијама и удружењима, стручне скупове, саветовања, семинаре и друге облике едукације у области особа са инвалидитетом, организује волонтерске акције, сарађује са универзитетима, школама, стручним удружењима и другим организацијама у земљи и иностранству које се баве особама са инвалидитетом, помаже свим особама са инвалидитетом који се налазе у категорији тешких инвалида (параплегицима, квадриплегицима, слепим и глувим особама). Удружењу грађана "Центар за развој заједништва" из Врбаса је на Конкурсу за

Јавне радове код Националне службе за запошљавање одобрено је ангажовање 2 извршиоца на период од 4 месеца за услугу - Помоћ у кући за децу и омладину са сметњама у развоју коју услугу социјалне заштите до сада нисмо имали у општини Врбас. Са два извршиоца је закључен уговор о привременим и повременим пословима на период од 01.08. до 30.11.2017. године. Од наведених извршилаца јавног рада, једно лице је особа са инвалидитетом. Према одлуци финансијера јавних радова – Канцеларије за европске послове, одобрена су им и средства за материјане трошкове за набавку хигијенских пакета за децу кориснике услуге Помоћ у кући. Удружење је ангажовано и на успостављању нових услуга социјалне заштите – педагошки асистент и лични пратилац за период од 4 месеца за ученике основних школа у Врбасу.

Савез инвалида рада Војводине, општинска организација инвалида рада Врбас са седиштем у Врбасу улица Саве Ковачевића број 94 је социјално-хуманитарна, недобитна организација која на добровољном и интересном организовању окупља и учлањује инвалиде рада прве, друге и треће категорије инвалидности и преостале радне активности и лица којима је у складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом утврђен статус инвалида рада, ради задовољавања њихових заједничких интереса који проистичу из Устава, закона и Статута. У питању је организација особа са инвалидитетом која има међународно признат статус.

Активности које спроводи за својих 456 чланова подразумевају набавку прехранбених производа и грева на рате, прикупљање и обрада документације за подношење захтева за рекреативни одмор у бањама, услугу животног осигурања пензионера свих категорија. Додатне активности обухватају организовање излета и посета другим организацијама ОСИ, учешће у културно-забавним манифестацијама, организовање креативних радионица за чланове и набавку и дистрибуцију пакета хуманитарне помоћи.

Пројекат „И ми смо ту“ 2019.

Пројекат има за циљ едукацију омладине о инклузији и приближавању потреба и начина живота особа са инвалидитетом. Пројекат “И ми смо ту”, представља континуирану активност Удружења грађана „Друштво инвалида Врбаса“ у оквиру којег у сарадњи са педагозима и психолозима средњих и основних школа на територији општине Врбас се организују трибине на којима се деци и младима приближавају појам инвалидитета, инклузије и едукују се како да се односе према особама са инвалидитетом у свом окружењу.

Циљ трибине је приближавање особа са инвалидитетом младима како би се: разбиле предрасуде о особама са инвалидитетом, како би се од на ранијег детињства пробудила свест младих да сагледају све људе око себе и схвате њихове потребе, и на послетку како би се охрабрили сви они који су кренули путем инклузије. Многа деца никада нису имала прилику да причају са неком особом у колицима, иако су их можда видели на улици, па се путем ове трибине деци пружа прилика да задовоље природну дечију радозналост која треба да сруши јаз према особама са инвалидитетом.

Пројекат „Заједно за инклузију“

У Црвеном крсту Врбаса спроводи се пројекат „Заједно за инклузију”. Млади са сметњама у развоју кроз разне радионице стичу нове вештине, с циљем да остваре снажнију и ефикаснију социјалну интеграцију и, уколико је то могуће, дођу до samozапослења. Пројекат од 2018. године подржава општина Врбас. У августу 2020. године организован одмор и опоравак на Златибору за 8 корисника Заједничког програма за инклузију – омладина са интелектуалним сметњама, са пратиоцима, за укупно 16 особа-реализовао Црвени крст. Настављена је традиција пружања подршке младима са посебним потребама од стране Црвеног крста Врбаса и општине Врбас, кроз упућивање на одмор у популарне

туристичке дестинације. У октобру 2020. године – Црвени крст је организовао Радну акцију – уређивање просторије у којој се одвијају радионице у Заједничком програму за инклузију, са омладином са интелектуалним сметњама. Производи који настају на овим радионицама могу се купити у креативном кутку Црвеног крста Врбаса. Програм је скоро 15 година финансирала Агенција за развој и сарадњу Швајцарске и Црвеникрст Србије. Претходне године подршку су пружали и ресорно министарство и секретаријат, а сада се реализује уз подршку локалног буџета.

Пројекат Удружења грађана „Мултиарт“ ИНКЛУЗИЈА НИЈЕ ИЛУЗИЈА

Удружење "Мултиарт" већ пет година организује летње кампове за децу и младе са развојним тешкоћама и њихове родитеље. Поред групе породица из Врбаса, у раду кампа учествују и партнерска удружења и породице из многих градова Србије - Сомбора, Врања, Сврљига, Ниша, Варварина и Књажевца, што кампу даје шири значај и обавезује цело друштво да најснажнијом подршком стане уз њега.

Поред креативних и моторичких радионица, планинских шетњи, вечерњих забава, деца уче и да заједнички спремају оброке. Уз подршку шире друштвене заједнице, сваке године подршку реализацији кампа даје и општина Врбас.

„Плави Врбас“ за пројекат „Са дијабетесом се може лако, ако знаш како“

Поред едукације новооткривених и приближавања појма шећерне болести од стране здравствених радника, дијабетес је велика непознаница. Од дијабетеса у Србији болује 700 хиљада, а у Војводини преко 290 хиљада људи. Према проценама у Општини Врбас, од дијабетеса, болује око 10% становништва, а тај број је константно у тенденцији пораста. Свест о дијабетесу, као појави са којом се сасвим нормално живи и ради није присутна у довољној мери. Овакве појаве (због необавештености и практичног неискључивања) представљају велику потешкоћу у спровођењу нормалног начина живота и добре самоконтроле болести. Овим пројектом предвиђено је мерење нивоа шећера у крви, мерење крвног притиска, мерење телесне тежине и попуњавање интернационалног обрасца за утврђивање висине ризика од настанка дијабетеса, као и адекватну едукацију људи (у даљем тексту активности скрининга грађана). Такође, предвиђено је прављење сајта Удружења, како би скринингом покрили што већи број људи. Због алармантно лоше информисаности грађана о дијабетесу, едуковање и саветовање о здравим стилевима живота, буђење свести код грађана о настанку и последицама дијабетеса је неопходно подићи на виши ниво.

Активне радионице ОСИ-инвалида рада Савез инвалида рада Војводине ООИР Врбас

- Радионице школе сликања;
- Спортско такмичење особа са инвалидитетом на нивоу општине Врбас и учешће на покрајинском такмичењу ОСИ;
- Олимпијада трећег доба у Врњачкој Бањи;
- Едукативне трибине;
- ОСИ-инвалида рада укључени у разне активности;
- Побољшање психофизичког здравља ОСИ;
- Побољшање квалитета живота ОСИ- инвалида рада и лакша инклузија.

Развој и унапређење здравствене, социјалне и инвалидске заштите слепих и слабовидих општине Врбас

Међуопштинска организација слепих и слабовидих Кула, Врбас, Опаца

Организација слепих помаже слепим и слабовидим лицима у пословима остваривања законских права и других бенефиција и у седишту организације и на територијама општина њених чланова. Организује радно окупационе радионице, културне и спортске активности битне за развој компензационих чула слепих и слабовидих, а у циљу њиховог оспособљавања за радно ангажовање и равноправно укључивање у ширу друштвену заједницу. Издаје чланске књижице, књижице за повлашћену возњу ОСИ, снабдева домове здравља и болнице потребним картонима за учлањење, сарађује са офталмолозима у општинама које покрива. Ради патронажни обилазак у свим насељеним местима, набављају учила за слепу и слабовиду децу и старају се о набавци помагала преко Фонда ПИО или Фонда за здравство. Циљеви пројекта су решавање специфичних потреба слепих и слабовидих општине Врбас у областима социјалне и инвалидске заштите, културе, информисања, школовања, запошљавања, оспособљавања, спорта и др. и рад на потпуном укључењу слепих и слабовидих особа у све сфере друштвеног, економског, политичког и културног живота.

***„СУВЕНИРИ“ Удружење за помоћ ментално недовољно развијеним особама
„Кућица“ општине Врбас***

Планира се израда привезака за кључеве. Потребна им је машина за израду привезака, као и други материјал /пластични и метални привесци/. Машина има три секача папира различитих димензија и облика, 4 модле за утискивање дизајна и заштитне пластике за привеске различитих димензија. Када се одабере слика помоћу секача се исече на жељену димензију, постави се у одређени привезак који се налази у модли, позиционира модла са привеском испод потискивача, те се стави заштитна пластика преко дизајна, потисне се и производ је у три корака готов. Машина је једноставна за рад и прилагођена је за рад особа са инвалидитетом. Привеске би понудили Општини, фирмама, сувенирници као рекламни материјал. **Циљ пројекта је оснаживање особа са инвалидитетом као равноправних чланова заједнице и представљање њихових способности и квалитета.**

Знај своја права Удружење „Друштво инвалида Врбас“

Оснивањем Удружења „Друштво инвалида Врбас“ имамо за циљ да окупимо особе са инвалидитетом и чланове њихових породица како би започели процес друштвених промена у локалној заједници. Подизање нивоа свести о инвалидности, упознавање ОСИ са њиховим правима и укључивање ОСИ у све сфере друштвеног живота. Удружење ће оформити пројектни тим сачињен од правника из области соц. права. Чланови пројектног тима ће три пута недељно по два сата у канцеларији Удружења окупљати ОСИ и чланове њихових породица придржавајући се прописаних епидемиолошких мера и уз стручну помоћ и подршку пружати саветодавне услуге из области психосоцијалне подршке и права ОСИ. Такође, уколико то епидемиолошка ситуација дозволи реализоваће се трибине у школама на територији општине, са циљем упознавања и приближавања начина живота ОСИ деци и младима. Од пројекта се очекује подизање нивоа свести о инвалидности, упознавања инвалида са њиховим правима и укључивање инвалида у све сфере друштвеног живота.

Активности локалне самоуправе у претходном периоду на унапређењу квалитета особа са инвалидитетом и њиховог учешћа у јавном животу

- **Обезбеђивање доступности стоматолошких услуга у Дому здравља Врбас**

У Дому здравља "Вељко Влаховић" постављен је лифт за особе са инвалидитетом, како би несметано стигли до стоматолога, а одређено техничко особље добило је сертификат о завршеној обуци за управљање лифтом и он је отворен за употребу.

- **Издавање картице за приоритетно заказивање прегледа код лекара**
- **Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге од стране Центра за социјални рад Врбас**

Центар за социјални рад свим грађанима пружа саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге – интензивне услуге подршке породици која је у кризи, саветовање и подршка родитеља, хранитеља, усвојитеља, подршка породици која се стара о свом детету или одраслом члану породице са сметњама у развоју, одржавање породичних односа и поновно спајање породице, саветовање и подршка у случају насиља, породична терапија, медијација, СОС телефони, активација и друге саветодавне услуге и активности.

- У јуну 2018. године издата дозвола за рад такси возила које је потпуно адаптирано за превоз лица у инвалидским колицима. Врбас је добио прво такси возило за превоз особа у колицима. Аутомобил је потпуно адаптиран за превоз особа са инвалидитетом и омогућава олакшан и директан улаз колицима.
- **Штампање Информатора о правима лица са инвалидитетом (Одељење за друштвене делатности)**
- **Обележавање значајних датума:**

➤ **03.12.2019 – Обележен Међународни дан особа са инвалидитетом**

Низом активности у Центру за физичку културу "Драго Јововић" и просторијама Друштва инвалида Врбаса у Врбасу је обележен 03. децембар - Међународни дан особа са инвалидитетом. С намером да се сви људу мотивишу да стварају и не одустану у борби, као и да се јавности гласно упути порука о положају особа са инвалидитетима, уз мото "Нисмо исти, али смо једнаки", у први план су истакнута достигнућа бројних појединаца и група које нису дозволиле да их било каква ограничења зауставе на путу до успеха и задовољства. Представницима удружења и појединцима који су се истакли спортским резултатима уручене су захвалнице локалне самоуправе. Активно је било у куглани ЦФК, док су холу исте установе свој рад представила и удружења "Мултиарт" и "Кућица". У просторијама Друштва инвалида Врбаса презентоване су активности спроведене у протеклој години.

- **Отворена изложба "Особе са инвалидитетом које су мењале Србију" 05. октобар 2020.**

Организатор, компанија "Color Media Communications", у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, кроз слике и биографије представља јавности животне приче и успехе особа са инвалидитетом, које никаква ограничења нису обесхрабрила и ограничила на путу до спортске, уметничке, научне или било које друге афирмације на највишем нивоу.

У циљу превазилажења предрасуда према особама са инвалидитетом изложбу су отвориле две особе које су се својим резултатима, понајвише у области спорта, нашле на сликама изложбе - Милан Шолаја, параолимпијац, шампион Европе у рођењу на дах и Мара Хорњак, првак Србије у пливању и куглању. Милан и Мара упознали су присутне на отварању са својим животним причама, од најтежих животних тренутака у којима су се

суочавали са ограничењима која ће их трајно пратити у животу, до блиставих тренутака успеха који су доказали да нема непремостивих препрека и немогућих достигнућа за људе решене да се боре и раде.

Увек наглашавам да све радим и због себе, свог личног успеха и сатисфакције, али и због људи којима је потребна подршка, позив да не одустану и позив да се боре са свим ограничењима. Хвала организаторима кампање 'Они су мењали свет' и 'Особе са инвалидитетом које су мењале Србију' што указују на потребе и положај особа са инвалидитетом, али хвала и општини Врбас која се укључила у акцију и труди се да помогне особама са инвалидитетом. Поносан сам што сам део ове кампање", рекао је Шолаја. Иако га је пандемија коронавируса спречила да и у овој години учествује на Европском првенству и покуша да још једном обори рекорд који сам држи, Милан не одустаје од спортских активности и нада се што скоријем повратку у такмичарски процес.

- Увођење инклузивних политика (ублажених критеријума) за **ученике и студенте са хендикепом у конкурсе за стипендије које додељују јединице локалних самоуправа ученицима и студентима. Општина Врбас је расписала конкурс за студентску стипендију и за студенте са хендикепом**

ЗАКЉУЧАК О ЦИЉНОЈ ГРУПИ

Заштита особа са инвалидитетом је један од најосетљивијих и најспецифичнијих елемената друштвено-развојне, економске и пре свега социјалне политике уопште. Наш задатак јесте да афирмишемо развој инвалидске заштите у оквирима модерне, плуралне социјалне политике имајући у виду особу са инвалидитетом као појединца, личност са свим општим и специфичним потребама. Системска решења морају свакој групацији особа са инвалидитетом омогућити да обликују, изражавају и реализују своје основне развојне потребе као и посебне интересе, да имају једнаке могућности као и особе без инвалидитета, а пре свега да имају право на различитост. Данас се положај особа са инвалидитетом мора посматрати пре свега као питање људских права. Инвалидност је сложен друштвени феномен који практично задире у све области савременог живота и изискује мултисекторски приступ и сарадњу различитих органа власти, локалних самоуправа, цивилног сектора и самих особа са инвалидитетом и њихових организација. Нагласак се ставља на гарантовање равноправности особа са инвалидитетом, на недискриминацију и њихово пуно учешће у друштву.

У Општини Врбас се већ дуги низ година предузимају различите мере и активности у свим областима друштвеног живота уз истовремено усклађивање Општинске одлуке о социјалној заштити и других законских и подзаконских аката са националним нормативима. Тако су, до сада, и у области унапређења положаја особа са инвалидитетом, у најширем смислу, до сада извршени значајни помаци, али имајући у виду да бројни ризици социјалне искључености особа са инвалидитетом имају тенденцију умножавања, потребно је, применом мултидисциплинарног и мултисекторског приступа, константно деловати предузимајући различите активности како би се ови ризици свели на најмању меру.

Становање особа са инвалидитетом представља посебан проблем и директно утиче на изолованост особа са инвалидитетом и обим њиховог друштвеног укључивања. Адаптације места становања особа са инвалидитетом нису системски решене, те су особе са инвалидитетом принуђене да се саме сналазе да обезбеде финансијска средства за адаптације, као и да испуне врло компликоване процедуре за добијање неопходне сагласности. Такође, радне средине су углавном неприступачне, укључујући и у бизнис

сектору, што додатно отежава слободан и равноправан приступ запошљавању особа са инвалидитетом.

Када се посматра приступачност саобраћајница и јавних површина, постојање различитих препрека као што су оштећени тротоари, високи ивичњаци, недостатак тактилних трака и звучних семафора и слично, онемогућава несметано кретање особа са инвалидитетом. Питање приступачности превоза остаје и даље отворено, јер у пракси, јавни превоз је у највећем броју случајева неприступачан, а у Врбасу постоји само једно тзв. Специјализовано такси возило за особе са инвалидитетом, чији капацитет није довољан да задовоље потребе свих потенцијалних корисника.

Стратегија је усаглашена са наведеним документима, а поједине мере представљају наставак или допуњавање мера и активности које су планиране другим документима.

Свакако треба радити на постављању приступних рампи свим јавним објектима: број јавних објеката који немају прилазну рампу износи 75, број јавних објеката који имају прилазну рампу износи 52. Број лифтова, као и број прилагођених тоалета особама са инвалидитетом не одговара потребама лица са инвалидитетом и ту има потребе за побољшањем. Врло важан помак у бољој информисаности особа са инвалидитетом ће чинити гласило које је њима намењено.

Општи циљ:

Изједначавање могућности особа са инвалидитетом у уживању свих грађанских, политичких, здравствених, образовних, економских, социјалних, културних и других права из области живота у локалној заједници.

Појединачни циљеви:

- Унапређење физичке приступачности јавним услугама и производима
- Обезбедити пуну приступачност информацијама, услугама и производима особама са инвалидитетом.
- Створен је локални амбијент за пуну партиципацију особа са инвалидитетом у јавном животу. (Равноправност, недискриминација и пуно учешће особа са инвалидитетом у свим аспектима јавног живота).
-

Предложене мере:

1. Повећати број прилазних рампи на територији општине Врбас
2. Повећати број Установа у којима је омогућен прилаз ОСИ до службених просторија.
3. Повећати број прилагођених тоалета у Јавним установама за лица са инвалидитетом.
4. Повећати број обележених паркинг места за ОСИ на територији Општине Врбас.
5. Успоставити Услугу "Потрчко" и развијати је кроз сарадњу са Црвеним крстом
6. Успоставити Услугу "Храна на точковима" и развијати је кроз сарадњу са организацијом цивилног друштва
7. Повећати број оборених ивичњака
8. Повећати број прилагођених тоалета у Јавним установама за лица са инвалидитетом.
9. Повећати број обележених паркинг места за ОСИ на територији Општине Врбас за 10%.
10. Повећати број специјализованих превозних средстава за потребе унутар градског саобраћаја на територији општине Врбас .
11. Припрема и објављивање у штампаној и електронској форми информатора са сервисним информацијама од значаја за лица са инвалидитетом

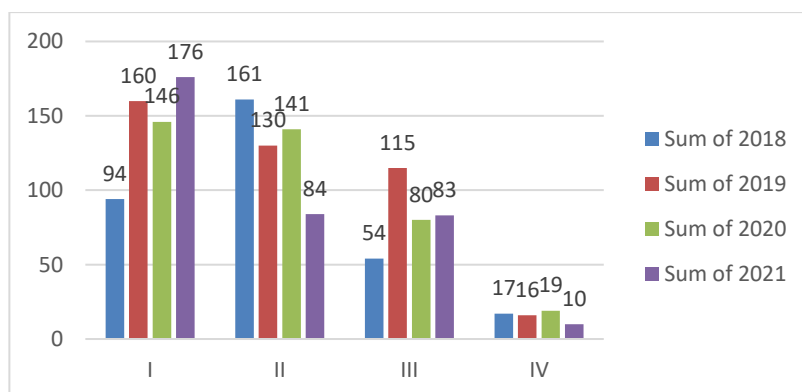
12. Формирати Савет за унапређење положаја ОСИ на територији општине Врбас и одлуком прецизирати делокруг рада (праћење остваривања Стратегије, праћење локалних, покрајинских, националних и других конкурса и учествовање у изради конкурсне документације, давања препорука у вези садржаја локалних манифестација, лобирање; укључивање особа са инвалидитетом у процесе креирања, спровођења и праћења мера и активности по принципу „Ништа о нама без нас”);
13. Константно информисање и подизање нивоа свести друштва о питањима инвалидитета, равноправности и остваривању права особа са инвалидитетом
14. Анализа и евалуација постигнутих резултата ради креирања нових мера и активности, у складу са потребама особа са инвалидитетом;

ДЕЦА И МЛАДИ

За анализу стања, доношење одговарајућих мера у области социјалне заштите деце и младих и праћење њихове реализације неопходно је системско обезбеђивање статистичких показатеља и њихово унапређивање.

У општини Врбас, на основу података о поднетим захтевима за родитељски додатак, рођено је укупно 1590 деце и то : 326 у 2018. години, 421 у 2019., 386 у 2020., 353 у 2021. и до 01.06.2022. године 104.

Број рођене деце по реду рођења на основу оствареног права на родитељски додатак у периоду 01.01.2018 – 01.06.2022.					
		2018	2019	2020	2021
I		94	160	146	176
II		161	130	141	84
III		54	115	80	83
IV		17	16	19	10
		326	421	386	353

На основу броја захтева поднетих Општинској управи Врбас, за исплату новчане помоћи за новорођено дете, у периоду 01.01.2018 – 01.06.2022, број новоређене деце, исказан по месецима рођења, је :

	2018	2019	2020	2021	2022
I	36	32	27	18	48
II	29	37	25	10	29
III	28	31	14	19	21
IV	28	18	15	15	19
V	34	21	22	11	33
VI	29	31	26	8	32
VII	37	29	31	23	30
VIII	29	32	19	20	27
IX	31	40	17	17	26
X	30	31	17	33	30
XI	26	20	1	20	
XII	19	17	28	15	
	356	339	242	191	295

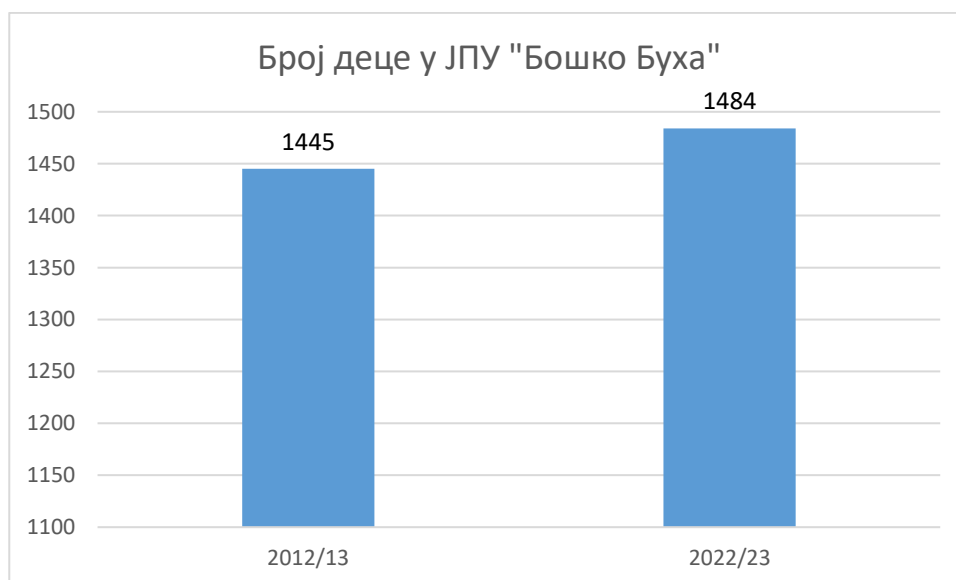
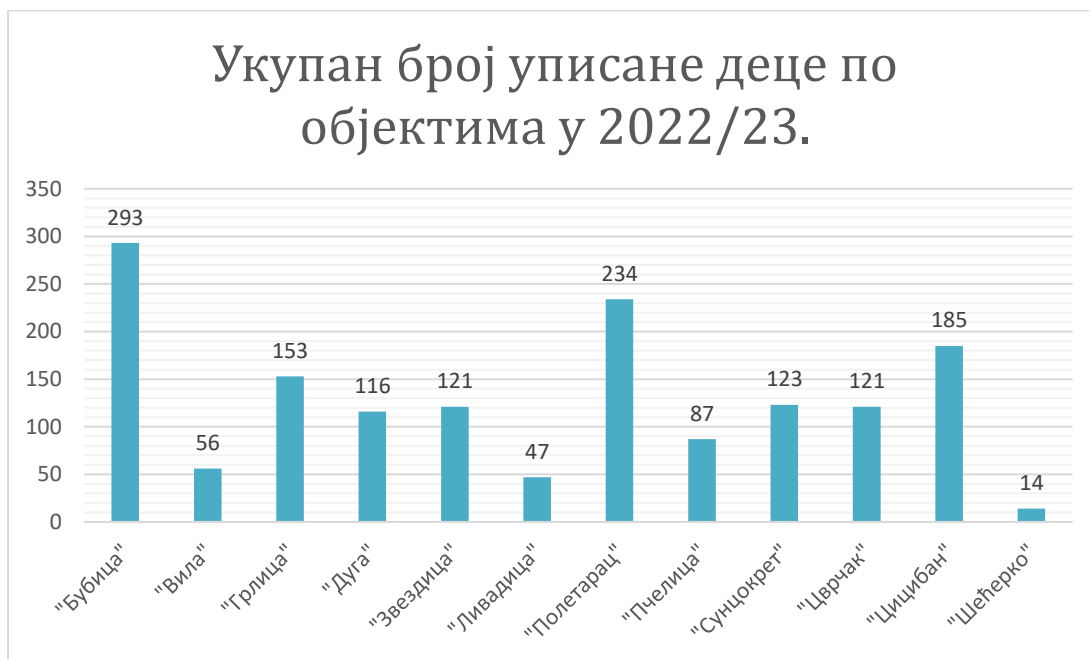
Капацитети Предшколске установе „Бошко Буха“ Врбас

Деца која су обухваћена услугама предшколске установе „Бошко Буха“	2012/13	2022/23.
Број деце	1445	1484

Табеларни приказ броја деце и броја група за 2022/23. годину:

12 објеката Предшколске установе "Бошко Буха"	Целодневни боравак		Полудневни боравак – припрема за школу	
Објекат	Број група	Број деце	Број група	Број деце
"Бубица"	11	282	-	-
"Полетарац"	8	199	11	16
"Сунцокрет"	6	108	1	8
"Звездица"	5	116	-	-
"Вила"	3	53	-	-
"Ливадица"	2	45	-	-
"Шећерко"	1	13	-	-
"Цврчак"	4	105	1	11
"Цицибан"	6	163	1	15

"Дуга"	4	77	2	33
"Пчелица"	4	83	-	-
"Грлица"	5	129	1	18
УКУПНО	59	1373	7	101

Број ученика по разредима у школској 2022./2023 год. на територији општине Врбас

Бр .	ШКОЛА	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII I	Укупно
1	ОШ „Братство-јединство“ Врбас	38	34	38	27	26	34	33	20	275
2	ОШ „Светозар Милетић“ Врбас	109	91	91	81	97	116	104	91	780
3	ОШ „П.П. Његош“ Врбас	61	50	62	58	61	74	69	58	493
4	ОШ „20. Октобар“ Врбас	61	63	61	62	72	64	83	48	514
5	ОШ „Вук Караџић“ Б.Д. Поље	32	31	31	32	31	47	37	34	275
6	ОШ „Ј.Ј. Змај“ Змајево	44	33	31	42	47	40	40	33	310
7	ОШ „Бранко Радичевић“ Савино Село	31	32	23	36	24	38	21	39	244
8	ОШ „Бранко Радичевић“ Равно Село	24	30	31	23	36	24	37	21	226
9	ОШ „Братство-јединство“ Куцура	40	59	46	47	50	56	63	53	414
9.	Основна музичка школа	104	38	35	33	27	21			258
	УКУПНО У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА	440	431	414	412	451	493	493	397	3789

Број ученика у средњим школама у општини Врбас у школској 2022./2023.години

Школа	I	II	III	IV	Укупнопошколи
ССШ „4. јули“ Врбас	186	186	162	128	662
Гимназија „Ж. Зрењанин“ Врбас	144	171	155	147	617
Медицинскашкола	32	32	32	31	127
Укупнопогодини	362	389	349	307	1406

Деца у систему социјалне заштите

Систем социјалне заштите деце у Србији, у складу са основним принципима *Конвенције УН о правима детета и са начелима* на којима се заснивају релевантни закони у Републици Србији, а посебно *Породични закон, Закон о социјалној заштити и Закон о финансијској подршци породици са децом*, оријентисан је на остваривање минималне материјалне сигурности и независности, отклањање последица социјалне искључености и превенцију и санирање последица злостављања, занемаривања и експлоатације. Утемељење циљева система социјалне заштите налази се у Уставом Републике Србије гарантованим правима: праву на живот, опстанак и развој, праву на поштовање најбољег интереса детета, праву на једнак третман, односно недискриминацији, и праву на уважавање мишљења детета, односно на партиципацији детета. Деца су корисници права и услуга у систему социјалне заштите када су им услед животних околности угрожени здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не могу да достигну оптимални ниво развоја. Циљеви социјалне заштите уопште, а тиме и социјалне заштите деце, остварују се пружањем услуга социјалне заштите и активностима које одређују или отклањају зависност од социјалних служби.

Удео деце која користе услуге система социјалне заштите је такође континуирановисок . У 2020. години 15,6% деце у Србији је било на евиденцији ЦСР –остваривало права, користило услуге или су према њима примењиване мере изобласти социјалне и породично – правне

заштита док је у Врбасу исте године 7,17% децекористило услуге или су према њима примењиване мере изобласти социјалне и породично - правне заштита.

□ Континуирано висока заступљеност социо-материјално угрожене деце наевиденцији ЦСР последица је рањивости ове категорије што показују истраживања о сиромаштву

- Број деце на смештају деце у Врбасу (домском и породичном) 2022.године је 48.

☐ Без системског дугорочног улагања у услуге намењене породици, услугесмештаја или материјална давања представљају само парцијална решења која не утичу на друге, комплексније проблеме и рањивости породица којеводе усиромаштво, материјалну депривацију, дискриминацију и психо-социјалне проблеме услед чега наравно трпе деца.

☐ Деца без родитељског старања уживају посебну друштвену заштиту. Старатељство је посебан облик породично правне заштите намењен деци безродитељског старања и деци којој је у одређеним животним околностима потребно правно заступање које не могу да обезбеде родитељи.

- Број деце у Врбасу којима су одређени старатељи је 22.

Деца без родитељског старања обезбеђује се смештај у циљу даљег несметаног развоја, повратка убиолошку породицу и осамостаљивања. Четири су основна вида смештаја деце без родитељског старања: (1) породични смештај, односно смештај у хранитељску породицу, (2) сроднички смештај, неформални смештај, (3) смештај у установу за децу и младе и (4) смештај у прихватилиште.

- Број деце у Врбасу у породичном смештају-10.

Породични смештај – хранитељство је мера заштите детета без родитељског старања или детета са родитељским старањем које привремено не може да живи са својим родитељима. Детету на хранитељству обезбеђује се, у складу са законом, адекватан облик хранитељства и хранитељска породица у складу са његовим специфичним потребама и остваривањем најбољег интереса. Хранитељи преузимају непосредну бригу о детету и имају дужност да сестарају о његовом здрављу, развоју, васпитању и образовању, а у циљу његовог оспособљавања за самосталан живот и рад.

- Број деце у хранитељским породицама у Врбасу-23.
- Број пријава насиља у породици над децом евидентираних од стране ЦСР у току 2021. године износио је 10.

Према врстама насиља у 2021. години доминирају пријаве због физичког насиља над децом У ЦСР је у 2021. години евидентирано: 23 пријаве занемаривања детета 6 пријава физичког насиља, 1 пријава сексуалног насиља и није било пријава економског насиља. Удео девојчица и дечака за коју је пријављено насиље је 35% удео дечака 65 % удео девојчица у свим врстама насиља у десетогодишњем периоду.

☐ Материјално угрожена деца

На основу Одлуке о финансијској подршци породици са децом („Службени лист Општине Врбас“ број 9/2018, 34/2020, 31/2021) права на финансијску подршку породици са децом из члана 1. ове Одлуке су:

1. Право на поклон деци рођеној 1. јануара и на Дан града 20. октобра
2. Право на новчану помоћ породици за новорођену бебу
3. Бесплатан или регресираан боравак деце у предшколској установи
4. Право на бесплатну или регресираану ужину ученика основних школа
5. Свако треће дете у породици има право на 100 % регресираан боравак у предшколској установи, 100% регресираану ужину у основној школи и 100% регресираан превоз за ученике у средњој школи.
6. Право на помоћ деци из вишечланих породица за четврто и свако наредно дете,
7. Услуга продуженог боравака у основној школи за ученике из социјално

угрожених породица

8. Право на бесплатне или регресирани трошкове превоза ученика средњих школа

9. Право на регресирање трошкова смештаја у домовима ученика и викенд карте ученика средњих школа

10. Право на регресирање трошкова приватног смештаја и викенд карте за ученике средњих школа

11. Право на бесплатне или регресирани трошкове превоза студената,

12. Право на стипендије за најуспешније студенте високошколских установа чији су оснивачи Република Србија и Аутономна Покрајина Војводина

Услуга продуженог боравка у основној школи за ученике из социјално угрожених породица остварује се у оквиру продуженог боравка у основној школи у којој ученик похађа редовну наставу, а уводи се за ученике чија је породица корисник новчане социјалне помоћи или је ученику продужени боравак препоручен Мишљењем Интерресорне комисије општине Врбас у текућој школској години.

Услуга продуженог боравка је бесплатна за кориснике и остварује се од првог дана наредног месеца од дана достављања Упута о коришћењу услуге социјалне заштите основној школи коју ученик похађа и траје, најкасније, до краја школске године, уз праћење школског тима за инклузивно образовање.

- Регесиран смештај деце у предшколској установи 468 од којих је 59- регесирано 100%
- Бесплатни уџбеници и школски прибор
 - Бесплатни уџбеници за децу: 313
 - Бесплатни уџбеници за ученике са сметњама у развоју: 51
 - Бесплатни уџбеници за децу из породица које примају социјалну помоћ: 210
 - Помоћ у виду школског прибора у школској 2021/2022. години остварило је 428-оро деце.
- Помоћ у виду школског прибора у школској 2021/2022. години остварило је 428-оро деце.
 - Регесирану ужину користи 869 ученика
 - Регесиран превоз ученика и студената:

-за градски превоз користи 75 ученика

-за превоз ученика средњих школа који похађају школе изван територије општине Врбас 242

-за превоз студената 128

- Регесирани 100% продужени боравак у школама користи 20 деце
- Једнократна помоћ ученицима из вишечланих породица: 89
- Регесирање смештаја у ученичким домовима за средњошколце 151

Бесплатни излети:

1. Заједнички програм за инклузију, деца из маргинализованих породица- средства Црвеног крста Србије и СО Врбас 30 учесника
2. Заједнички програм за инклузију, младе особе са интелектуалним сметњама- средства Црвеног крста Србије и СО Врбас 30 учесника
3. Млади волонтери- средства Црвеног крста Србије 10 учесника

Бесплатни одмор и опоравак:

1. Летњи камп- сопствена средства учесника 20 учесника
2. Летња школа Црвеног крста, Баошић, средства СО Врбас 50 учесника
3. Летња школа Црвеног крста, Бачка Паланка, средства Владе АП Војводине 20 учесника

Сви учесници су корисници програмских активности Црвеног крста:

1. Заједнички програм за инклузију
2. Народне кухиње
3. Награђени учесници са ликовно литерарних конкурса Црвеног крста
4. Волонтери

Укупно 160 учесника у планираним активностима, број може бити већи или мањи у односу на финансијска средства и планове Црвеног крста Војводине/ Црвеног крста Србије.

За сиромашне породице са децом најважнији видови помоћи уaturi су обезбеђење одеће и обуће (у сарадњи са Црвеним крстом, а и кроз иницијативу школе и Предшколске установе.)

- Један од важних сегмената политике социјалне заштите на локалном нивоу су једнократне и додатне новчане помоћи, као и помоћ уaturi занасиромашније појединце и породице.

У 2021.год. 1886 захтева за једнократну новчану помоћ а 1703 укупно корисника новчане социјалне помоћи од тога 570 деце.

Једнократне новчане помоћи се додељују по упуту интерресорне комисије, у ситуација када је дете у Дому па је родитељима потребан новац за трошкове пезова детета, и у другим разним ситуацијама. Али не често. Једнократна помоћ се пише на одрасле, те они располажу новцем. У 2021.години укупно 21 захтев на име малолетног детета

Деца са сметњама у развоју

Интерресорна комисија основана је 19.11.2010. године, решењем о именовању чланова општинске Интерресорне комисије за пружање додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету или ученику бр: 610-42/2010-IV/04 од 19.11.2010. године. Структура њеног чланства је у складу са одредбама члана 6. став 3. Правилника ододатнојобразовној, здравственојисоцијалнојподршцидететуиученику ("Сл. гласник РС", бр. 63/2010).Инклузивно образовање подразумева једнако право и доступност образовног-васпитног система за свако дете без дискриминације, уз обезбеђивање потребне подршке у складу са потребама и индивидуалним начином функционисања детета .

На основу базе података Интерресорне комисије извршена је анализа потребе за додатном подршком дефектолога деци са сметњама у развоју у образовном систему.

По доминантној тешкоћи

Доминантна тешкоћа	Број деце 2019. г.	Број деце 2020. г.	Број деце 2021. г.
1.Сметње у развоју и инвалидитет			
Сметње у интелектуалном функционисању	12	8	10
Комуникацијске сметње (сметње из спектра аутизма и АДХД)	7	3	8
1.3. Инвалидитет: телесни инвалидитет (недостаци делова тела) моторичке сметње (отежано	7	2	1

кретање и/или коришћење руку, потпуна немогућност ходања и/или коришћења руку), чулне сметње (значајна слабост или лепило, наглувост или глувоћа)			
Вишеструке сметње (удружене две или више интелектуалних/комуникацијских сметњи/инвалидитета).	9	15	25
2. Специфичне тешкоће у учењу			
2.1.Тешкоће у читању, писању или рачунању, (уколико нису присутне интелектуалне или чулне сметње)	1	1	4
2.2. Тешкоће у учењу због проблема у понашању или емоционалном развоју		2	3
3. Деца из социјално-економски нестимулативних средина		1	
3.1. Деца из сиромашних породица	2		
3.2. Деца из породица која не говоре језиком средине (на коме се одвија образовни процес)			
3.3. Деца која дуже време бораве у болници или социјалној установи за смештај			
3.4. Деца мигранти у покрету-сезонске миграције			2
4.Друго (дописати) 4.1. Емотивно-социјална незрелост и проблеми са говором 4.2.Вршњачко насиље 4.3.Социоемоционалне тешкоће и насиље старијег брата	3		
Укупно деце и ученика*	41	32	54

По узрасту

Узраст	Број деце 2019. г.	Број деце 2020. г.	Број деце 2021. г.
0-3 године	3	0	1
3-6,5 година	15	9	15
6,5-10 година	11	7	18
10-14 година	6	10	13
14-18 година	6	6	7
Укупно*	41	32	54

АНАЛИЗА ПОТРЕБЕ ЗА ДОДАТНОМ ПОДРШКОМ ЛОГОПЕДА У ОПШТИНИ ВРБАС НА ОСНОВУ ПОДАТАКА ИРК

Препорука за третмане у:	2019.	2020.	2021.
Општа болница Врбас	6	8	4
ПУ „Бошко Буха“ Врбас	13	9	1
Сервисни Центар ШОСО „Милан Петровић“	19	11	15
ОШ „Братство Јединство“ Врбас	2	2	5

Табела 1: Број деце по годинама и препорукама за третмане логопеда у наведеним институцијама.

Узраст деце	2019.	2020.	2021.
Деца предшколског узраста	18	10	6
Деца основношколског узраста	9	14	14

Врста сметње	2019.	2020.	2021.
Специфичне сметње у учењу (дислексија, дисграфија)	2	2	4
Поремећаји артикулације	3	3	4
Говорно-језички поремећаји развојног доба	22	15	18

Одлуком о социјалној заштити грађана општине Врбас се дефинише да се у Дневном боравку за децу и младе са сметњама у развоју и омладину са инвалидитетом обезбеђује деци са сметњама у развоју и омладини са инвалидитетом здравствена заштита, васпитно-образовани рад, оспособљавање за рад и радне активности, радна и окупациона терапија и културно-забавне и рекреативне активности, према њиховим способностима и склоностима. Седиште Дневног боравка налази се у Врбасу, Маршала Тита број 126. Дневни боравак се налази у саставу Центра за социјални рад Општине Врбас коме се поверава управљање, коришћење и одржавање објекта и који се обавезује да изврши осигурање објекта и опреме

- Право на дечији додатак 01.01.2022. до 31.10.2022. остварилоје 869 корисника.

Планиране мере подршке деци у ризику од измештања из породице:

1. Свратиште за децу (потенцијални реализатор Црвеном крсту, уређење санитарних просторија и вешераја.)
2. Планирање набавке контејнера за половну одећу и обућу .
3. Планирање саветовалишта за прворотке, самохране родитеље и децу раног узраста, нпр. "Дечији саветник"
4. Увођење продуженог боравка за ученике основних школа
5. Планира се формирање Саветовалишта за репродуктивно здравље адолесцената.

Деца жртве насиља

Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године
„Службени гласник РС„ бр 80 од 3.јуна 2020. Дефинише насиље међу децом (назива се и вршњачко насиље) намерна је, свесна жеља да се узнемири/малтретира, застраши, нанесе повреда другој особи – вршњаку. Најчешћи облици вршњачког насиља су: вербално злостављање, отимање и уништавање ствари, присиљавање и уцењивање других да раде оно што им је наређено, батине и физичко повређивање, новчано уцењивање, претње оружјем и сексуално насиље, социјална изолација детета, исмевање, вређање. Родно засновано насиље међу и над децом је сваки чин насиља над особом због рода, пола или сексуалне оријентације, а може да укључи родне предрасуде и дискриминацију (сексизам), родно укалупљивање и сексуалну објектификацију, сексуално узнемиравање, насиље у (раним) партнерским везама, насиље због сексуалне оријентације и друге форме физичког, сексуалног и психичког насиља заснованог на роду.

Родно засновано насиље међу и над децом је сваки чин насиља над особом због, рода, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета а може да укључи родне предрасуде и дискриминацију (сексизам), родно укалупљивање и сексуалну објектификацију, сексуално узнемиравање, насиље у (раним) партнерским везама, насиље због сексуалне оријентације и родног идентитета и друге форме физичког, сексуалног и психичког насиља заснованог на роду. Реч је о кршењу људских права и облику дискриминације које доводе до или могу да доведу физичке, сексуалне, психичке, односно финансијске повреде или патње за жртве, обухватајући и претње таквим делима, принуду или произвољно лишење слободе, било у јавности или у приватном животу.

Структурно насиље обухвата насиље које је укорено у социјалним структурама које одликују неједнакости. Манифестације овог типа насиља могу се кретати од неједнаких шанси за васпитање и образовање, право на здравствену заштиту, запослење, до расних неједнакости, глади и сиромаштва, као последица економског насиља, родне неправедности, неодговарајућих законских решења. Ти облици неправди су институционализовани и обухватају шире социјалне односе, као што су класни (експлоатација), родни (сексизам), међуетнички (национализам, етноцентризам) и слично.

Институционално насиље представља насиље учињено од стране професионалаца у институцијама, а може да обухвати директно насиље према корисницима услуга, као и ставове и понашања која воде неосетљивом опхођењу, занемаривању потреба и ускраћивању помоћи, умањивању учињеног насиља или последица, окривљавању жртве, неделотворном, неефикасном и неповезаном поступању, која доприносе поновној виктимизацији корисника услуге, односно жртве насиља.

УНИЦЕФОВА студија ***Детерминанте и фактори насиља над децом у Србији*** (Издавач публикације УНИЦЕФ Србија, датум објаве публикације август 2017.године) пружа

документоване увиде у оне аспекте насиља који до сада нису били у средишту политика посвећених превенција и заштити деце – детерминанте и факторе који покрћу насиље, ради дефинисања нових националних политика. Налази истраживања показују да је насиље према деци у Србији широко распрострањено у различитим облицима. Типови насиља према деци могу се поделити према две основе: врста повреде која се наноси детету и према контексту у коме насиље одвија.

УНИЦЕФ са партнерима покреће од септембра 2022.године свеобухватну кампању за промовисање ненасилног васпитног дисциплиновања деце под мотом „Буди рука која воли и реч која соколи“. У последњих 15 година све је мање деце у Србији која су изложена насилном дисциплиновању у својим домовима. Ипак, скоро половина (45 одсто) деце узраста од једне до 14 година и даље доживљава телесно и психолошко кажњавање. Овакве васпитне методе најчешће се примењују код мале деце која већ у узрасту од 2 до 3 године добијају прве батине.

Охрабрујуће је да је преко 90 одсто родитеља сагласно да насилна дисциплина није добра за дете. Она повређује и понижава дете, развија неповерење и несигурност, а непожељна понашања се неретко понављају. Јер ауторитет који се гради на страху и насиљу производи страх и насиље које дете преноси и на односе са другима, често током целог свог живота.

Раскорак између широко распрострањене свести о томе да насилна дисциплина није добра и чињенице да се и даље примењује говори о томе да је родитељима данас више него раније потребна подршка у савладавању изазова родитељства и усвајању алтернативних, позитивних дисциплинских пракси.

Чувам те - национална платформа за превенцију насиља у школама омогућава деци да пријаве вршњачко насиље или неки други облик насиља на тој платформи.

На онационалној платформи за превенцију насиља у школама је могуће похађати бесплатне онлајн обуке:

- Обука за запослене-породично насиље
- Како да помогнем детету да не буде мета вршњачког насиља
- Заштита деце са сметњама у развоју од дискриминације и занемаривања
- Шта можеш да урадиш ако имаш сазнање да друг или другарица трпе насиље
- Безбедно коришћење дигиталне технологије, превенција дигиталног насиља
- Шта треба да уради родитељ када има сазнање о насиљу у школи

Налази истраживања показују да је насиље према деци у Србији широко распрострањено у различитим облицима. Типови насиља према деци могу се поделити према две основа: врсти повреде која се наноси детету и према контексту у коме се насиље одвија.

Према врсти повреде разликујемо: физичко психолошко/емоционално, сексуално насиље, занемаривање које детету ускраћује задовољење потреба и спречава његов развој, експлоатацију (штетну употребу детета у сврхе профита, рада, или сексуалних и других активности) принудни брак и структурно насиље.

Структурно насиље је посредно насиље уткано у друштвене структуре које одликују неједнакост и дискриминација, укључујући неравноправне могућности за образовање, здравствену заштиту или запошљавање, глад, сиромаштво, расизам, родну неравноправност, као и друге институционализоване форме неправде које наносе штету деци и спречавају њихов развој.

Врсте насиља разликујемо и у зависности од тога у каквом контексту се насиље одвија:

Насиље над дететом у породици обухвата све облике насиља којима је дете изложено у домаћинству и/или од чланова породице и сродника, укључујући и присуствовање насиљу између одраслих.

- Насиље у школи обухвата све облике насиља који се одвијају између деце, тзв. вршњачко насиље, као и насиље које према деци врше одрасли (наставно и/или ненаставно особље).
- Социјално насиље у школи
 - Облици социјалног насиља у школи, односно понашања и злостављања деле се по нивоима, од првог до трећег нивоа и могу бити следећи:
 - Први ниво социјалног понашања, односно социјалног насиља у школи и злостављања може бити добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.
 - Други ниво социјалног понашања, социјалног насиља у школи и злостављања може бити ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање.
 - Трећи ниво социјалног понашања, социјалног насиља у школи и злостављања може бити претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.
 - Дакле, социјално насиље у школи међу вршњацима се дешава када неко искључује из групних активности, оговара, када се причају лажи о некој особи, или се наговарају други да се с том особом не друже.
- Насиље у институцијама обухвата све облике насиља који се одвијају према деци смештеној у резиденцијалне установе за бригу о деци (вршњачко као и насиље одраслих према деци)
- Дигитално насиље представља све облике насиља који се одвијају путем дигиталних средстава комуникације и на интернету.
- Насиље у заједници обухвата различите облике директног насиља које према деци врше непозната лица или познаници, али и структурне облике насиља који се манифестују као друштвено искључивање и дискриминација.
- **Социјално насиље**
- Социјално насиље, социјално понашање, социјално насиље у школи и злостављање је понашање којим се искључујете и ученици из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајањем од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба.

Протокол о међусекторској сарадњи на превенцији и заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања за општину Врбас је донешен марта 2018. године. Овај протокол предвиђа формирање локалног Интерсекторског тима за превенцију и заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања. Њега чине делегирани представници институција / организација, а задужени за креирање и спровођење Протокола. Центар за Социјални рад је координатор Интерсекторног тима за заштиту деце од насиља. Задужен је за планирање, реализацију и евалуацију Протоколом дефинисаних облика сарадње.

Решење о образовању Координационог тела за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас је објављено у „Службеном листу општине Врбас”, бр 17/2022.

Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас планира спровођење следећих мера:

- Предузимање превентивних мера и активности кроз едукације у виду стручних састанака, радионица, трибина, стручних скупова, семинара
- Учествовање у превенцији у сарадњи са ученицима, наставницима, психолошко-педагошким установама родитељима, како би се смањила појава насиља међу ученицима
- Правовремено препознавање и адекватно и ефикасно реаговање на све облике насиља, те омогућавање сарадње између свих учесника у заштити безбедности ученика
- Упућивање препорука и праћење доследности примене истих, остваривање редовне комуникације са медијима, и редовно учествовање у реализацији програма и пројеката за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама, и другим мерама намењених заштити безбедности ученика
- Подстицање активне сарадње између свих учесника, односно спољних фактора, као што су Центар за социјални рад и Министарство унутрашњих послова, и унутрашњих фактора, као што су запослени у школама, психолошко-педагошка служба и директор, како би се обезбедила безбедност ученика
- Квартално прикупљање и обрађивање података од Тимова за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у основним и средњим школама у Србији
- обука педагошко-психолошких служби и секретара школа и чланова ученичких парламената на територији

СНАГЕ

- Приоритети, циљеви и активности одређени Локалним акционим планом за младе (период од 2015. – 2019. године) су реално засновани, остварљиви.
- чланство Канцеларије за младе у Националној асоцијацији Канцеларија за младе и сарадња са колегама из Асоцијације
- активности Волонтерског клуба младих основаног у оквиру Канцеларије за младе
- Успешне пројектне активности Канцеларије за младе: опремање Канцеларије за младе, обезбеђивање сегменталне бине
- Сарадња образовних установа и Канцеларије за младе у пројекту «Полиција у локалној заједници».
- Сарадња са Националном службом за запошљавање у оквиру предвиђених програма пр. “Како написати бизнис план” обука, реализација пројекта “Клуб за тражење посла”.
- Канцеларија за младе је Обезбеђена је комплетном опремом рачунара, пратећом опремом за бројне активности, као и неопходним канцеларијским инвентаром,.. Сарадња са организацијама цивилног друштва: „Мултиарт“, „Друштво инвалида Врбаса“ који користи Канцеларију за младе за своје активности.

СЛАБОСТИ

- Дискриминација младих нарушеног здравља – млади са инвалидитетом, ХИВ позитивни, уживаоци наркотика.(Млади угроженог здравља срећу се са дискриминацијом средине.)
- Млади нису довољно мотивисани те је ниво њиховогучешћа на ниском нивоу, најчешће због непостојања културе активног учествовања у друштвеном животу
- Најчешћа ризична понашања младих: пушење, злоупотреба алкохола и дрога, злоупотреба психоактивних супстанци зависност од рачунара, игрица, интернета, кладионица, незаштићен секс, насиље, неадекватна физичка активност и неадекватна исхрана.
- Запостављена брига о менталном здрављу младих - различите тешкоће адолесцентног периода .
- Осипање деце из образовног система, када су у питању основне и средње школе са територије општине Врбас
- Појаванасиља међу младима дубоко погађа њихове породице, пријатеље и ширу и ужу заједницу
- Два пута већа незапосленост младих у односу на општу популацију, али и недовољна

-Искуство у организацији спортских такмичења пр. “Street Workout” такмичење у уличном вежбању где се окупља велики број младих, циљна група млади од 15 до 30 година.	укљученост у активно тражење посла.
МОГУЋНОСТИ - Промовисати активизам младих на местима која су њима блиска -Учешће младих у пројектима ослањајући се на сарадњу са Удружењима младих и Канцеларијом за младе. Подржати пројекте међусекторске сарадње -Унапредити знања и вештина актера омладинске политике за активно учешће у друштвеним процесима (лидерске вештине, стратешки, организациони, волонтерски, пројектни менаџмент, упознавање са правним регулативама, управљање развојним процесима и сл.). - Оснаживати постојеће и развијати иновативне приступе у области превенције насиља и дискриминације. - Повећати видљивост рада Канцеларије за младе, ученичких и студентских парламената. -Организовање сајмова, форума, трибина младих ради међусобног информисања о удружењима младих и за младе, њиховим активностима пројектима и др. информацијама значајних за младе на локалном и покрајинском нивоу. - Развијање волонтерског тима при канцеларији за младе	ПРЕПРЕКЕ - Организације које се баве волонтерским радом нису умрежене; - Нестабилни извори финансирања за овакве пројекте. - Потенцијално штетни медијски садржаји (насиље, рекламе, стереотипи или порнографија), утицаји медија и штетних садржаја, регулација и саморегулација (конвенције, национални закони и етички кодекси новинара и оглашивача), те нове технологије и њихова друштвена улога. - Негативне друштвене тенденције (пораст болести зависности, криминала, насиља). - Неконкурентност на тржишту рада утиче на развијање осећаја беспомоћности што за крајњу последицу може да има социјалну искљученост као и дуготрајнију економску зависност. - Недовољно издвајање материјалних средстава од стране државе за ангажовање младих и корисно коришћење слободног времена. -Понуђени садржаји неприлагођени уметничким и научним афинитетима младих.

У Приручнику за укључивање циљева одрживог развоја у локалне омладинске политике Татијане Павловић Крижанић се наводи да за младе и остваривање циљева омладинских политика посебно важни следећи циљеви:

- Циљ 1. Смањити ризике сиромаштва и социјалне искључености младих;
- Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација, жена и мушкараца;
- Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно, квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све;
- Циљ 5: Окончати насиље и дискриминацију према женама и девојкама обезбеђивањем једнаких могућности у свим сферама живота;
- Циљ 8. Промовисати континуирани, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све;
- Циљ 11. Трансформисати градове и насеља у инклузивне, безбедне, отпорне и одрживе животне просторе;
- Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити

приступ правди за све и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима.

ЗАКЉУЧАК О ЦИЉНОЈ ГРУПИ:

Подршка општине Врбас раном развоју деце кроз учешће у пројекту "Подршка подстицајном родитељству" који спроводи Унисеф уз подршку Владе Србије и ЛЕГО фондације приближавамо се задатом циљу да што већи број деце и њихових родитеља осети добробит унапређених услуга.

Економско оснаживање родитеља је стално опредељење општине Врбас кроз континуирано унапређење *Одлуке о финансијској подршци породици са децом*. Опредељеност ка што већој доступности права из области друштвене бриге о деци је материјализована и кроз публикацију *Информатор о правима из области друштвене бриге о деци* које је припремило надлежно Одељење за друштвене делатности.

Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. Године"Службени гласник РС", број 80 од 3. јуна 2020.

Жељене промене усмерене су ка следећим приоритетима препознатим као минималан услов без којег даљи развој овог система није могућ:

- 1) Препоручује да политике борбе против сиромаштва и социјалне искључености, посебно оне које су посебно намењене побољшању укључености конкретних група (Роми, особе с инвалидитетом, деца у уличној ситуацији и *LGBTI* деца),
- 2) Формирање **Савета за права детета** као кључног механизма за координацију, праћење и евалуацију мера и активности за превенцију и заштиту деце од насиља.
- 3) **Јачање међусекторске сарадње** – Међусекторска сарадња и успостављање партнерства је један од предуслова ефикасног функционисања система превенције и заштите деце од насиља.
- 4) **Побољшање ефикасности система праћења** – Препоручује се јачање система праћења спровођења протокола, ефикасности међусекторских тимова.
- 5) **Унапређивање компетенција запослених у институцијама које се баве децом** – Препоручује се развој програма обуке за примену стратегија, акционих планова и протокола које се односе на заштиту деце од насиља,
- 6) **Развој услуга превенције, директне подршке и заштите деце из осетљивих група** – Ту се убрајају: деца са сметњама у развоју и инвалидитетом, деца у сукобу са законом, деца изложена децјем раду, децјем, раном и принудном браку, деца из ромских насеља, деца која су мигранти и избеглице, а нарочито деца без пратње. Препоручује се развој система идентификовања и раног упозоравања у овим областима, као и проширење и омасовљење и обезбеђење одрживог финансирања постојећих услуга..

Подржавајући националну платформу за превенцију насиља „Чувам те”, општина Врбас је формирала Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас прати спровођење споразума и даље унапређење интерсекторне сарадњеПредузимање превентивних мера и активности кроз едукације у виду стручних састанака, радионица, трибина, стручних скупова, семинара

У *Агенди одрживог развоја Србије* се издваја неколико начела и принципа који су важни за младе: право на наобразовање, приступ науци, технологији и иновацијама, право на рад под једнаким условимау одрживом економском окружењу, право на здраву животну средину. Влада РепубликеСрбије директно је учествовала у развоју и писању Агенде одрживог развоја, кроз укључивањеграђана у процес, путем консултација и директним учешћем представника државе наглобалним форумима, на којима су дефинисани циљеви одрживог развоја. У децембру 2015.године, основана је међуресорна радна група за

спровођење Агенде за одрживи развој 2030, са задатком да прати њену имплементацију, координира ставове надлежних министарстава и припрема периодичне извештаје о њеној примени. Остваривање циљева пратисе кроз 247 индикатора, од којих се у Србији прикупљају подаци и извештава о 107 индикатора од стране Републичког завода за статистику, као националне статистичке институције.

ЦИЉ 1. СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА (индикатори 1.2.1./1.2.2.)

Млади старости 16-24 године у Србији изложени су већим ризицима од сиромаштва и социјалне искључености него укупно становништво. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености 2019. године за младе је 36,2%, док је за укупно становништво 31,7%.

ЦИЉ 3. ДОБРО ЗДРАВЉЕ (индикатори 3.7.1./3.7.2./3.8.1б)

Стопа рађања код адолесценткиња 15-19 година на 1000 жена из те групе (индикатор ЦОР 3.7.2) је у периоду од 2010. године када је износила 19,9%, опала у 2019 за 6,3 процентна поена и износила је 13,6%.

ЦИЉ 4. КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ (индикатор 4.1.2.с/4.3.1./4.6.1.)

Деца из најсиромашнијих породица имају слабије шансе у односу на децу из најбогатијих домаћинстава да заврше средњу школу, деца из насеља која нису градска у односу на децу из града, као и девојчице у односу на дечаке. Стопа завршавања средњег образовања (индикатор 4.1.2.с) у 2019. години износила је 97,7%. Код деце из најсиромашнијих домаћинстава била је 93%, а код најбогатијих 99,5%. Стопа учешћа младих (15-24 године) у формалном и неформалном образовању и обукама била је 66,9% (60,3% мушкарци, а 73,9% жене).

ЦИЉ 5. РОДНА РАВНОПРАВНОСТ (индикатори 5.3.1./5.2.1./5.2.2./5.4.1./5.6.1.)

У 2019. години повећан је удео жена 20-24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. и пре 18. године (индикатор ЦОР 5.3.1), у односу на 2010. и 2014. годину. Пре 15. године у брак је ступило 1,2% жена, а пре 18. године 5,5%. Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које јесу или које су биле изложене физичком, сексуалном или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег интимног партнера током протеклих 12 месеци (индикатор ЦОР 5.2.1.) је висок и износи 7,4% код жена узраста 18-29 година, али је ипак нешто нижи него у општој популацији где износи 9,2%.

ЦИЉ 8. ДОСТОЈАНСТВЕН РАД РАДИ ЕКОНОМСКОГ РАСТА (индикатори 8.6.1./8.3.1/8.5.1.)

Стопе активности и запослености младих (15-24 године), према Анкети о радној снази (АРС), у 2020. години биле су знатно ниже, а стопе незапослености и неактивности знатно више него за укупно становништво радног узраста (15-64 године). Општа стопа незапослености била је 9,5%, а младих више него двоструко већа - 26,6%. Стопа неактивности за општу популацију била је 32,3%, а за младе такође више него двоструко виша - 71,7%. Удео младих 15-29 година који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком (индикатор ЦОР 8.6.1.) у 2014. години је био 25,3% (23,7% мушкарци, а 27% жене), док је у 2020. години опао износио је 20% (18,4% мушкарци, а 21,6% жене). Удео неформалне запослености (индикатор ЦОР 8.3.1.) већи је међу младима него међу старијим категоријама запослених: у 2020. години међу запосленима који имају 15-24 године било је 21,4% неформално запослених, међу запосленима који имају 25-54 године 11,6%, а међу запосленима који имају 55-64 године 19,8%. Млади који су

запослени зарађују мање од запослених из старијих категоријастановништва, а просечне зараде запослених жена су ниже од просечних зарада мушкараца.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ:

1. Процена стања потреба, снага и разлика деце и младих и планирање плана пружања услуга
2. Унапређивање квалитета, обима и доступности постојећих и развијање нових услуга локалне заједнице намењених заштити деце, младих ширењем мреже сарадника и партнера.
3. Чување и унапређивање здравља младих кроз промоцију репродуктивног здравља и популациону едукацију.
4. Јачање капацитета Волонтерског клуба у оквиру Канцеларије за младе.
5. Планирање подршке невладиним организацијама у пројектним активностима на промоцији нулте толеранције на злостављање и занемаривање деце
6. Планирање подршке невладиним организацијама у пројектним активностима на реализацији социјалних услуга: пружање услуга личних пратилаца, помоћ у кући, педагошки асистенти.

СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАЦИ:

1. Протокол о сарадњи институција и невладиних организација у области превенције и сузбијање болести зависности кроз три приоритетне области (заштита младих од употребе психоактивних супстанци, сузбијање наркоманије и буђење и подизање јавне свести);
- 2.Континуирано преношење информација младима из области очувања здравља (нарочито репродуктивног здравља) да би се формирали здрави стилови живота тј. превенирало оштећење репродуктивног здравља-абортуси, малолетничке трудноће, полно преносиве болести... Учење о контрацепцији и полним болестима;
- 3.Формирање волонтерског Интернет тима при Канцеларији за младе општине Врбас у циљу посдтицања активизма и волонтиризма младих;
4. Вршњачка едукација по школама да би сесмањила дискриминација према младима нарушеног здравља (инвалидитет, ХИВ/сида) кроз тематске радионице по школама и стручна индивидуална подршка дискриминисаним младим особама тј. омогућити приступачнијиконтакт са стручњацима (психологом, инфектологом, социјалним радником, епидемиологом);
5. Едукација родитеља и старатеља је врло важан сегмент на пољу примарне превенције. Осим основне едукације родитеља неопходно је оспособљавање родитеља за добру комуникацију са децом и јачање способности породице за решавање кризних момената. Породица треба да пружи услове за здраво одрастање деце, њихово информисање и доношење одговарајућих одлука;
6. Унапређивање саветодавног рада у установама примарне здравствене заштите и мотивисање здравствених радника за рад се родитељима и старатељима;
 - 5.1. Обезбеђивање средстава за рад Интерресорне комисије за термине логопеда, дефектолога и сл. и за услуге Дневног боравка деце и младиху општини Врбас;
 - 5.2. Учешће школа и високошколских установа обогаћивањем наставним средствима и методама неопходним за примену инклузивног приступа у образовању;
- 6.1. Континуирано праћење ефеката реализованих превентивних програма и активности на заштити младих од насиља;
- 7.1. Сарадња са стручњацима из других надлежних органа (СУД, СУП, Тужилаштво, образовање, здравство) кроз организацију служби и медија ради свеобухватне заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања;

8.1. Формирање Саветовалишта за репродуктивно здравље адолесцената имало би за циљ пружање услуга социјалне заштите саветодавно - терапијске и социјално-едукативне услуге;

8.2. Разним активностима свих наведених субјеката потребно је обезбедити стални утицај на свест грађана, као и појединачно утврђивање и планирање одређених мера, које, поред материјалних компензација, обухватају сферу рада, образовања, политику урбанизације, стамбену политику, помоћ домаћинству и запосленој жени, одговарајућу здравствену заштиту трудница и порођај без ризика и траума.

Савремене тенденције развоја социјалне заштите у Републици Србији које посебну пажњу поклањају подршци породици, очувању њене целовитости, превенцији издвајања деце из породице последњих година дале су допринос унапређењу заштите деце без адекватног родитељског старања кроз интензивни развој породичног смештаја. Породични смештај, као привремени облик заштите, представља, између осталог, подршку биолошкој породици детета.

Повремени породични смештај пружа подршку биолошкој породици детета/младе особе са сметњама у развоју, да повременим бораваком детета/младе особе у повременој хранитељској породици спречи исцрпљивање родитеља, социјалну изолацију, небригу родитеља о сопственом здрављу и превенира издвајање детета/младе особе из породице.

Сврха услуге Повремени породични смештај је побољшање квалитета живота породица које брину о деци са сметњама у развоју, проширење и стицање нових искустава деце, очување породичних снага и породичне заједнице, смањење социјалне изолације и одрастање деце у породичном окружењу. Корисници услуге су породице које се налазе у повећаном ризику од извајања детета из породице а то су: породица која је очигледно исцпила личне ресурсе родитеља, породице у којима су материјални услови живота неповољни (немогућност радног ангажовања, незапосленост, немогућност родитеља да се довољно посвете и другој деци...), социјално изоловане породице, породице са више деце са сметњама у развоју, породице које су оствариле право на додатак за негу и помоћ другог лица, породице које нису укључене у друге облике помоћи, породице у којима је нарушено здравље родитеља- старатеља.

Пружаоци услуге повременог породичног смештаја су по правилу сродници, односно блиске особе биолошке породице детета, као и друге породице које испуњавају законске услове. Повремени породични смештај се организује у редовним кратким периодима, пар дана до највише 15. дана борава детета у континуитету у породици пружаоца услуге, између којих дете живи у својим биолошким породицама.

И поред тешкоћа и оптерећености које су присутне у породицама са децом са сметњама у развоју, од велике важности је мапирање снага ових породица. Снаге једног броја ових породица огледају се у високом степену лојалности, привржености, способности да се носе са стресом, адаптабилношћу на промене и кохезивности.

Оне се пре свега огледају у мотивисаности родитеља да помогну својој деци, а тиме и комплетној породици. Заинтересованост родитеља за коришћење различитих услуга је ресурс који представља битан ослонац у раду са породицом, јер се тиме проширује мрежа подршке родитељима и деци. Изражавање жеље родитеља да користе ову услугу предуслов је за њену реализацију. Родитељска заинтересованост за развијање

компетенција детета, побољшање њихове социјализације, потреба да увиде и другачија сагледавања у односу на њихово дете, односно сагледавање детета из угла других особа

ПОРОДИЦА/И НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ/ АНАЛИЗА СТАЊА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Општа друштвена криза свакако се одражава и на породицу, као основну ћелију друштва. Приватизација предузећа, нестабилна политичка ситуација, повећан број незапослених, велики број сиромашних као и промењена демографска структура у општини у великој мери чине одредницу у планирању социјалне заштите.

Према попису из 2011.године укупан број домаћинстава по насељеним местима је био 14.025:

- у Врбасу има 8.098 домаћинстава,
- у Бачком Добром Пољу 1.087 домаћинстава,
- у Змајеву 1.341 домаћинстава,
- у Куцури 1.499 домаћинстава,
- у Равном Селу 1.014 домаћинстава,
- у Савином Селу 939 домаћинстава и
- у Косанчићу 47 домаћинство.

Домаћинства према броју чланова:

	Укупно Домаћинства	Број чланова породице					
		1	2	3	4	5	6 и више
Врбас-град	8098	1681	1978	1484	1676	757	522
Остала насеља	5927	1226	1405	1057	1168	603	468
Врбас	14025	2907	3383	2541	2844	1360	990

Табела: Домаћинства према броју чланова, 2011. године

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

Увидом у процентуални однос домаћинстава која имају различит број деце на нивоу градске средине и осталих насеља уочава се да је структура готово иста односно да обе средине карактерише готово подједнака процентуална заступљеност домаћинстава по броју деце.

Породице према типу и броју чланова:

	Укупно на територији општине Врбас	Тип породице					
		Брачни пар без деце	Ванбрачни пар без деце	Брачни пар са децом	Ванбрачни пар са децом	Мајка са децом	Отац са децом
Број породица	12020	2708	242	5971	670	1966	463
Број	37002	5416	484	22729	2608	4653	1112

чланова							
---------	--	--	--	--	--	--	--

Табела 2: Породице према типу и броју чланова, 2011. године

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

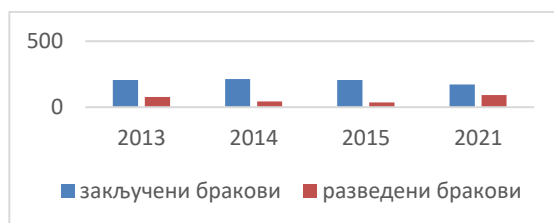
Од укупног броја породица готово 50% њих су оне које чине брачни парови са децом који заједно чине око 62% укупног броја становништва Врбаса не рачунајући самце без породице.

Према подацима Републичког Завода за статистику процена броја становника општине Врбас у 2015. години је 40.634. Стопа природног прираштаја је негативна -6, док је индекс старења износио 116 с обзиром да је смањење броја старијих особа у укупној популацији праћено свеукупним падом наталитета и посебно учешћем млађе популације становништва до 15 година у укупном становништву. Вредност индекса старења је показатељ који наглашава постојање доминантог процеса старења становништва и стање у општини Врбас доводи у равн са европским трендовима старења популације.

Према евиденцији Националне службе за запошљавање, филијала Врбас, број лица пријављених НСЗ Врбас у децембру месецу 2021.године је 3.622лица, од тога су 2.041 жене. Највећи број незапослених лица има у животној доби 25-55 година.

Према евиденцији Матичне службе Општинске управе Врбас у 2021.год. уписано је у МК рођених 417, чије мајке имају пребивалиште у Врбасу. Број умрлих током 2021. године је 958 лица. И даље забрињава податак да је број умрлих већи од броја рођених.

Током наведеног периода у општини је склопљено 173 брачне заједнице, а према подацима Основног суда у Врбасу у 2021.години разведено је 92. брака.

У ПУ „Бошко Буха“ у децембру 2021. године у целодневном боравку било је 1380 деце а у полудневном 150 деце.

Према подацима Покрајинског фонда за пензијско и инвалидско осигурање, филијала Врбас, структура пензионера за 2021.годину је:

Фонд	Старосна	Инвалидска	Породична	Укупно
Старосни пензион.	4.797	1.359	1.961	8.117
Војне пензије	15	2	12	29
Пољопривредници	174	29	47	250
Самостал.делатност	320	68	102	490
Укупно	5.306	1.458	2.122	8.886

Број пензионера у односу на претходну годину је незнатно мањи.

Према подацима Националне службе запошљавања на крају децембра месеца 2021. године укупно је било 3.622 незапослена лица од чега 2.041 жена.

Број корисника услуга Центра за социјални рад општине Врбас 2021. године су били:

Анализирајући табелу корисника услуга ЦСР Врбас примећујемо да је највећи број корисника из групе одраслих, па следе деца, па стари и на крају млади. Такође се евидентира да предњачи број жена што је у складу са статистичким показатељим Пописа из 2011.године.

Учешће корисника социјалне и породично-правне заштите у укупном броју становништва општине износи око 11%.

КОРИСНИЧКЕ ГРУПЕ	ДЕЦА (0-18)	МЛАДИ (18 - 25)	ОДРАСЛИ (26 - 64)	СТАРИЈИ ПРЕКО 65	УКУПН О
ЖРТВЕ НАСИЉА, ЗАНЕМАРЕНЕ ОСОБЕ И У РИЗИКУ ОД ЗАНЕМАРИВАЊА	11	23	104	17	155
ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	76	37	233	150	496
ОСОБА СА ДРУШТВЕНО НЕПРИХВАТЉИВИМ ПОНАШАЊЕМ	118	21	8	6	147
ОСОБЕ КОЈЕ ИМАЈУ ПОТРЕБЕ ЗА ДОМСКИМ СМЕШТАЈЕМ И ДР. УСЛУГАМА СОЦ. ЗАШТИТЕ У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ	63	132	531	199	1025
МАТЕРИЈАЛНО УГРОЖЕНЕ ОСОБЕ	655	175	1340	157	2327
ОСОБЕ КОЈЕ СЕ СПОРЕ ОКО ВРШЕЊА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА	140	7	46	6	199
СТРАНИ ДРЖАВЉАНИ И ЛИЦА БЕЗ ДРЖАВЉАНСТВА У ПОТРЕБИ ЗА СОЦИЈАЛНОМ ЗАШТИТОМ	1	1	0	0	0
ЖРТВЕ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА	0	0	0	0	0
ОСТАЛИ	2	2	11	1	16

Табела 1: Корисничке групе услуга Центра за социјални рад општине Врбас према узрасту и категоријама социјалне потребе, 2021. године

Извор: Годишњи извештај о раду ЦСР Врбас, 2021. Године

Током овог извештајног периода није примећено веће одступање у броју корисника у групи „деца“. Одређене промене и осцилације у смислу повећања броја односе се на следеће области рада: вршњачко насиље (видљивије је и јаснији су механизми сарадње са другим институцијама на локалу) и заштита деце од занемаривања. Ефикаснијем раду у заштити деце са овом проблематиком доприносе различите едукације које су стручни радници похађали као и програми и пројекти у којима је Центар учествовао. Марта месеца 2018. године потписан је Споразум о сарадњи институција у заштити деце од злостављања и занемаривања на локалном нивоу.

Када говоримо о особама са инвалидитетом, њихове потребе су разноврсне:

1. Подизање нивоа свести о особама са инвалидитетом,
2. Потребна је ефикаснија здравствена заштита и рехабилитација,
3. Постојање услуга прилагођених особама са инвалидитетом,
4. Образовање инвалидних особа,
5. Запослење,
6. Културне и спортске активности,
7. Информисање особа са инвалидитетом.

Као и раније, сарадња Центра и особа са инвалидитетом је на задовољавајућем нивоу. Сви они који су се обратили Центру и потражили помоћ, добили су је у складу са законима и нашим надлежностима.

Економски положај жена и мушкараца одређују њихови извори прихода и власништво над имовином и средствима рада. У Србији, мушкарци чине већину лица којима је главни извор средстава за живот зарада (58%), потом следе новчана накнада за незапослена лица (60%), приходи од имовине (63,8%), као и зајам/уштеђевина (64%). Жене чине већину међу лицима којима су главни извор прихода пензија (57%), стипендије (56,5%) и социјална примања (55,5%). Већина издржаваних лица су такође жене (57,6%). Жене се знатно ређе јављају на позицији носиоца/носиоце газдинства него мушкарци. На нивоу целе Србије, оне су заступљене међу носиоцима/носиоцама газдинства са 17,3%. Жене су знатно ређе него мушкарци власнице имовине која представља значајан економски капитал, станова, пословног простора, земљишта исл. Жене су најбројнија рањива група на тржишту рада Републике Србије. Према чине половину становништва радног узраста, оне су мањина међу учесницима/учесницама на тржишту рада и још изразитија мањина међу запосленима. У трећем кварталу 2017. године стопа активности жена старости 15 и више година износи 47,8%, односно 61,6% за жене радног узраста (15-64). Стопа запослености жена од 41,1% у трећем кварталу 2017. године је и даље значајно нижа од стопе запослености мушкараца (55,8%). Стопа незапослености жена старости 15 и више година у трећем кварталу 2017. године износи 14,0%, а мушкараца 12,0%. У трећем кварталу 2017. године стопа незапослености жена радног узраста (15-64) износи 14,5%.¹⁹ Према ризику сиромаштва, угроженост у Србији је већа него у земљама ЕУ (стопа ризика од сиромаштва 16,6%, стопа изразите материјалне депривације 9,9%). Распрострањено сиромаштво, недовољан обухват и адекватност новчаних давања усмерених ка заштити сиромашних, као и низак квалитет услуга праћен slabим механизмима контроле, регулације, мониторинга и евалуације главни су проблеми изазови система социјалне заштите у Србији, и ти су проблеми управодили до изражаја у случају заштите жртава породичног насиља.

Током 2021. године у раду са одраслим и старим корисницима примећено је смањење захтева за остваривање права на сталну новчану помоћ али евидентно је повећање захтева за смештајем у установу социјалне заштите чији разлог је немогућност породице да адекватно одговори на потребе одраслих и старијих чланова (дужина трајања радног времена, радно ангажовање ван места живљења, здравствено стање самог корисника и др), као и све већи број самачких домаћинстава обзиром да млађи чланови у потрази за послом мигрирају у веће градове.

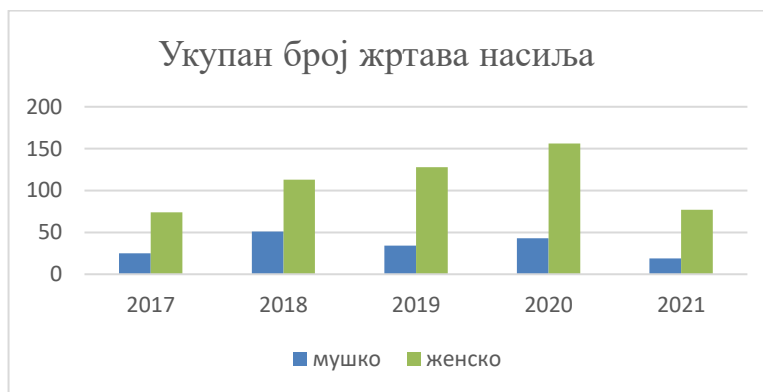
Такође на локалном нивоу функционише **Саветовалиште за брак и породицу**, као бесплатна услуга за све клијенте, а посебна пажња и подршка се посвећује жртвама насиља (психо-социјална подршка, правна помоћ, оснаживање,...) нарочито из разлога што се омогућава приватност која се у току радног времена не може у толикој мери обезбедити странкама.

Ступањем на снагу Закона о спречавању насиља у породици, повећала се ефикасност у заштити особа које трпе или су у ризику да претрпе насиље. Током 2021. године у Центру је евидентирано 139 лица која су трпиле насиља и исти предмети су процесуирани по Породичном или Кривичном закону. Поред тога евидентирано је и 41 особа код којих је процењено постојање партнерског (14) или другог породичног конфликта (30). Сви наведени случајеви (180) прошли су комплетну стручну процедуру у ЦСР Врбас и разматрани су понаособ на састанцима радне групе са представницима ПС Врбас и ОЈТ Врбас. По налогу ресорног министарства, учешће Тима у раду са жртвама, представља тешкоћу због повећаног обима посла и аранжмана барем још 1 стручна радника уз водитеља случаја. Рад на предмету се не завршава достављањем

извештаја надлежним институцијама већ захтева континуирану подршку жртви и породици у складу са сачињеним Планом услуга. Најновији Налог МИНРЗС упућује Центре да се баве безбедношћу жртве путем активне сарадње са Управама за извршење кривичних санкција и полицијским управама и станицама током лишења слободе извршиоца насиља са циљем процена потреба жртве и планирање њене заштите. Комплексност рада у превенцији и заштити особе које су преживеле насиље захтева додатни ангажман стручних радника како би се доследно примењивали Закони, правилници, уредбе и други акти.

У мају месецу 2015. године ЦСР Врбас је потписао „*Споразум о сарадњи на локалном нивоу у ситуацијама насиља у породици*“ међу институцијама на локалу. Такође је председник општине Врбас формирао *Кординационо тело за спречавање и сузбијање насиља у породици* 20.04.2015.године. У складу са инструкцијама истог протокола, формиран је **Интерни тим за сузбијање насиља у породици и партнерским односима**, Тим чине сви запослени стручни радници Центра. Начин рада смо ускладили са истим протоколом ,тако да: се провери валидност поднеска, задужи радник , размењује информације по потреби са:Полицијском станицом, СХМП, ОЈТ-ом, Прекршајним судом, Одељењем психијатрије, образовним институцијама, а потом врши почетну процену, планира услуге, те прати реализацију плана. Полицијска станица осигурава безбедност, а ЦСР се ангажује на обезбеђењу минимума егзистенцијалних услова, пружању породично-правне помоћи, пружању саветодавно терапијских услуга, упозорава насилника, покреће поступке у име лица под стартељством, учествује у поступцима, спроводи психосоцијалне третма, прати ефекте рада.

У сарадњи са ПС и СХМП, Центар за социјални рад спроводи и услуге 24. часовне неодложне интервенције.

SWOT анализа

СНАГЕ - Знање - Стручност - Посвећеност - Међуресорна сарадња (потписани протоколи) - Већи број невладиног сектора - Боља информисаност - Законска регулатива - Постојање базе података у ЦСР	СЛАБОСТИ - Недостатак материјалних средстава - Немотивисаност (лоша материјална надокнада за 24h дежурство) - Не постоје сталне, континуиране услуге (неодрживост услуге после престанка пројектних активности) - Преоптерећеност стручног кадра послом - Неразвијеност потребних услуга
МОГУЋНОСТИ - Пројектно аплицирање - Јавни радови – активација корисника - Лобирање на локалном нивоу - Закон о социјалној заштити (у припреми) - Постојање јасних стандарда за развој услуга - Формирање фонда за жртвено насиље - Обученост и спремност кадра за развој нових услуга - Постојање простора који би се могао адаптирати у стамбену јединицу предвиђену за жртве насиља	ПРЕПРЕКЕ - Неповерење жртава насиља према појединим системима (неједнак приступ жртви од стране различитих система) - Недовољан број стручних радника - Неумреженост система и непостојање протока информација међу секторима - Формализоване процедуре у појединим сегментима (вештачење) - Пребацивање одговорности са једног система на други - Политичка превирања (променљивост приоритета у заштити „рањивих“ група (Роми, ОСИ, материјално угрожени, самохрани родитељи...)) - Општина сврстана у прву категорију развијености

Сервиси / службе подршке породици у општини Врбас:

ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА И ДИЈАГНОЗА СТАЊА ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Породица у општини Врбас /и насиље у породици/

- Лоша економска ситуација у друштву одражава се директно на функционалност породице.
- Промене у систему вредности, губитак традиционалних вредности.
- Васпитна компететност породице .
- Висок проценат развода у односу на број склопљених бракова.
- Низак ниво наталитета, пасивна плодност.
- Насиље у породици је све видљивије и самим тим и присутније обзиром да је и правно дефинисано половином 2005.год.(примена Породичног закона).
- Продужено одвајање младих од породице порекла.
- Присутност раширености болести зависности (алкохолизам, наркоманија, коцкање, игре на срећу, зависност од компјутера, пушење...).
- Недовољна информисаност грађана/ки о постојећим услугама и сервисима за подршку породици.
- Предрасуде и стереотипи о улози одређених институција и служби као и о њиховим корисницима.
- Пораст вршњачког насиља у свакодневном животу а наставља се и путем друштвених мрежа.
- Правна регулатива јасно дефинисала поступке и кораке који се предузимају у сваком систему (правосуђе, здравство, полиција, ЦСР и образовање).
- Сарадња међу институцијама је на задовољавајућем нивоу(Протокол о поступању институција у ситуацијама насиља у породици на локалном ниво потписан 2015.год.).
- Стручни радници из различитих система прошли више едукација и семинара из области насиља у породици.
- Сложеност проблема породице у стању дисфункције захтева један комплетнији приступ, примену превенције која једино може дати дугорочне резултате.

ЗАКЉУЧАК О ЦИЉНОЈ ГРУПИ

Смањење значаја традиционалних вредности у породици, савремени стил живота неповољно утиче на социјално заштитну функцију одраслих чланова породице према њеним мање моћним члановима (деца и стари). Све већи број улога коју оптерећује савременог човека нарочито жену (улога мајке, супруге, запослене жене, ћерке уз недовољно ангажовање оца, супруга..) повећава ниво стреса и често доводи до испољавања дисфункционалних образаца понашања у породичним односима. Дисфункционални породични односи провоцирају и породичну кризу која захтева стручну помоћ у ангажовању здравих капацитета породице на превазилажењу кризе.

Број развода као и податак да се подносиоци захтева јављају млади брачни парови са малим дететом указују на смањен праг толеранције на различитост и неспремност на прављење компромиса. С друге стране суочавамо се са све чешћим пријављивањем насиља у породици и потребом брзих интервенција. Проблем насиља захтева рад на превенцији како би се предупредило трансгенерацијско преношење дисфункционалних образаца понашања.

Последњих година се уочава повећан степен вршњачког насиља нарочито тзв.електронског насиља – односно насиље путем друштвених мрежа (све више вређање, омаловажавање, исмевање итд.).

Статистички подаци Центра за социјални рад показују да је већи број корисника социјалних услуга женског пола. Оснажене жене доприносе здрављу и продуктивности читавих породица и заједница, као и побољшаним изгледима за следећу генерацију. Разумевање родне равноправности и оснаживања жена подразумева друштво у којем жене и мушкарци уживају исте могућности, исходе, права и обавезе у свим сферама живота. Једнакост између мушкараца и жена постоји када су оба пола у стању да подједнако учествују у расподели моћи и утицаја, имају једнаке могућности за финансијску независност кроз рад или кроз оснивање предузећа, уживају једнак приступ образовању и могућност развоја личних амбиција. Самчин промовисања родне равноправности је оснаживање жена, јер се фокусира на идентификацији и исправљању неравнотеже моћи и давање женама више аутономије да управљају сопственим животима. Оснаживање жена је од виталног значаја за одрживи развој и реализацију људских права за све. Тамо где је статус жена низак, величина породице обично је велика, што породицама отежава напредовање. Становништво, развој и програми репродуктивног здравља су ефикаснији када се баве образовним могућностима, статусом и оснаживањем жена. Када су жене оснажене, целе породице имају користи, а ове бенефиције често имају таласне ефекте на будућност генерације. Улоге које мушкарци и жене играју у друштву нису биолошки одређене – оне су друштвено детерминисане.

ЦИЉЕВИ

У складу са приоритетима Агенде 2030 УН-а, постављамо следеће циљеве:

- 1. Подизање свести о постојећим видовима насиља и оснаживање жртава у правцу пријаве насиља које трпе:**
 - Бесплатне правне и саветодавне услуге за жртве насиља у саветовалишту.
 - Континуирано организовање "округлих столова" везаних за насиље у породици.
 - Обезбедити још један стан у склопу програма "Становање уз подршку" намењену жртвама породичног насиља до краја 2028. године.
 - Обезбедити доступне прегледе без чекања и заказивања један дан у месецу (општа пракса и гинекологија) за жртве насиља.
 - Перманентно организовати трибине на тему вршњачког насиља по школама.
 - Формирање фонда за жене - жртве насиља.

- 2. Унапређење заштите породице путем креирања услуге "Породични сарадник":**
 - До краја 2024. године основати услугу "Породични сарадник".
 - До краја 2023. године спровести едукацију стручњака из институција образовања, здравства и социјалне заштите о подстицајном родитељству.
 - Као трајан задатак припремити и одштампати јединствену брошуру намењену информисању корисника о свим постојећим услугама и сервисима за подршку породици.
 - Једном у два месеца обезбедити информисање јавности о постојећим правима и услугама из области социјалне заштите.
 - До краја 2028. године значајно унапредити квалитет живота породице кроз јачање постојећих и увођење нових социјалних услуга

3. Подићи степен родне равноправности и оснажити све жене и девојчице:

- До краја 2030. године елиминисати све облике дискриминације против жена и девојчица.
- До краја 2028. године елиминисати све облике насиља над женама и девојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима односно сексуалну и све друге облике експлоатације.
- Елиминисати све штетне праксе као што су дечији и рани брак, насилне бракове и обрезивање женских гениталија.
- Осигурати да жене у потпуности и делотворно учествују и имају једнаке могућности да учествују у руковођењу на свим нивоима доношења одлука у јавном, политичком и привредном животу.

Постављени циљеви, мере и активности су усклађени са циљевима одржвог развоја УН – Агенда 2030 који су имплементирани и у нацрту „Плана развоја општине Врбас 2022.-2030.“.

До краја 2028. године је неопходно унапредити социјалне услуге у сарадњи са организацијама цивилног друштва уз примену принципа родне равноправности у свим сегментима друштвених делатности.

**АРАНЖМАНИ ЗА ПРОМЕНУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА
РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ ВРБАС ЗА ПЕРИОД 2023.-2028.
ГОДИНЕ**

Аранжмани за примену Стратешког плана обухватају:

А/ Локалне структуре и

Б/ Механизми и процедуре уз које ће се осигурати његово успешно спровођење.

А/ Локалне структуре су:

а/за управљање процесом имплементације Стратешког плана и

б/оперативне структуре ,за реализацију Стратешког плана, програма и услуга

а/ Структуре за управљање процесом имплементације Стратешког плана су:

- Скупштина општине
- Председник општине
- Одбор за социјалну заштиту у општини Врбас

- *Скупштина општине Врбас* усваја – доноси "Стратешки план развоја социјалне заштите у општини Врбас за период 2023– 2028. година", разматра и усваја годишње акционе планове Стратешког плана и обезбеђује сразмерна буџетска средства за њихову реализацију. Скупштина, најмање једном годишње разматра извештај о имплементацији Стратешког плана и постигнутим резултатима врши евентуалне измене у Стратешком плану и приоритетним пројектима.

- *Председник општине* одређује састав и именује Одбор за социјалну заштиту у општини Врбас као тело које сачињавају представници свих сектора и релевантних институција и организација заинтересованих за развој социјалне заштите у општини.

- *Одбор за социјалну заштиту у општини Врбас/Одбор/* као мултисекторско тело, испитује потребе грађана/ки, дефинише и предлаже стратешке приоритете, у сарадњи са надлежним институцијама, организацијама и општинским службама, утврђује предлоге годишњих акционих планова и износи потребних средстава за њихову реализацију. Одбор координира израду и прати имплементацију општинског Стратешког плана и одговоран је за спровођење процеса мониторинга и евалуације. Одбор најмање једном годишње извештава СО о имплементацији Стратешког плана и постигнутим резултатима, предлаже СО евентуалне измене у Стратешком плану и приоритетним пројектима, редовно консултује и информише јавност о процесу имплементације Стратешког плана и обезбеђује транспарентност у раду и адекватну друштвену подршку.

Пратеће службе и организације које обезбеђују адекватан рад структура управљања Стратегијом развоја система социјалне заштите су: Општинска управа Врбас - Одељење за друштвене делатности и Одељење за финансије и буџет.

б/ Оперативне структуре за реализацију Стратешког плана, програма и услуга у општини Врбас представљају све компетентне актере који су оспособљени да реализују договорене програме и услуге професионално, благовремено, исплативо и транспарентно. Реформско опредељење овог Стратешког плана је плурализам пружаоца услуга и равноправност пружаоца из јавног, приватног и невладиног сектора. У оперативне структуре које ће реализовати Стратешки план у општини Врбас спадају: Центар за

социјални рад општине Врбас, Геронтолошки центар Врбас, Општинска организација Црвеног крста, Дом здравља "Вељко Влаховић" Врбас, Општа болница Врбас, удружења особа са инвалидитетом, образовне и васпитне установе, удружења грађана и невладине организације, али се листа не ограничава само на њих. Принцип подстицања плурализма пружаоца услуга и развој мреже социјалних услуга подразумева константно јачање и увећавање броја актера оперативне структуре. Активности на јачању сарадње и целовитих капацитета управљачких и оперативних структура за спровођење Стратешког плана је сталан и стратешки задатак.

Б/ Механизми и процедуре за ефикасну примену /имплементацију/ Стратешког плана:

Стратешки план тежи да демонстрира спремност за развој одрживог модела интегралне социјалне заштите. У циљу обезбеђивања пуне и ефикасне имплементације стратегије интегралне социјалне заштите, поред основних структура за управљање и имплементацију, овим документом се дефинишу и оквирни механизми и процедуре потребни за координацију активности:

- Скупштина општине најмање једном годишње разматра извештај о спровођењу Стратешког плана и усваја корективне мере и акционе планове за наредну годину
- Одбор прати, координира и мониторише спровођење Стратешког плана и уз акционе планове, најмање једном годишње припрема извештај за СО,
- Одбор осигурава да се благовремено, у процесу креирања општинског буџета, презентују акциони годишњи планови проистекли из овог Стратешког плана и тако обезбеди адекватна финансијска подршка за њихово спровођење.
- Одбор, у складу са својим овлашћењима прави годишње планове свога рада и деловања и комуникације према локалној власти, другим актерима социјалне заштите и према јавности. Свој план рада доставља органу који га је именовао на увид и мишљење. За рад и деловање Одбор-а услове обезбеђује Општинска управа Врбас,
- Одбор иницира регионалне, међуопштинске састанке (најмање једном годишње) свих актера социјалне заштите, или у одређеној приоритетној области заштите, са циљем размена информација и дефинисања заједничких интереса за функционално међуопштинско повезивање ради задовољења потреба својих грађана. Ови састанци су саставни део годишњих планова рада Одбора-а.

ПЛАН МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

Циљ мониторинга и евалуације: спровођења Стратешког плана је да се систематично, редовно прикупљају подаци, прати и надгледа процес примене /имплементације/ и процењује успех Стратешког плана. Сврха мониторинга и евалуације је праћење напретка, побољшање ефикасности и успешности Стратешког плана, али и предлагање измена у активностима на основу налаза и оцена.

Временски оквир: Мониторинг (као систематски непрекидан процес прикупљања података) спроводи се континуирано током пружања услуга која је предмет праћења и дугорочно за период на који се прави Стратешки план. Евалуација (као анализа података и доношење оцено о успешности) вршиће се повремено–периодично и пратиће одређене фазе имплементације Стратешког плана. Евалуација успешности целокупног документа обављаће се једном годишње и извештај о евалуацији је саставни део целокупног извештаја о спровођењу Стратешког плана који се подноси Скупштини општине и јавности на увид, разматрање и евентуалне корекције. Финална евалуација Стратешког плана обавиће се на крају 2022. године.

Предмет мониторинга и евалуације: Мониторинги евалуација укључују целовито сагледавање испуњења активности, специфичних задатака и циљева, стратешких циљева и мисије и то на следећи начин:

Праћење процеса имплементације (да ли се планиране активности спроводе и да ли се ресурси ефективно идентификују и користе);

Праћење исхода активности (ефекти-резултати активности у односу на уложене ресурсе-новац);

Евалуацију напретка у остваривању сврхе (мисије и стратешких циљева Стратегије);

Евалуацију утицаја стратегије на живот корисника и грађана/ки.

Индикатори напретка и успешности одређују се за сваку приоритетну циљну групу и на нивоу сваког циља специфичног задатка (услуге). Стратешки план ће користити комбиновано, квантитативне и квалитативне индикаторе како би се дошло до поуздане оцено о коначном успеху.

Методе и технике мониторинга и евалуације: За успешно обављање мониторинга и евалуације Стратешког плана користиће се стандардни сет алатки међу којима су: евидентирање корисника и услуга, интервјуи са корисницима и пружаоцима (упитници, разговори, анкете), истраживање, извештавање и др. Одбор ће у својим годишњим плановима рада прецизније дефинисати технике помоћу којих ће се спроводити мониторинг и евалуација Стратешког плана, уједначавати их и прилагођавати их за прикупљање података о свим разнородним услугама и активностима предвиђених Стратешким планом.

Носиоци процеса мониторинга и евалуације: Координатор активности мониторинга евалуације је ОДБОР, који, уз стручну помоћ Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (Јединице за мониторинг и евалуацију) бира ваљане индикаторе и једноставне технике за њихово мерење. Сви актери социјалне заштите и носиоци програма, услуга или појединачних активности су у обавези да у складу са општим индикаторима дефинишу специфичне циљеве и обезбеде њихово мерење током трајања имплементације.

Листа учесника

I Циљна група СТАРИ

Координатор – Радмила Мусић, Геронтолошки центар

Чланови:

1. Михаило Симић, Геронтолошки центар
2. Милић Мијовић, Удружење пензионера
3. Татјана Глушчевић, Црвени крст

II Циљна група РОМИ, ИЗБЕГЛА И РАСЕЉЕНА ЛИЦА, ПОВРАТНИЦИ ПОСПОРАЗУМУ О РЕАДМИСИЈИ, ТРАЖИОЦИ АЗИЛА, МИГРАНТИ БЕЗ УТВРЂЕНОГ СТАТУСА

Координатор – Јасна Бјелица, Општинско веће

Чланови:

1. Мира Недић, Општинска управа општине Врбас
2. Александар Суботин, Удружење ТАБИТА
3. Милица Шајин, Удружење Рома Врбас
4. Дубравка Радовић, Општинска управа општине Врбас

III Циљна група ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Координатор-Маја Куч, Центар за социјални рад

Чланови:

1. Александра Бајић, Удружење МНРО Кућица
2. Борис Бијеловић, Удружење МУЛТИАРТ
3. Милан Шолаја, Удружење особе са инвалидитетом УОСИК

IV Циљна група ДЕЦА И ОМЛАДИНА

Координатор-Мира Недић, Општинска управа општине Врбас

Чланови:

1. Бојана Пузигаћа, Општинска управа општине Врбас
2. Драгана Сарић, Центар за социјални рад
3. Бојана Јоцовић Делић, Предшколска установа
4. Ивана Котлаја Николић, ССШ „4 ЈУЛИ“
5. Александра Баровић, Интерресорна комисија

V Циљна група ПОРОДИЦА

Координатор-Нада Батрићевић, Центар за социјални рад

Чланови:

1. Ивана Антић, Општинска управа општине Врбас
2. Марија Килибарда, Национална служба за запошљавање

АКЦИОНИ ПЛАН СА ЦИЉЕВИМА, МЕРАМА И ИНДИКАТОРИМА

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1. Унапређење социјалне и здравствене заштите и социјална инклузија

Приоритетни циљ 1. Унапређење здравствене и социјалне заштите и социјална инклузија До краја 2030. године значајно је унапређен квалитет живота становништва кроз јачање постојећих и увођење нових здравствених услуга До краја 2030. године значајно је унапређен квалитет живота становништва кроз јачање постојећих и увођење нових социјалних услуга	Индикатори
	1.1. Број превентивних прегледа деце, жена и старијих особа
	1.2. Број услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС које је увела и финансира локална самоуправа
	1.3. Број корисника услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС
Опис мера: Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2022-2030. година односе се на активности које су усмерене на модернизацију система здравствене заштите у Врбасу кроз набавку и модернизацију постојеће опреме и возила, изградњу зграде хитне помоћи, реконструкцију постојећих здравствених установа и обуку здравственог особља. Мере које ће бити спроведене су информативно-едукативне и инвестиционе за израду пројектно техничке документације са којом би се конкурисало за извођење радова на више нивое власти. Финансирање пројектно техничке документације за санацију, адаптацију и реконструкцију објеката здравства ће бити из буџета општине Врбас Општинска управа Врбас је за већину предложених мера припремила оквирни износ средстава за израду пројектно техничке документације и осталих инвестиционих улагања, тј. Општинска управа располаже информацијама о средствима која ће бити неопходна за реализацију мера. Носиоци реализације за здравство су: Општинска управа Врбас, Дом здравља Врбас Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2022-2030. година односе се на активности које су усмерене на модернизацију система социјалне заштите у Врбасу кроз унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите, на унапређење положаја социјално угрожених група и на развој инфраструктуре у области социјалне заштите, модернизацију и опремање установа социјалне заштите. Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне, институционално управљачко организационе и инвестиционе.	

Носиоци реализације: Центар за социјални рад Врбас, Општинска управа Врбас, организације цивилног друштва.
Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).
Период реализације: 2022-2030. година.

МЕРЕ:

Мера 1	Израда и спровођење Програма унапређења здравствене заштите на територији општине Врбас
Мера 2	Развој инфраструктуре у области здравствене заштите, модернизација и опремање установа здравствене заштите
Мера 3	Повећање професионалних компетенција запослених у области здравствене заштите и промоција здравља и здравих стилова живота
Мера 4	Успостављање нових услуга социјалне заштите и повећање обима, капацитета и обухвата корисника постојећих услуга социјалне заштите
Мера 5	Унапређење положаја особа са инвалидитетом кроз Програм за унапређење положаја ОСИ на територији општине Врбас
Мера 6.	Израда и спровођење Програма унапређења социјалне заштите на територији Врбас
Мера 7	Развој инфраструктуре у области социјалне заштите, модернизација и опремање установа социјалне заштите
Мера 8	Програм за унапређења положаја Рома и Ромкиња на територији општине Врбас

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ .

Подршка родитељима у периоду раног детињстава деце - релевантна и ефикасна стратегија за смањивање социјалних неједнакости, насиља над децом и одрживи развој

Приоритетни циљ 2.	Активности	Индикатори
Унапређење система подршке родитељима у локалним самоуправама у првим годинама одрастања детета и стварање подстицајног окружења за развој деце у раном детињству кроз пројекат „Подршка локалним самоуправама за ширење добрих политика и пракси подршке родитељству“ у оквиру програма „Разиграно родитељство“ који спроводе Влада Републике Србије и УНИЦЕФ са партнерима уз подршку ЛЕГО фондације.	2.1. Успостављен систем за управљање и праћење система подршке родитељству у периоду раног развоја 2.2. Успостављена међусекторска и међуопштинска сарадња у управљању јавним политикама и услугама у области подршке родитељству 2.3. Успостављен је дијалог са родитељима у процесу планирања, реализације и праћења мера и услуга намењених родитељима и деци у периоду раног развоја 2.4. Успостављена сарадња ресора и сектора ради унапређења пружања услуга родитељима 2.5. Оснажени капацитети професионалаца у здравству, социјалној заштити и предшколском васпитању и образовању	Број деце која похађају Предшколску установу 1474

Опис мера:

Програм подстицајног родитељства односи се на децу узраста до шест година, а спроводи га канцеларија УНИЦЕФ-а у Србији, уз подршку ЛЕГО Фондације и Владе Републике Србије.

- Формирано Радно тело за подршку подстицајном родитељству
- Састав формираног Радног тела чине представници Дома здравља, Центра за социјални рад, ЈПУ и ЈЛС
- Мапиране су реалне потребе родитеља у оквиру институција
- Програми јавних институција намењени родитељима и интергрисане услуге намењене родитељима и деци у периоду раног развоја
- План едукације на нивоу институција у области здравства, социјалне заштите и предшколског васпитања и образовања из области подршке родитељима деце у раном узрасту
- Радно тело је формирано као стално Радно тело, а у оквиру послова других радних тела која у себи имају циљеве и/или мере релевантне за подршку родитељству, су дефинисани послови усмерени на подршку родитељству
- У састав формираног Радног тела су укључени представници невладиних организација, циљних група, стручних институција и организација
- Путем обука родитељи су оснажени за учешће у процесу планирања, реализације и праћења мера и услуга намењених родитељима и деци у периоду раног развоја, успостављен је стални канал комуникације са родитељима на нивоу ЈЛС и институција, формиран је физички или онлајн кутак за родитеље на нивоу институција и/или ЈЛС, дефинисан је програм/план комуникације са родитељима
- Постоји јединствено управно место за неке од административних поступака значајних за родитеље, а који су у надлежности ЈЛС, формиран тим за породично оријентисане ране интервенције
- Практичари из сва три система су прошли обуку за подстицајно родитељство, установа/запослени су носиоци акредитованих обука за подршку родитељству у првим годинама развоја детета, реализоване су предвиђене активности из сва три система, успостављена међусекторска и међуопштинска сарадња у ширењу искустава и знања запослених, ширење добре праксе подстицајног родитељства

Мера 1	Формирање сталног Радног тела за подршку подстицајном родитељству
Мера 2	Успостављање међусекторске сарадње и усвајање интересекторског приступа кроз размену информација и података у процесу дефинисања локалних политика које подржавају родитељство
Мера 3	Мапирање потреба и буџетских средстава за подршку раном развоју деце
Мера 4	Препоруке за унапређење постојећих или изради нових локалних планских или других докумената која се односе на права, услуге и мере подршке родитељству и раном развоју деце
Мера 5	Израда стратегија за комуникацију са заједницом, родитељима и спровођењем кампања у локалним заједницама
Мера 6	Успостављање механизма за континуирану сарадњу градова и општина са кључним корисницима - родитељима/старатељима

Мера 7	Обуке за практичаре из области здравства, социјалне заштите и предшколског васпитања и образовања
Мера 8	Акредитација установа из области здравства, социјалне заштите и предшколског васпитања и образовања за подршку родитељству у првим годинама развоја детета

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ

Ублажавање економске цене подизања детета у циљу одрживог демографског развоја где је стационарно становништво, тј. становништво у коме ће следеће генерације бити исте величине као и постојеће.

Приоритетни циљ 3.	Активности	Индикатори
Ублажавање економске цене подизања детета	3.1.Захтев за бесплатан боравак деце из материјално угрожених породица, деце без родитељског старања, деце 3. односно 4. реда рођења исте мајке и деце са сметњама у развоју, у предшколској установи, подноси родитељ, законски заступник или старатељ органу јединице локалне самоуправе надлежном за друштвене делатности у циљу признавања права на бесплатан боравак деце у предшколској установи. 3.2. Захтеве за остваривање права из области друштвене бриге о деци родитељи подnose у Општинској управи Врбас . 3.3.Општина Врбас - Одељење за друштвене делатности, објавило је Информатор о правима из области друштвене бриге о деци. Ради се о штампаном и дигиталном водичу који родитељима треба да помогне да брзо и ефикасно остваре сва права која припадају њиховој деци по	Регресирање смештаја деце у предшколској установи 468 од којих је 59- регресирање 100% Помоћ у виду школског прибора у школској 2021./2022.години остварило је 428-оро деце. Помоћ у виду школског прибора у школској 2021./2022.години остварило је 428-оро деце. Регресирање ужину користи 869 ученика Регресирање превоз ученика и студената: -за градски превоз користи 75 ученика -за превоз ученика средњих школа који похађају школе изван територије општине Врбас 242 -за превоз студената 128 Регресирање смештаја у ученичким домовима за средњошколце 151 Регресирање 100% продужени боравак у школама користи 20 деце Једнократна помоћ ученицима из вишечланих породица: 89

	разним основама, од рођења до краја школовања. https://www.vrbas.net/info/8064-informator-briga-o-deci	
Описмера: Материјално угрожена деца Закон о финансијској подршци породици са децом („Службенигласник РС“, бр. 113/17 и 50/18) који се примењује од 1. јула 2018. Године заснован је на праву и дужности родитеља да подижу и васпитавају децу, праву детета на услове живота којиму омогућавају правилан развој и обавези државе да подржи добробит породице, детета и будућих генерација. Одредбе овог Закона представљају део укупне друштвене бриге о деци и доприносе побољшању услова за задовољавање основних потреба деце, дају посебан подстицај за рађање деце и пружају подршку материјално угроженим породицама, породицама са децом са сметњама у развоју и децом са инвалидитетом, као и деци без родитељског старања. Мере по одлуци Министарства просвете, науке и технолошког развоја које подржавају родитеље са територије општине Врбас: Бесплатни уџбеници и школски прибор - Бесплатни уџбеници за треће дете: 313 - Бесплатни уџбеници за ученике са сметњама у развоју: 51 - Бесплатни уџбеници за децу из породица која примају социјалну помоћ: 210 На основу Одлуке о финансијској подршци породици са децом („Службени лист Општине Врбас“ број 9/2018, 34/2020, 31/2021) Права на финансијску подршку породици са децом из члана 1. Ове Одлуке су: 1. Право на поклон деци рођеној 1. јануара и на Данграда 20. октобра 2. Право на новчану помоћ породици за новорођену бебу 3. Бесплатан или регресираан боравак деце у предшколској установи 4. Правао на бесплатну или регресирану ужину ученика основних школа 5. Свако треће дете у породици има право на 100 % регресираан боравак у предшколској установи, 100% регресирану ужину у основној школи и 100% регресираан превоз за ученике у средњој школи. 6. Право на помоћ деци из вишечланих породица за четврто и свако наредно дете, 7. Услуга продуженог боравка у основној школи за ученике из социјално угрожених породица 8. Правонабесплатнеилирегресиранетрошковепревозаученикасредњихшкола 9. Правонарегресиранетрошковасмештаја у домовимаученика и викендкарте ученикасредњихшкола 10. Право на регресирање трошкова приватног смештаја и викенд карте за ученике средњих школа 11. Право на бесплатне или регресиране трошкове превоза студената, 12. Право на стипендије за најуспешније студенте високошколских установа чији су оснивачи Република Србија и Аутономна Покрајина Војводина Захтев за бесплатан боравак деце из материјално угрожених породица, деце без родитељског старања, деце 3. односно 4. реда рођења исте мајке и деце са сметњама у развоју, у предшколскојустанови, подноси родитељ, законски заступник или старатељ органу јединице локалне самоуправе надлежном за друштвене делатности у циљу признавања права на бесплатан боравак деце у предшколској установи.		

Мера 1	Формирање сталног Радног тела за подршку подстицајном родитељству
Мера 2	Успостављање међусекторск есарадње и усвајање интерсекторског приступак размену информација и података у процесу дефинисањ алокалних политика које подржавају родитељство
Мера 3	Мапирање потреба и буџетских средстава за подршку раном развоју деце
Мера 4	Препоруке за унапређење постојећих или изради нових локалних, планских или других докумената која се односе н аправа, услуге и мере подршке родитељству и раном развоју деце

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ

Обезбедити инклузивно и праведно инклузивно иквалитетно образовање и промовисати могућност унапређења квалитета живота деце и младих са сметњама у развоју, њихових породица као и сензибилисање заједнице за разумевање, прихватање, вредновање и стварање једнаке шансе за све грађане у општини Врбас.

Приоритетни циљ 4.	Активности	Индикатори
4.1.Успостављање услуге личног пратиоца 4.2.Успостављање услуге Дневни боравак за децу (и младе) са сметњама у развоју и инвалидитетом ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ - Развој услуге која доприноси укључивању деце у свакодневни живот заједнице, разво њихових капацитета и већојсамосталности. - Пружању подршке породицама деце сасметњама какко би одржали породично јединство и квалитет породичног окружења.	4.1.1 Помоћ код куће у облачењу, одржавању личне хигијене (умивање, чешљање, прање зуба), при храњењу (припрема и сервирање лакших оброка или помоћ у коришћењу прибора и сл.), припрему књига и опреме за вртић, тј. школу. 4.1.2. Помоћ у заједници , што укључује: - Помоћ у коришћењу градског превоза (улазак и излазак из средстава превоза, куповина карте и сл.) - Помоћ у кретању - Подршка у игри - Подршка и посредовање у комуникацији (укључујући културне или спортске активности и друге сервисне подршке) 4.2.1. Подршка личном развоју деце и младих; Развијање вештине свакодневног живота и старања о себи;	Број корисника услуге личног пратиоца Према евиденцији Интерресорне комисије у општини Врбас у 2021. години је 30 деце и ученика са препоруком за услугом личног пратиоца Укупан максималан број сати пружања услуге лични пратилац за све кориснике Број корисника

• Развој капацитета пружаоца услуге као и свих укључених социјалних актера кроз континуирано унапређење и развој одрживе услуге. • Промоција концепта социјалне инклузије кроз планиране и осмишљене акције усмерене ка локалној заједници	Развијање вештине социјалне комуникације и међуљудских односа; Развијање одговорности и навика везаних за образовање и живот у заједници. 4.2.2. Програмске целине реализују се кроз дневни, недељни и месечни ритам активности којима се дефинише: • распоред дневних активности - режим дана, • недељне и месечне активности, • реализација индивидуалног програма услуге за сваког корисника. 4.2.3. Све активности у дневном боравку се реализују према Годишњем програму рада и подразумевају вишечасовни боравак деце у безбедном окружењу, под надзором сручних радника. Рад се одвија у групи и индивидуално у складу са процењеним потребама.	услуге Број корисника услуге дневног боравка на основу мишљења Интерресорне комисије 70 Број корисника логопедских третмана до 54 на месечном нивоу Број корисника третмана олигофренолога до 6 на дневном нивоу Број корисника дефектолога до 30 на месечном нивоу
Опис мера: Родитељ, односно старатељ детета са сметњама у развоју, односно детета са инвалидитетом, захтев за остваривање услуге лични пратилац подноси Центру за социјални рад. Центар за социјални рад Врбас, на основу мишљења Интерресорне комисије доноси решење о прихватању или одбијању коришћења услуге личног пратиоца детета у складу са Законом о општем управном поступку и упућује корисника на коришћења услуге личног пратиоца. Избор пружаоца услуге лични пратилац обавља се кроз поступак јавне набавке који спроводи Општинска управа града Врбаса - Одељење за послове јавних набавки у складу са Законом о социјалној заштити и Законом о јавним набавкама. Уговор о јавној набавци са пружаоцем услуге лични пратилац у поступку јавне набавке закључује се између Општинске управе града Врбаса и одабраног пружаоца услуге. Правилником утврђује се поступак пружања и остваривања услуге лични пратилац детета. Зависно од прилива средстава у буџету општине Врбас и материјалних могућности корисника услуге лични пратилац и његових сродника обавезних на издржавање тог корисника, може се предвидети накнада за коришћење услуге лични пратилац детета. Висина накнаде ће се утврдити решењем Општинске управе општине Врбас-Одељења надлежног за послове социјалне заштите. Опис мера: Услугу Дневног боравка за децу са инвалидитетом, у општини Врбас ће пружати Центар		

за социјални рад.

Стандарди за пружање услуге прописани су посебним подзаконским актом, а лиценцирање као и контролу над радом пружалаца услуга у смислу испуњености стандарда врши Министарство надлежно за социјалну заштиту.

Центар за социјални рад поступак за упућивање на коришћење услуге спроводи по службеној дужности или на захтев корисника. Водитељ случаја у центру за социјални рад процењује потребу детета и његове породице за одређеном услугом и упућује на коришћење услуге. Обзиром да је Центар за социјални рад пружалац услуге он поседује налазе из процене и плана услуга за конкретног корисника, на које ће се ослањати даљи стручни поступци у дневном боравку. Поред тога пружалац услуге (Центар за социјални рад) ће укључивати надлежног водитеља случаја увек када процени да је то значајно за рад са корисником и редовно обавештавати о његовом напретку.

Процес пружања услуге треба да буде транспарентан, јер то значи да је услуга заснована на одговорности пружаоца услуге према корисницима и према локалној заједници. Општост принципа транспарентност видљива је у томе што се остварује на неколико нивоа:

- према заједници – кроз информисање корисничке и шире јавности о врсти и квалитету активности које пружалац услуга спроводи;
- према корисницима – кроз информисање и укључивање у свим фазама пружања услуге;
- у оквиру саме организације – кроз јасне и видљиве механизме и процедуре функционисања.

Мера 1	Израда и примена Правилника за пружање услуге личних пратилаца у општини Врбас.
Мера 2	Избор пружаоца услуге лични пратилац обавља се кроз поступак јавне набавке који спроводи Општинска управа града Врбаса - Одељење за послове јавних набавки
Мера 3	Уговор о јавној набавци са пружаоцем услуге лични пратилац у поступку јавне набавке закључује се између Општинске управе града Врбаса и одабраног пружаоца услуге.
Мера 4	Центар за социјални рад Врбас, на основу мишљења Интерресорне комисије доноси решење о прихватању коришћења услуге личног пратиоца детета.
Мера 5	Израда елабората којим пружалац услуге обезбеђује дозволу од надлежног Министарства којим за пружање услуге дневног боравка за децу и младе са инвалидитетом.
Мера 6	Израда и спровођење основног програма организације требало би да садржи следеће елементе, који ће бити илустровани примером основног програма организације дневног боравка у општини Врбас: 1. Визија, мисија 2. Вредности и принципи 3. Циљеви организације 4. Циљна група корисника и услови за коришћење услуге 5. Програмске активности

Мера 7	С провођење стручног поступк у раду са децом и младима са инвалидитетом: • Процена потреба и способности корисника • Планирање услуга за сваког појединачног корисника (индивидуални план услуге) • Реализација активности и услуга које су идентификоване у индивидуалном плану • Поновни преглед и евалуацију индивидуалног плана
Мера 8	Рад са корисником :У складу са дефинисаним индивидуалним плановима услуге, активности подршке могу бити фокусиране на: - Развој вештина свакодневног живљења - Социјалних вештина - Побољшање говора или кретања

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ

Промовисати континуирани, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за младе.

Приоритетни циљ 5	Активности	Индикатори
Промовисати континуирани, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за младе. Специфични циљ : Развијене услуге и механизми који поспешују запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу	5.1.Представници привредног и омладинског сектора су укључени у развој услуга и механизма који поспешују запосленост и запошљивост младих. 5.2.подстаћи укључивање представника привредног и омладинског сектора у локалне савете за запошљавање, као сталне чланове савета са	Омладине од 15-29 година има 8.363 што је 28,84% радно активног становништва или 19,86% укупног броја становника Врбаса /42.092/ по посиу из 2011.године. Становништво према старосним групама, у 2020. години. Према старосној структури, млађе становништво (од 0 до 17 година) је заступљено са истим уделом од 19% у односу на укупан број становника општине Врбас.

	правом гласа; 5.3. подржати развој и имплементацију међусекторских услуга које поспешују стопу активности, запошљивост и запосленост младих на локалном нивоу. 5.4. Унапређени постојећи и креирани нови програми који поспешују запошљивост и запосленост младих. 5.5. Подржати развој и примену програма и вршњачке едукације који подстичу активност младих; 5.6. обезбедити подршку младим женама, младима из осетљивих друштвених група и младима који нису у образовању, обуци, нити су активни на тржишту рада, да конкуришу на програме који поспешују активност младих;	<table><tr><th>Структура</th><th>незапослених</th><th>према старости</th></tr><tr><td>Укупно</td><td>Жене</td><td></td></tr><tr><td>15-19 година</td><td>135</td><td></td></tr><tr><td>20-24 године</td><td>225</td><td></td></tr><tr><td>25-29 година</td><td>345</td><td></td></tr></table>	Структура	незапослених	према старости	Укупно	Жене		15-19 година	135		20-24 године	225		25-29 година	345	
Структура	незапослених	према старости															
Укупно	Жене																
15-19 година	135																
20-24 године	225																
25-29 година	345																

	5.7.подржати промоцију примера добре праксе младих који су прошли програме који подстичу запошљивост и запосленост младих путем медија и друштвених мрежа.	
--	--	--

Описмера:

Акциони план издваја приоритетне области:

1. Прилагођавање образовних профила потребама тржишта,
2. Обезбеђивање обуке за младе који имају занимања која су суфицитарна и налазе се на тржишту рада,
3. Обезбеђивање програма за приправнике који би омогућили младима практично стицање искуства у професијама за које су се определили
4. Различите могућности обука потенцијалним инвеститорима према свим њиховим захтевима и процедурама.

Нагласак је, дакле, на учењу и прилагођавању знања привредним потребама. Значајно је „конструисање“ радног амбијента или радне етике где су свакако моћи локалне заједнице мале и неопходно их је уподобити са државном политиком, али одређени огледи са пословним инкубаторима који би били протежирани и од стране локалне заједнице могу бити интересантни. Акциони план дефинише и друштвену везу између (комуникацију) образовања и привреде, образовања и државе као и неопходност Плана за развој привреде који укључује све микро и макро елементе.

Стопе активности и запослености младих (15-24 године), према Анкети о радној снази (АРС), у 2020. години биле су знатно ниже, а стопе незапослености и неактивности знатно више него за укупно становништво радног узраста (15-64 године). Општа стопа незапослености била је 9,5%, а младих више него двоструко већа - 26,6%. Стопа неактивности за општу популацију била је 32,3%, а за младе такође више него двоструко виша - 71,7%. Удео младих 15-29 година који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком (индикатор ЦОР8.6.1.) у 2014. години је био 25,3% (23,7% мушкарци, а 27% жене), док је у 2020. години опао и износио је 20% (18,4% мушкарци, а 21,6% жене). Удео неформалне запослености (индикатор ЦОР 8.3.1.) већи је међу младима него међу старијим категоријама запослених: у 2020.години међу запосленима који имају 15-24 године било је 21,4% неформално запослених, међу запосленима који имају 25-54 године

11,6%, а међу запосленима који имају 55-64године 19,8%. Млади који су запослени зарађују мање од запослених из старијих категорија становништва, а просечне зараде за запослених жена су ниже од просечних зарада мушкараца.

Мера 1	Национална служба за запошљавање је предвидела обуку у „Клубу за тражење посла“ као активну меру тржишта рада, у функцији превенције дугорочне незапослености, која је по свим квантитативним показатељима једна од доминантних карактеристика незапослености у нашој земљи.
Мера 2	Програм „Моја прва плата“ има за циљ да се подстакне запошљавање младих и пружи подршка привреди у решавању проблема с недостатком кадрова. Програм ће омогућити да се, и у 2022. години, до 10.000 младих средњег и високог образовања, до навршених 30 година живота, без радног искуства, оспособи за самосталан рад на конкретним пословима.
Мера 3	Конкурс за доделу средстава за подршку младима у руралним подручјима на територији АП Војводине у 2022. години Бесповратна средства која се додељују по овом конкурс намене су за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава. Право на подстицаје остварују физичка лица старија од 18 година и физичка лица која у моменту подношења захтева не смеју имати више од 40 година, који су уписани у Регистар пољопривредних газдинстава као носиоци пољопривредног газдинства након, 01.01.2022. године.
Мера 4	Министарство привреде расписује конкурс за доделу бесповратних средстава у оквиру Програма подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за жене предузетнице и младе

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ:

Превенција изаштита деце односиља у породици, у школи, у институцијама

Приоритетни циљ 6.	Активности	Индикатори
Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас прати спровођење споразума и даље унапређење интерсекторне сарадње	6.1. Радионице („Оснаживање школских тимова за подршку у заштити ученика од дигиталног насиља,,) 6.2. Интервенција за први ниво-појачан васпитни рад у сарадњи са родитељем: одељенски старешина, наставник, васпитач са васпитном групом, одељенском заједницом, групом ученика и индивидуално	Број деце у ризику од вршњачког насиља Број деце које су жртве насиља
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ: Предузимање превентивних мера и	6.3. Укључивање ученика у спортске и	

активности кроз едукације у виду стручних састанака, радионица, трибина, стручних скупова, семинара	ваннаставне активности 6.4. Израда ИПЗ 6.5. Едукација на тему насиља 6.6. Појачана дежурства наставника 6.7. Појачан надзор над појединим ученицима 6.8. Организовање литерарних и ликовних конкурса на тему насиља 6.9. Укључивање ученика у хуманитарне акције 6.10. Контакти са ЦСР И МУП (у појединим ситуацијама	
Опис мера: Подржавајући националну платформу за превенцију насиља „Чувам те”, општина Врбас је формирала Координационо тело за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама на територији општине Врбас прати спровођење споразума и даље унапређење интерсекторне сарадњеПредузимање превентивних мера и активности кроз едукације у виду стручних састанака, радионица, трибина, стручних скупова, семинара Безбедно понашање на интернету представља један од кључних аспеката дигиталне писмености, а дигитална писменост једна је од кључних компетенција за чији је развој у највећем делу света задужен систем формалног образовања.Законом о основама система образовања и васпитања и Посебним протоколом за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, који је обавезујући за све образовно-васпитне установе, јасно је прописана улога школе, односно активности и процедуре за заштиту ученика/ца од свих облика насиља, укључујући и дигитално. Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године "Службени гласник РС", број 80 од 3. јуна 2020. Жељене промене усмерене су ка следећим приоритетима препознатим као минималан услов без којег даљи развој овог система није могућ: 1) Препоручује да политике борбе против сиромаштва и социјалне искључености, посебно оне које су посебно намењене побољшању укључености конкретних група (Роми, особе с инвалидитетом, деца у уличној ситуацији и <i>LGBTI</i> деца), 2) Формирање Савета за права детета као кључног механизма за координацију, праћење и евалуацију мера и активности за превенцију и заштиту деце од насиља. 3) Јачање међусекторске сарадње – Међусекторска сарадња и успостављање партнерства је један од предуслова ефикасног функционисања система превенције и заштите деце од насиља. 4) Побољшање ефикасности система праћења – Препоручује се јачање система праћења спровођења протокола, ефикасности међусекторских тимова. 5) Унапређивање компетенција заспослених у институцијама које се баве децом – Препоручује се развој програма обуке за примену стратегија, акционих планова и протокола које се односе на заштиту деце од насиља, 6) Развој услуга превенције, директне подршке и заштите деце из осетљивих група – Ту се убрајају: деца са сметњама у развоју и инвалидитетом, деца у сукобу са законом, деца изложена децјем раду, децјем, раном и принудном браку, деца из ромских насеља, деца која су мигранти и избеглице, а нарочито деца без пратње. Препоручује се		

развој система идентификовања и раног упозоравања у овим областима, као и проширење и омасовљење и обезбеђење одрживог финансирања постојећих услуга .

Мера 1	Учествовање у превенцији у сарадњи са ученицима, наставницима, психолошко-педагошким установама родитељима, како би се смањила појава насиља међу ученицима
Мера 2	Правовремено препознавање и адекватно и ефикасно реаговање на све облике насиља, те омогућавање сарадње између свих учесника у заштити безбедности ученика
Мера 3	Упућивање препорука и праћење доследности примене истих, остваривање редовне комуникације са медијима, и редовно учествовање у реализацији програма и пројеката за превенцију насиља и злостављања у основним и средњим школама, и другим мерама намењених заштити безбедности ученика
Мера 4	Подстицање активне сарадње између свих учесника, односно спољних фактора, као што су Центар за социјални рад и Министарство унутрашњих послова, и унутрашњих фактора, као што су запослени у школама, психолошко-педагошка служба и директор, како би се обезбедила безбедност ученика
Мера 5	Квартално прикупљање и обрађивање података од Тимова за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у основним и средњим школама у Србији обука педагошко-психолошких служби и секретара школа и чланова ученичких парламената на територији општине Врбас
Мера 6	Обука педагошко-психолошких служби и секретара школа и чланова ученичких парламената на територији општине Врбас

Појединачни циљ:

Подизање свести о постојећим видовима насиља и оснаживање жртава у правцу пријаве насиља које трпе

Приоритетни циљ 1.	Активности	Индикатори
1.1. Бесплатне правне и саветодавне услуге за жртве насиља у саветовалишту 1.2. Континуирано организовање "округлих столова" везаних за насиље у	Спровођење <i>Споразума о међусобној сарадњи на превенцији, откривању, пријављивању насиља у породици, на процени ризика, стања, потреба, заштити жртава</i> У поступању у	1.1. Број пружених правних и саветодавних услуга 1.2. Број организованих округлих столова 1.3. Број станова за жртве насиља 1.4. Број трибина на тему

породици 1.3. Обезбедити још један стан у склопу програма "Становање уз подршку" намењену жртвама породичног насиља до краја 2028. године. 1.4. Перманентно организовати трибине на тему вршњачког насиља по школама. 1.5.1.5. Формирање фонда за жене - жртве насиља.	случајевима насиља у породици полазе од чињенице да је насиље у породици увек резултат дисбаланса моћи између жртве и насилника	вршњачког насиља 1.5. Број формираних фондова
Опис мера: Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2022-2030. година односе се на активности које су усмерене на модернизацију система социјалне заштите у Врбасу кроз унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите, на унапређење положаја социјално угрожених група и на развој инфраструктуре у области социјалне заштите, модернизацију и опремање установа социјалне заштите. Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне, институционално управљачко организационе и инвестиционе. Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне, институционално управљачко организационе и инвестиционе.		

Појединачни циљ :

5.1 Окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица

Подићи степен родне равноправности и оснажити све жене и девојчице.

Мера 1.1.1.1.	• Бесплатне правне и саветодавне услуге за жртве насиља у саветовалишту.
Мера 1.1.1.2.	Континуирано организовање "округлих столова" везаних за насиље у породици.
Мера 1.1.1.3.	Обезбедити још један стан у склопу програма "Становање уз подршку" намењену жртвама породичног насиља до краја 2028. године.
Мера 1.1.1.4.	Перманентно организовати трибине на тему вршњачког насиља по школама.
Мера 1.1.1.5.	Проактивни приступ решава насиље у породици
Мера 1.1.1.6.	успостављање система примарне, секундарне и терцијарне превенције
Мера 1.1.1.7.	Мултисекторска сарадња и подизање капацитета органа и специјализованих служби (унапређивање мултисекторске сарадње и подизање капацитета органа и служби
Мера 1.1.1.8.	Формирање фонда за жене - жртве насиља.-Смањење ризика од пада у сиромаштво код женске популације као жртви насиља

Приоритетни циљ	Активност	Индикатори
Посебни циљ Израда „Локалног акционог плана за родну равноправност у општини Врбас“	8.1. Формирање Радне групе за израду“Локалног акционог плана за родну равноправност у општини Врбас“ 8.2. Прикупљање и праћење података у свим локалним институцијама која омогућава родно осетљиву анализу података.	Број усвојених или измењених аката који регулишу бесплатну правну помоћ, доступне и делотворне инструменте за ефикасну заштиту права жена Број прописа који регулишу механизме за родну равноправности на свим нивоима организације власти у складу са Законом о родној равноправности,

		Број корисника услуге бесплатне правне помоћи, разврстано по полу, припадности друштвено осетљивој групи, узрасту Проценат обучених професионалаца који имају унапређена знања и вештине везане за заштиту људских права, посебно права рањивих група, анти дискриминационо законодавство и родну равноправност Број женских организација и релевантних организација цивилног друштва у планирање и реализацију родно одговорних јавних политика
Унаређен ниво превенције и заштите жртава родно заснованог насиља	8.3.Установљење базе података о облицима насиља, по полу, користећи податке релевантних установа и невладиних организација 8.4.Организовање најмање једном годишње радионице или едукације о ненасилној комуникацији, проблемима у друштву и очувању породице као стуба здравог друштва, у више различитих старосних категорија за ђаке основних и средњих школа и студенте 8.5.Стварање услова за организовање бесплатне психолошке и правне помоћи за жртве насиља 8.6. Стварање услова за организацију рада СОС линије за жене и децу жртве насиља и прихватилишта за жртве породичног насиља на територији општине Врбас	Број информативних јавних кампања о остваривању и заштити људских права и родне равноправности као и заштити од дискриминације Број израђених и усвојених ЛАП и уграђених мера које подржавају специфичне безбедносне потребе жена, девојака и девојчица у локалним заједницама посебно из вишеструко дискриминисаних и рањивих група Број НВО укључених у креирање и примену мера, праћење и извештавање о кршењу људских права над женама и девојкама Број одржаних обука и број обучених особа од поверења Износ/проценат средстава намењен финансирању услуга за жене жртве насиља у буџетима на свим нивоима власти, као и проценат средстава који се издваја за финансирање ових услуга које пружају

		женске НВО Број превентивних програма/интервенција рада са починиоцима насиља у циљу спречавања насиља
Унапређен положаја жена на селу у области описмењавања, коришћења информационих технологија и економског удруживања	8.7. Формирање базе података о полној заступљености на територији сеоских подручја 8.8. Спровођење обуке за описмењавање и стицање одговарајућег образовања, посебно за жене са сеоског подручја. 8.9. Организација и спровођење најмање једном годишње обуке за оспособљавање и коришћење информационих технологија, за жене на селу	Проценат жена које нису информатички писмене на територији општине Врбас, а живе у сеоском подручју Проценат жена које нису писмене на територији општине Врбас, а живе у сеоском подручју Број жена заинтересованих за унапређење информатичких компетенција Број одржаних трибина/обука у сеоским месним заједницама за описмењавање и стицање одговарајућег образовања

Мера 1	Праћење појаве родно заснованог насиља и стварање услова за заштиту жртава родно заснованог насиља
Мера 2	Организација активности описмењавања, образовања и економског удруживања жена на селу

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ

Унапређење заштите породице путем креирања услуге "Породични сарадник"

Приоритетни циљ 9.	Активности	Индикатори
До краја 2024. године основати услугу "Породични сарадник".	9.1. Прављење процене и породичног плана Породични саветник спроводи почетне и текуће процене породичне функционалности, са посебним	Пружање услуге минимално 15 породица Број активности на месечном

Као трајан задатак припремити и одштампати јединствену брошуру намењену информисању корисника о свим постојећим услугама и сервисима за подршку породици. Једном у два месеца обезбедити информисање јавности о постојећим правима и услугама из области социјалне заштите.	фокусом на здравим снагама које породица и поједини чланови имају, уз израду индивидуализованог плана третмана. 9.2.Врсте подршке: • практична подршка, • саветодавно-едукативне активности • активности заступања, посредовања и координације у заједници. Породични саветник спроводи интервенције како би се осигурало попуњавање празнина у вези са основним потребама породице и заједно са породицом планира дугорочну одрживост равнотеже здравља упркос тешкоћама.	нивоу у односу на сваку породицу појединачно (видови подршке) Број брошура о постојећим услугама и сервисима Број објављених чланака Број учешћа у емисијама посвећеним информисању јавности
Опис мера: Породични сарадник је једна од првих у низу потребних интензивних услуга намењених оснаживању породица у Србији.Услуга породични сарадник има за циљ унапређење капацитета породице да омогући безбедност и стабилне услове за раст, развој и добробит детета у његовом породичном окружењу. Намењена је породицама са децом, са бројним и сложеним потребама, у којима постоји ризик за измештање деце или претња да ће се ризик појавити, као и породицама код којих се планира повратак детета у породицу, након мере издвајања из породице. Циљеви услуге:		

- превенција занемаривања и злостављања деце у породицама
- унапређење капацитета родитеља кроз стицање нових знања и вештина у области родитељства, животних вештина, партнерских и других односа
- превенција измештања деце из природних породица
- подршка повратку детета у породицу / оснаживање породица за повратак детета из институција или хранитељских породица

Породице са сложеним и бројним потребама су породице са децом које су често суочене са изразитим сиромаштвом, незапосленостју, веома лошим стамбеним условима, где постоје изазови везани за проблеме менталног здравља и родитеља и деце, где је дете или родитељ особа са инвалидитетом, где је присутно насиље, породице у којима родитељи занемарују потребе детета или не умеју да одговоре на њих....

Услуга породични сарадник пружа се у породици и њеном дому, њиховој заједници, реализацијом активности које, у складу са проценом и породичним планом, могу бити

- практична подршка,
- саветодавно-едукативне активности
- активности заступања, посредовања и координације у заједници.

Активности породичног саветника:

- Едукација родитеља за стимулацију развоја детета у кућним условима, уз струлно периодично праћење и саветовање.
- Спроводи почетне породичне и индивидуалне сесије у институцији, а по потреби у кућама корисника услуге ли другим ситуацијама када је то погодно за породицу.
- Спроводи почетне и текуће процене породичне функционалности, са посебним фокусом на здравим снагама које породица и поједини чланови имају, уз израду индивидуализованог плана третмана.
- Спроводи интервенције како би се осигурало попуњавање празнина у вези са основним потребама породице и заједно са породицом планира дугорочну одрживост равнотеже здравља упркос тешкоћама.
- Помаже породици у приступу психијатријским услугама и управљању лековима.
- Помаже породици да развије мрежу подршке у природном окружењу.
- Осмишљава конкретне интервенције које треба да развију вештине и код родитеља и код деце у решавању проблема.
- Помаже породици у надгледању понашања и успеха детета у школи и помаже родитељима да се залажу за образовне потребе своје деце.
- Похађа састанке у вези са децом / младима када то родитељи нису у могућности.
- Комуницира са водитељем случаја и судским особљем када је то потребно (у консултацији са породицом).
- Едукује породицу како да учествује у изради индивидуалног плана опоравка, који се периодично ажурира, како би одржавао прави циљ подршке породици/члану породице.
- Примењује интервенције за оснаживање и повећање одговорности родитеља.

Услуга Породични сарадник је осмишљена и пилотирана на иницијативу Уницефа и Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а уз подршку Новак

фондације и Европске Уније у периоду од 2013–2017. године. Од 2015-2017..год. је специјализирана услуга и за породице деце са сметњама у развоју.

Мера 2.2.1.	До краја 2024. године основати услугу "Породични сарадник".
Мера 2.2.2.	До краја 2023. године спровести едукацију стручњака из институција образовања, здравства и социјалне заштите о подстицајном родитељству.
Мера 2.2.3.	Као трајан задатак припремити и одштампати јединствену брошуру намењену информисању корисника о свим постојећим услугама и сервисима за подршку породици.
Мера 2.2.4.	До краја 2028. године значајно унапредити квалитет живота породице кроз јачање постојећих и увођење нових социјалних услуга

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ :

Јачање међугенерациске солидарности и стварање услова за здраво старење у локалној заједници из перспективе целоживотног циклуса у циљу унапређења заштите најсиромашнијих лица старијих од 65 година.

Приоритетни циљ 10.	Активности	Индикатори
Унапређивање рада Службе ванинституционалне заштите, односно унапређење постојећих услуга Клуба за стара и одрасла лица која заједно са службом кућне неге и помоћи чини Службу ванинституционалне заштите, Специфични циљ: Учешће на конкурсима са циљем израде пројектно-техничке документације реконструкције објекта и пројекта опремања	10.1. Активности Клуба за стара и одрасла лица обухватају прославе рођендана, игранке, излете и посете другим клубовима, друштвене игре, гледање ТВ-а, шаховска такмичења, ликовне колоније и друге активности које прате стручни радници Геронтолошког центра 10.2. Израда новог Правилника за пружање услуга помоћи у кући уз планирање пружалаца услуге и у насељеним местима општине Врбас 10.3. Исплата једнократне помоћи- обезбеђење минималног дохотка угроженим лицима старијим од 65 година 10.4. Пружање и услуге Народне кухиње која се организује поделом дневног obroка у Клубу Маршала Тита 133.у сарадњи са организацијом Црвеног крста општине Врбас	Број чланова Клуба за стара и одрасла лица

Опис мера: Радна јединица Клуб за старија и одрасла лица пружа дневне услуге у заједници, које су намењене лицима трећег животног доба. Реч је о лицима која бораве у својим кућама. Клуб омогућава корисницима да се према личном избору и афинитетима укључују у активности и садржаје који се у њима организују. Циљ активности и садржаја је превенирање патолошког старења, неговање проактивне улоге старијих особа, као и подстицај њиховог волонтаризма и међусобне солидарности. Кроз клупске активности се подстиче дужа интеграција старијих у заједници, задовољнији и садржајнији живот, одржавање телесне и менталне кондиције путем задовољења бројних културно-забавних, спортско-рекреативних, социјалних и других потреба. Подршку у остварењу ових циљева дају услуге социјалног рада и здравствене заштите, које су бесплатне за кориснике клуба. У клубу се свакодневно дружи, чита штампа,.. Активно старење може допринети бољем здрављу, а самим тим и квалитетнијем животу. У Правилнику о пружању услуге Клуба за стара лица за старе и одрасле се планирају следеће активности: • Културно- уметничке активности: креативне радионице (ликовне, литерарне, драмске, музичке, фолклорне, ручног рада и хорске секције). Резултати ових активности се презентују периодично програмима, наступима, изложбама слика и ручних радова. • Организоване посете установама културе и размена искустава са сродним организацијама и удружењима; • Рекреативно-рехабилитационе активности: заједничке шетње, излети, путовања, такмичења у различитим друштвеним играма као што су шах, домино, пикадо, алке, реми, таблић... • Забавне активности: прославе рођендана и празника, дружење уз музику; • Здравствено-превентивни рад: мерење нивоа крвног притиска, мерење нивоа шећера у крви, посете онемоћалих чланова клубова, едукативне радионице и психосоцијална подршка; • Хуманиране активности у области међугенерациске сарадње са школама, вртићима, СОС Дечјим селом,...; • Планира се у сарадњи са организацијом Црвеног крста општине Врбас, пружање и услуге народне кухиње која се организује поделом дневног obroка у Клубу Маршала тита 133. "Сунчана јесен живота" је традиционална манифестација која се од средине седамдесетих година XX века континуирано одржава у Геронтолошком центру Врбаса и представља круну свих активности које се одржавају током године. Чланови клубова се за ову манифестацију припремају током читаве године. Данас је њен посебан задатак да промовише здраво старење и сензибилише заједницу за специфичне потребе старијих особа. САДРЖАЈ РАДА УСЛУГЕ ПОМОЋ У КУЋИ Геронто-домаћнице реализују активности помоћи у кући, које се састоје у следећем: • Помоћ у обезбеђивању исхране		

- Помоћ у одржавању личне хигијене
- Помоћ у одржавању хигијене стана
- Помоћ у загревању просторија
- Помоћ у задовољавању социјалних, културно-забавних и других потреба
- Посредовање у обезбеђивању различитих врста услуга

1. Корак

Право на помоћ у кући потенцијални корисник остварује преко Геронтолошког центра По признавању права на помоћ у кући, надлежни Центар за социјални рад шаље захтев за пружање услуга, Служби ”помоћ у кући“, Установе Геронтолошки центар Врбас (пружаоцу услуга).

2. Корак

По пријему захтева за помоћ у кући, стручни радник врши пријемну процену корисника. Током пријемне процене, стручни радник на основу непосредног разговора са корисником или законским заступником процењује:

- став корисника и његова очекивања од услуге
- подобност корисника за коришћење услуге
- приоритет за пријем
- способности и приоритетне потребе

3. Корак

Након завршене пријемне процене, стручни радник, на основу критеријума, евидентира потенцијалног корисника на јединствену евиденциону листу.

По стицању услова, корисник се обавештава о датуму отпочињања услуга.

Датумом отпочињања услуга, почиње и процена корисника, која се окончава у року до десет дана.

МЕРЕ

Мера 1	Израда и спровођење Програма унапређења социјалне заштите на територији општине Врбас
Мера 2	Већа укљученост старијих у друштво- борба против старосне дискриминације
Мера 3	Израда и спровођење новог Правилника за пружање услуга помоћи у кући уз планирање пружалаца услуге и у насељеним местима општине Врбас
Мера 4	Повећање обима, капацитета и обухвата корисника постојећих услуга социјалне заштите Клуб за стара и одрасла лица и Помоћ у кући социјалном инклузијом лица са инвалидитетом.
Мера 5	Израда пројектно.техничке документације,аплицирање на конкурсе и реализација пројектних предлога који се односе на адаптацију објекта Клуб за стара и одрасла лица Маршала Тита 133
Мера 6	Адаптација простора Клуба за стара и одрасла лица за креативне радионице ткања,ручног рада

Мера 7	Ангажовање геронто-домаћнице које реализују активности помоћи у кући
--------	--

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ

Унапређивање и побољшање социо-економског положаја Рома и Ромкиња у општини Врбас кроз квалитет живота у области здравствено- социјалне заштите и образовања уз стварање услова за њихову већу укљученост у друштвене токове заједнице.

Приоритетни циљ	Активности	Индикатори
ПОСЕБАН ЦИЉ : Социо - економско оснаживање Рома и Ромкиња укључивањем у активне мере политике локалне заједнице. ПОСЕБАН ЦИЉ : Унапређивање приступа услугама социјалне заштите и доступност новчаних давања ради смањења сиромаштва и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници. ПОСЕБАН ЦИЉ : Потпун обухват ромске деце обавезним образовањем уз редовно похађање наставе, смањења осипања ученика кроз подстицај за наставак школовања и социјализација ромске деце у школама	11.1.Образовна инклузија: Реализовати програме за родитеље и децу узраста до три године у породици, заједници и предшколској установи којима се подстичу развој и учење деце и развој родитељских вештина (обуке за реализаторе програма, обезбеђење финансијских и других услова за реализацију програма). Организовати различите програме предшколског васпитања и образовања у краћем трајању за децу узраста 3-5,5 годин (20% деце из осетљивих друштвених група) 11.2.Социјална инклузија: Повећати квалитет програма ПВО: - ПУ реализују програмске активности које промовишу мултикултуралност и доприносе заштити идентитета, културе и језика ромске националне мањине - Ангажован довољан број ПА - Прати се и подржава напредовање у развоју и учењу ромске деце - Установе посвећују пажњу транзицији на релацији ПУ-ОШ Регулисати подршку сиромашној	Број Рома и Ромкиња према званичној статистици и незваничној процени; родна структура на територији општине Врбас има укупно 118 породица, односно 468 припадника ромске националне заједнице, према социјалној карти Рома.

	породици за похађање ПВО од најранијег узраста (ЛЗ препознају, организују и финансирају дадатну подршку и услуге на локалу: бесплатни програми, обезбеђени материјал, превоз, исхрана, одећа...) Едуковати удружења која заговарају унапређење положаја Рома и Ромкиња на тему дискриминације и остваривања права у области становања, али и запошљавања крој Јавне позиве за теже запошљива лица које расписује Национална служба за запошљавање.	
Опис мера: Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025.године¹ била је усвојена 3. марта 2016. године Циљеви и мере које се Стратегијом предлажу заснивају се на следећим начелима: – Укључивање и оснаживање које води ка људској безбедности, економском расту и унапређењу људских права, путем прилагођавања окружења и система и пружање подршку људима и групама; – Сузбијање искључености која води ка губитку у социјалном капиталу државе и стварне штете код особа и група који су искључени; – Елиминисање друштвене неједнакости, односно борба против циганизма, као облика расизма и дискриминације; – Сузбијање сиромаштва као предуслов за остваривање људских права; – Пуно учешће Рома и Ромкиња у свим фазама јавне политике које се тичу њих, а превасходно ове стратегије; – Афирмативне мере којима се адресира фактичка неједнакост, а које су ограниченог карактера (временски или до остваривање циља једнакости) и које се не сматрају дискриминацијом осталих људи;		

Мера 1	Приступ основним правима и услугама социјалне заштите - Ангажовање координатора за Роме - Пружање бесплатне правне помоћи - Анализа доступности услуга на локалном нивоу за припаднике ромске заједнице путем попуњавања упитника у сарадњи са организацијама цивилног друштва и координатором за Роме - Информисање Рома о процедури добијања личних докумената, здравствене легитимације
--------	--

Мера 2	Осигурање приступа социјалним правима - Информисање о процедури у Центру за социјални рад о остваривању права на једнократну помоћ коју остварују право као социјално угрожена лица - Информисање у фонду за здравство о здравственом осигурању - Саветодавно -терапијске услуге
Мера 3	Реализација програма превенције - Организација здравствено - промотивних активности - Прављење програма за побољшање хигијенских и санитарних услова у ромским становима и насељима - Прављење програма за побољшање хигијенских и санитарних услова у ромским становима и насељима
Мера 4	Ангажовање ромских асистената - Исказивање потреба за ангажовање ромских асистената од стране стручних сарадника у образовним установама на територији општине Врбас - Организација обука за педагошког асистента који пружа подршку ученицима ромске националности, којима је потребна додатна подршка у образовању - Ангажовање ромских асистената у образовним установама на територији општине Врбас - Анализа праксе педагошких асистената

Мера 5	Пружање дневне услуге у заједници-свратиште за децу - Одредити програмске активности које ће се реализовати, у складу са спецификацијом услуге и минималним стандардима који се односе на услугу коју ЦСР пружа, као и у складу са потребама корисничке групе којој се услуга пружа - Дефинисање основних кадрова, у складу са спецификацијом услуге и минималним стандардима који се односе на услугу коју организација пружа - Информисање шире и стручне јавности о услугама које се пружају - Дефинисање развој услуге у односу на проширење броја корисника, увођење нових садржаја и слично - Дефинисање инфраструктурних инвестиција
Мера 6	Повећање социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници - Обезбеђивање лакше запошљивости упућивањем на Јавне позиве послодавцима за доделу субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих Националне службе за запошљавање - Обезбеђивање лакше запошљивости укључивањем Рома и Ромкиња у мотивационо-активационе обуке како би се повећала њихова мотивисаност и компетенције за активно тражење посла, али и укључивање у друге мере активне политике запошљавања, посебно мере додатног образовања и обука - Активности ОШ „20.октобар“ на позивању Рома да стекну формално образовање укључивањем у програм за образовање одраслих „Друга шанса“ - Промоција ромске деце, студената, (ново)запослених, стручњака и удружења

	који остварују запаженије резултате или се истичу у својим областима деловања - Роми као део заједнице, учествују у решавању проблема заједнице(баве се друштвено корисним радом, волонтирају на турнирима,помажу угроженима,скупљају помоћ за оболеле...)
Мера 7	Реализација „Заједничког програма за инклузију ромске деце и деце из осетљивих група у образовање“ Црвеног крста Србије - Организација радионица,обука,трибинаса циљем подршке психо-социјалном развоју деце, развијању толеранције за боље прихватање ромске популације и деце и младих особа са сметњама у развоју кроз промовисање хуманих вредности - Организација турнира у малом фудбалу - Учешће на манифестацији „Циганске ватре“ која се одржава у Србобрану (традиционална културна манифестација која се одржава у славу ромске традиције, језика, музике и обичаја.) - Организација фестивала „Наши креативци“ - Расписивање конкурса „Наши писци креативци“ на ромском језику - Расписивање конкурса „Наши писци креативци“ на ромском језику
Мера 8	Ангажовање ромских асистената - Исказивање потреба за ангажовање ромских асистената од стране стручних сарадника у образовним установама на територији општине Врбас - Организација обука за педагошког асистента који пружа подршку ученицима ромске националности, којима је потребна додатна подршка у образовању - Ангажовање ромских асистената у образовним установама на територији општине Врбас - Анализа праксе педагошких асистената

Мера 9	Социјализација ромске деце у школама кроз вршњачке активности - Едукација ромских ученика – вршњачки едукатори на теме: превенција болести зависности, здрави стилови живота - Вршњачка едукација о људским правима, насиљу и антидискриминацији - Радионице: помоћ у учењу
Мера 10	Сагледавање и побољшање положаја Рома и Ромкиња у породици - Организовање акција прикупљања помоћи у гардароби, школском прибору - Помоћ Хуманитарних организација у виду половних шпорета за ложење, огрева, намештаја, гардеробе и средстава за хигијену
Мера 11	Укључивање ромске деце у обавезно образовање - Промоција важности школовања за Роме (предшколско, основно, више и високо образовање) - Индивидуални разговори са родитељима ромске деце за упис деце у предшколске установе и школе - Обезбеђивање бесплатних уџбеника ужине и превоза као и рачунара на даљину (Куцура) за децу и учинике ромске популације - Оспособљавање наставног кадра за рад на интеграцији деце Рома

	- Сарадња предшколске установе, основне школе и Центра за социјални рад ради спречавања нередовног похађања и осипања деце из образовног система
Мера 12	Подстицање Рома за наставак школовања након основне школе - Информисати припаднике ромске националне мањине о могућности наставка школовања - Неговати сарадњу са удружењима Рома у циљу мотивације припадника Ромске националне мањине старијих од 15 година да заврше основно образовање

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ

10.2 До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус

Побољшати социјално-материјални положај избеглих и интерно расељених лица и повратника по основу Споразума о реадмисији у општини Врбас

Приоритетни циљ	Активност	Индикатори
Посебан циљ До краја 2027. године стамбено збринути најмање 14 породица избеглица кроз програм Изградње стамбене зграде са могућношћу откупа на плацу који је доделила општина Врбас	12.1. Усељење корисника	Стамбено збринуте породице
Посебан циљ У периоду од 2023. до 2027. године трајно решити стамбено питање за најмање 45 породица избеглица, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о	12.2. избор корисника и израда прелиминарне листе 12.3. потписивање уговора са корисницима 12.4. испорука грађевинског	Записници, извештаји Садржај уговора Садржај и квалитет помоћи

реадмисији, кроз доделу пакета грађевинског материјала за адаптацију или завршетак изградње стамбеног објекта.	материјала	
Посебан циљ У периоду од 2023. До 2027. године економски оснажити 38 породица избеглих, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији доделом доходовних пакета, дрва и програма samozапосљавања	12.5.Избор корисника и израда прелиминарне ранг листе 12.6.Потписивање уговора са добављачем	Бр.пријављених на тендер, бр.пријављених који испуњавају услове тендера Испоручена опрема

Мера 1	Континуирање мапирање потреба избеглих, расељених лица, повратника по Споразуму о реадмисији.
Мера 2	Аплицирање за грантове код Комесаријата за избегла и расељена лица која се односе на економског оснаживање избеглих, расељених лица, повратника по Споразуму о реадмисији.
Мера 3	Спровођење Локалног акционог плана запошљавања општине Врбас за 2021. годину који представља основни инструмент спровођења активне политике запошљавања на територији општине Врбас којим се утврђују програми и мере, који ће се реализовати у наредном периоду, ради унапређења запошљавања и смањења незапослености на територији Општине са циљем смањења унутрашњих економских миграција.
Мера 4	Учешће у пројектима који имају за циљ стварање погодног привредног и друштвеног амбијента за останак свих грађана на територији општине Врбас

ПОЈЕДИНАЧНИ ЦИЉ

Изједначавање могућности особа са инвалидитетом у уживању свих грађанских, политичких, здравствених, образовних, економских, социјалних, културних и других права из области живота у локалној заједници.

Приоритетни циљ 1.	Активности	Индикатори
1. Унапређење физичке приступачности јавним услугама и производима 2. Обезбедити пуно приступачност информацијама, услугама и производима особама са инвалидитетом. 3. Створен је локални амбијент за пуно партиципацију особа са инвалидитетом у јавном животу. (Равноправност, недискриминација и пуно учешће особа са инвалидитетом у свим аспектима јавног живота).	Спровести процедуру потребну за постављање прилазних рампи на територији општине Врбас Спровести процедуру потребну да се повећа број Установа у којима је омогућен прилаз ОСИ до службених просторија. Спровести процедуру потребну да се повећа број прилагођених тоалета у Јавним установама за лица са инвалидитетом. Спровести процедуру потребну да се повећа број специјализованих превозних средстава за потребе унутарградског саобраћаја на територији општине Врбас	1.1.. Број прилазних рампи 1.2. Број лифтова у јавним установама доступних лицима са инвалидитетом 11.4. Број Установа које имају прилагођена радна места за своје запослене ОСИ 1.5. Број запослених лица са инвалидитетом у Јавним установама 1.6. Број обележених паркинг места 2.1.. Број интернет страница локалних установа од јавног значаја 3.1. Број особа са инвалидитетом у општини Врбас 3.2. Број организација цивилног друштва које заступају ОСИ

	Израда информатора са сервисним информацијама и правима од значаја за лица са инвалидитетом Апликација "Инфо за све", представља могућност да особе са инвалидитетом, пре свега глува и слепа лица, добију сервисне информације. Формирати Савет за унапређење положаја ОСИ на територији општине Врбас и одлуком прецизирати делокруг рада (праћење остваривања Стратегије, праћење локалних, покрајинских, националних и других конкурса и учествовање у изради конкурсне документације, давања препорука у вези садржаја локалних манифестација, лобирање; укључивање особа са инвалидитетом у процесе креирања, спровођења и праћења мера и активности по принципу „Ништа о нама без нас”;	
Опис мера: Имајући у виду сталну потребу за унапређењем положаја особа са инвалидитетом у		

постављању појединачног циља за унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом су имплементирани три циља из три стратешке области садржане у

Стратегији унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године"Службени гласник РС", број 44 од 27. марта 2020.

У складу са **Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом**¹⁶³ обавезу запошљавања има сваки послодавац који има најмање 20 лица

ЗАКОН о слободном приступу информацијама од јавног значаја

"Службени гласник РС", бр. 120 од 5. новембра 2004, 54 од 13. јуна 2007, 104 од 16. децембра 2009, 36 од 28. маја 2010, 105 од 8. новембра 2021. омогућава пуну приступачност информацијама од јавног значаја и лицима са инвалидитетом.

Закон о употреби знаковног језика, у оквиру којег глува особа има право на тумача, као и право на употребу тог језика.

Едукација и сензибилизација особа без инвалидитета је неопходна како би разумели појам дискриминације, постали свесни њеног постојања и себе у улози дискриминатора у неким ситуацијама. Подједнако је потребна едукација и сензибилизација самих особа са хендикепом по овом питању, као и правовремено информисање о њиховим правима, законима и променама/новостима у законима како би и оне разумеле механизме дискриминације, постале свесне да је она свуда присутна и да је неопходно (и могуће) активно се борити против ње.

Када је у питању физичка приступачност за потребе лакшег кретања особа са инвалидитетом, у Врбасу је спроведено вишеакција обарања ивичњака. Послови су се изводе на иницијативу локалне самоуправе и у сарадњи са Друштвом инвалида Врбаса - ДИВ, и другим сличним удружењима. Ивичњаци уређени на девет градских раскрсница, на раскрсницама код Центра за социјални рад и Цантра за физичку културу. Социјална инклузија особа са инвалидитетом остварује се кроз унапређења њиховог положаја у области запошљавања, образовања и обуке, социјалне и здравствене заштите.

- Све јавне установе и предузећа све информације од значаја објављују на својим сајтовима, а линкови тих сајтова као и вести се објављују на електронском гласилу Општине Врбас порталу врбас.нет.
- Информација за особе са инвалидитетом <https://www.alims.gov.rs>

Ова страна намењена је особама са инвалидитетом како би на што лакши начин оствариле своја права у Агенцији за лекове и медицинска средства Србије.

- Информатор о раду Националне службе за запошљавање
У [https://www.minrzs.gov.rs](https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files) > sites > default > files

запошљавање особа са инвалидитетом

[Упис особа са инвалидитетом - Универзитет у Београду](http://www.bg.ac.rs)
<http://www.bg.ac.rs> >

Потребно је остварити сарадњу са Друштвом тумача и преводилаца за знаковни језик најлакше се долази путем друштвених мрежа. Под називом „Руке говоре”, постоји страница на „Фејсбуку”, профил на „Инстаграму” и веб-сајт. Друштво тумача и преводилаца за знаковни језик је лиценцирано за програм обуке знаковног језика.

Остварење планираних стратешких циљева резултираће унапређењем положаја особа са инвалидитетом у свим областима од утицаја на њихов живот, као и оснаживањем

особа са инвалидитетом ради обезбеђивања: приступачности, партиципације, једнакости, запошљавања, образовања и обуке, социјалне заштите, здравствене заштите и других аспеката који доприносе изједначавању њихових могућности и стварању инклузивне једнакости.

Ради побољшања свеукупног социјалног и економског положаја особа са инвалидитетом потребно је да сви друштвени актери узму пуно учешће у реализацији циљева Стратегије и спровођењу мера и активности предвиђених акционим планом који ће пратити ову стратегију, као и у предузимању свих других активности у оквиру своје надлежности које доприносе унапређењу положаја особа са инвалидитетом до постизања њихове пуне равноправности и ефективног учешћа у свим аспектима живота.

Мера 1.1.1.9	Припрема и објављивање у штампаној и електронској форми информатора са сервисним информацијама од значаја за лица са инвалидитетом
Мера 1.1.1.1 0.	Формирати Савет за унапређење положаја ОСИ на територији општине Врбас и одлуком прецизирати делокруг рада (праћење остваривања Стратегије, праћење локалних, покрајинских, националних и других конкурса и учествовање у изради конкурсне документације, давања препорука у вези садржаја локалних манифестација, лобирање; укључивање особа са инвалидитетом у процесе креирања, спровођења и праћења мера и активности по принципу „Ништа о нама без нас”;
Мера 1.1.1.11.	константно информисање и подизање нивоа свести друштва о питањима инвалидитета, равноправности и остваривању права особа са инвалидитетом
Мера 1.1.1.12.	Анализа и евалуација постигнутих резултата ради креирања нових мера и активности, у складу са потребама особа са инвалидитетом;
Мера 1.1.1.13	Расписивати и конкурсе које подстичу учешће ОСИ у културноуметничким, стваралачким, спорстким, рекреативним, едукативним и другим манифестацијама.
Мера 1.1.1.14.	Планирати адаптацију једне просторије са тоалетом у којој би се могла организовати седница, већи скуп или састанак на којем неће бити физичких баријера за присуство и учешће ОСИ.
Мера 1.1.1.14	Потребно је остварити сарадњу са Друштвом тумача и преводилаца за знаковни језик које је лиценцирано за програм обуке знаковног језика.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ:

Обезбедити инклузивно и праведно инклузивно квалитетно образовање и промовисати могућност унапређења квалитета живота деце и младих са сметњама у

развоју, њихових породица као и сензибилисање заједнице за разумевање, прихватање, вредновање и стварање једнаке шансе за све грађане у општини Врбас.

Приоритетни циљ 1.	Активности	Индикатори
Успостављање услуге личног пратиоца	1. Помоћ код куће у облачењу, одржавању личне хигијене (умивање, чешљање, прање зуба), при храњењу (припрема и сервирање лакших оброка или помоћ у коришћењу прибора и сл.), припрему књига и опреме за вртић, тј. школу. 2. Помоћ у заједници, што укључује: 2.1. Помоћ у коришћењу градског превоза (улазак и излазак из средстава превоза, куповина карте и сл.) 2.2. Помоћ у кретању 2.3. Подршка у игри 2.4. Подршка и посредовање у комуникацији (укључујући културне или спортске активности и друге сервисне подршке)	1,1.1. Број корисника услуге личног пратиоца • Према евиденцији Интерресорне комисије у општини Врбас у 2021. години је 30 деце и ученика са препоруком за услугом личног пратиоца 1.1.2. Укупан максималан број сати пружања услуге лични пратилац за све кориснике је __
Опис мера: Родитељ, односно старатељ детета са сметњама у развоју, односно детета са инвалидитетом, захтев за остваривање услуге лични пратилац подноси Центру за социјални рад. Центар за социјални рад Врбас, на основу мишљења Интерресорне комисије доноси решење о прихватању или одбијању коришћења услуге личног пратиоца детета у складу са Законом о општем управном поступку и упућује корисника на коришћења услуге личног пратиоца. Избор пружаоца услуге лични пратилац обавља се кроз поступак јавне набавке који спроводи Општинска управа града Врбаса - Одељење за послове јавних набавки у складу са Законом о социјалној заштити и Законом о јавним набавкама. Уговор о јавној набавци са пружаоцем услуге лични пратилац у поступку јавне набавке закључује се између Општинске управе града Врбаса и одабраног пружаоца услуге. Правилником утврђује се поступак пружања и остваривања услуге лични пратилац детета.		

Зависно од прилива средстава у буџету општине Врбас и материјалних могућности корисника услуге лични пратилац и његових сродника обавезних на издржавање тог корисника, може се предвидети накнада за коришћење услуге лични пратилац детета. Висина накнаде ће се утврдити решењем Општинске управе општине Врбас-Одељења надлежног за послове социјалне заштите.

Мера 2.2.1.	Израда и примена Правилника за пружање услуге личних пратилаца у општини Врбас.
Мера 2.2.2.	Избор пружаоца услуге лични пратилац обавља се кроз поступак јавне набавке који спроводи Општинска управа града Врбаса - Одељење за послове јавних набавки
Мера 2.2.3.	Уговор о јавној набавци са пружаоцем услуге лични пратилац у поступку јавне набавке закључује се између Општинске управе града Врбаса и одабраног пружаоца услуге.
Мера 2.2.4.	Центар за социјални рад Врбас, на основу мишљења Интерресорне комисије доноси решење о прихватању коришћења услуге личног пратиоца детета.

Приоритетни циљ 2.	Активности	Индикатори
2.1. Успостављање услуге Дневни боравак за децу (и младе) са сметњама у развоју и инвалидитетом 2.2. Успостављање услуге предах смештаја за децу и младе са инвалидитетом у Дневном бораваку за децу и младе са инвалидитетом ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ Развој услуге која доприноси укључивању деце у свакодневни живот	2.1.1. Подршка личном развоју деце и младих Развијање вештине свакодневног живота и старања о себи; Развијање вештине социјалне комуникације и међуљудских односа; Развијање одговорности и навика везаних за образовање и живот у заједници. 2.1.2. Програмске целине реализују се кроз дневни, недељни и месечни ритам активности којима се дефинише: - распоред дневних активности - режим дана, - недељне и месечне активности, - реализација индивидуалног програма услуге за сваког корисника. 2.1.3. Све активности у дневном	2,1.1. Број корисника услуге Број корисника услуге дневног боравака на основу мишљењл Интерресорне комисије 70 2.1.1. Број корисника логопедских третмана 54 2.1.2. Број корисника третмана олигофренолога 30 2.1.3. Број корисника дефектолога 50

заједнице, развој њихових капацитета и већој самосталности. • Пружању подршке породицама деце са сметњама како би одржали породично јединство и квалитет породичног окружења. • Развој капацитета пружаоца услуге као и свих укључених социјалних актера кроз континуирано унапређење и развој одрживе услуге. • Промоција концепта социјалне инклузије кроз планиране и осмишљене акције усмерене ка локалној заједници деци и младима са телесним инвалидитетом, односно интелектуалним тешкоћама, који имају потребу за дневном негом и надзором, и подршком у одржању и развијању потенцијала, на начин који не омета њихово школовање; Сврха услуге дневног боравака састоји се у унапређењу квалитета живота корисника у властитој социјалној средини кроз одржање и развијање социјалних, психолошких и физичких функција и вештина, како би се у што већој мери оспособили за самосталан живот. Кроз услугу дневног боравака корисници у организованом окружењу, и уз потребни надзор, задовољавају развојне потребе, стичу и развијају животне вештине, личну и друштвену одговорност ради	бораваку се реализују према Годишњем програму рада и подразумевају вишечасовни боравак деце у безбедном окружењу, под надзором сручних радника. Рад се одвија у групи и индивидуално у складу са процењеним потребама. Активности услуге дневног боравака усмерене су ка развијању и очувању потенцијала корисника, односно припреми корисника за одржив независан живот. 1) подршку у изградњи и одржавању позитивних односа са одраслима и децом; 2) подршку у учењу, одржавању и развијању контакта са надлежним органима јединице локалне самоуправе; 3) организовање радно-окупационих, односно едукативних активности, које подстичу развој нових знања и вештина; 4) развијање метода рада који охрабрују учествовање корисника у активностима у заједници; 5) организовање слободног времена у складу са потребама и интересовањима корисника; 6) организовање пригодних културно-забавних садржаја у оквиру дневног боравака, односно омогућавање корисницима да присуствују активностима у заједници; 7) развој вештина за препознавање и решавање проблема; 8) развој комуникационих вештина;	
--	---	--

развоја самосталности, социјалних, сазнајних и других важних функција. Услугом дневног боравака реализује се позитивно и конструктивно искуство боравака изван породице, а члановима породице слободно време за бављење радним и другим активностима.	9) развој вештина за самозаштиту; 10) развој вештина и знања потребних за живот у заједници; 11) рехабилитационе и терапијске активности;	
Опис мера: Услугу Дневног боравака за децу са инвалидитетом, у општини Врбас ће пружати Центар за социјални рад. Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју ће бити посебна организациона јединица. Стандарди за пружање услуге прописани су посебним подзаконским актом, а лиценцирање као и контролу над радом пружалаца услуга у смислу испуњености стандарда врши Министарство надлежно за социјалну заштиту. Центар за социјални рад поступак за упућивање на коришћење услуге спроводи по службеној дужности или на захтев корисника. Водитељ случаја у центру за социјални рад процењује потребу детета и његове породице за одређеном услугом и упућује на коришћење услуге. Обзиром да је Центар за социјални рад пружалац услуге он поседује налазе из процене и плана услуга за конкретног корисника, на које ће се ослањати даљи стручни поступци у дневном бораваку. Поред тога пружалац услуге (Центар за социјални рад) ће укључивати надлежног водитеља случаја увек када процени да је то значајно за рад са корисником и редовно обавештавати о његовом напретку. Процес пружања услуге треба да буде транспарентан, јер то значи да је услуга заснована на одговорности пружаоца услуге према корисницима и према локалној заједници. Општост принципа транспарентност видљива је у томе што се остварује на неколико нивоа: • према заједници – кроз информисање корисничке и шире јавности о врсти и квалитету активности које пружалац услуга спроводи; • према корисницима – кроз информисање и укључивање у свим фазама пружања услуге; • у оквиру саме организације – кроз јасне и видљиве механизме и процедуре функционисања.		

Мера 2.2.1.	Израда елабората којим пружалац услуге обезбеђује дозволу од надлежног Министарства којим за пружање услуге дневног боравака за децу и младе са инвалидитетом.
Мера 2.2.2.	Израда и спровођење основног програма организације требало би да садржи следеће елементе, који ће бити илустровани примером основног програма организације дневног боравака у општини Врбас: 1. Визија, мисија 2. Вредности и принципи 3. Циљеви организације

	4. Циљна група корисника и услови за коришћење услуге 5. Програмске активности
Мера 2.2.3.	С провођење стручног поступк у раду са децом и младима са инвалидитетом: • Процена потреба и способности корисника • Планирање услуга за сваког појединачног корисника (индивидуални план услуге) • Реализација активности и услуга које су идентификоване у индивидуалном плану • Поновни преглед и евалуацију индивидуалног плана
Мера 2.2.4.	Рад са корисником :У складу са дефинисаним индивидуалним плановима услуге, активности подршке могу бити фокусиране на: - Развој вештина свакодневног живљења - Социјалних вештина - Побољшање говора или кретања
Мера 2.2.5.	Право на предах услугу се остварује обраћањем родитеља/законског заступника Центру за социјални рад.Пријем корисника се врши на основу писаног захтева родитеља/законског заступника Центру за социјални рад. Родитељи су обавезни да приликом пријема корисника на услугу предах смештај да донесу потврду лекара да корисник може боравити у колективу и здравствену књижицу.
Мера 2.2.6.	Услуга се пружа искључиво корисницима чије је пребивалиште на територији општине Врбас.Услуга се пружа највише 45 дана у току године,а највише 20 у континуитету у Дневном боравку за децу И младе са инвалидитетом.